ЗВЯЗДА

4 верасня 1996 г. серада, №№ 218–219 (23021–23022)

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 1000 рублёў

ВОДГАЛАС

АЛЯКСАНДР ЛУКАШЭНКА СУСТРЭНЕЦЦА З ПАРЛАМЕНТАРЫЯМІ

Чацвёртага верасня па ініцыятыве групы дэпутатаў, якія прадстаўляюць розныя фракцыі ў Вярхоўным Савеце, адбудзецца сустрэча Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнкі з парламентарыямі.

Ініцыятары сустрэчы выказалі пажаданне абмеркаваць праблемы аказання грамадскай падтрымкі кіраўніку дзяржавы, у тым ліку па ўдасканаленні заканадаўчай базы, накіраванай на забеспячэнне курсу рэформаў, праводзімых Прэзідэнтам і выканаўчай уладай.

Мяркуецца, што на сустрэчы будзе разглядацца шэраг праблем, звязаных з падрыхтоўкай і правядзеннем рэспубліканскага рэферэндуму, канстытуцыйнай рэформы.

Чакаецца, што кіраўнік дзяржавы абмяркуе з дэпутатамі праект новай рэдакцыі Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, вынесены на ўсенароднае абмеркаванне, і Праграму сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны да 2000 года.

Адбудзецца абмен думкамі па іншых важных пытаннях эканамічнага і грамадска-палітычнага жыцця.

Прэс-служба Прэзідэнта — БЕЛТА.

ПАРЛАМЕНЦКІ ДЗЁННІК

СКАНДАЛ З ФАЛЬСІФІКАВАНЫМІ ПОДПІСАМІ ПАД ДЭПУТАЦКІМ ЗВАРОТАМ МЕЎ ПРАЦЯГ

З верасня пасля працы ў камісіях і фракцыях Вярхоўны Савет сабраўся на чарговае пленарнае пасяджэнне.

Напярэдадні Вярхоўны Савет даручыў Камісіі па рэгламенту, мандатах і дэпутацкай этыцы разабрацца з заявамі дэпутатаў Мініча, Ляшчынскага і Кебіча, якія заяўлялі, што яны не давалі згоды на свой подпіс пад дэпутацкім зваротам у падтрымку прэзідэнцкага рэферэндуму. Старшыня названай камісіі Анатоль Красуцкі далажыў Вярхоўнаму Савету аб выніках праверкі абставін з'яўлення гэтага звароту ў «Народнай газеце» 29 жніўня.

У прыватнасці, было ўстаноўлена, што асабісты подпіс пакінулі толькі 52 дэпутаты, а 16 дэпутатаў далі вусную згоду на падпісанне звароту, прычым у адносінах да дзесяці з іх быў выкарыстаны такі неардынарны спосаб падпісання, як тэлеграмы ад кіраўніцтва Віцебскага і Брэсцкага аблвыканкомаў, якія ўзгаднялі гэтае пытанне. Акрамя таго, было ўстаноўлена, што яшчэ адзін чалавек (дэпутат Бусько) адмовіўся ад падпісання гэтага звароту, але яго прозвішча чамусьці з'явілася ў «Народнай газеце».

Адносна В. Кебіча было ўстаноўлена, што ён падпісаў гэты зварот з агаворкамі. А. Красуцкі заявіў, што ён прапанаваў прадстаўніку «Народнай газеты» ў бліжэйшым нумары яго выдання змясціць абвяржэнне недакладнасцяў у звароце.

Пазней гэтая праблема вылілася ў вострую палітычную дыскусію. Дэпутат Клімаў зазначыў, што падобныя звароты парламентарыяў дыскрэдытуюць Вярхоўны Савет і з'яўляюцца падставай, каб падпісантам пакласці дэпутацкія мандаты. Дэпутат Знавец заявіў, што ў будучым тыя, хто падпісаўся, падпадуць пад крымінальную адказнасць. Яму рашуча запярэчыў дэпутат Кучынскі, адзначыўшы, што дэпутаты маюць права на сваю думку. Дэпутат Нісцюк зазначыў, што ён звяртаецца да Генеральнага пракурора з просьбай расследаваць службовыя парушэнні, у выніку якіх былі сфальсіфікаваны подпісы.

Апрача таго, Вярхоўны Савет паспеў разгледзець некалькі законапраектаў, частка з якіх была адпраўлена на дапрацоўку.

Валер КАЛІНОЎСКІ,
спецыяльны карэспандэнт «Звязды».

ПАПРАЦАВАЦЬ БЫ...

Па стану на 1 жніўня 1996 года Дзяржаўнай службай занятасці Беларусі ў рэспубліцы зарэгістравана больш як 180 тысяч беспрацоўных.

Іх колькасць бесперапынна павялічваецца. Для параўнання: у пачатку года колькасць беспрацоўных, зарэгістраваных на Беларусі, складала 131 тысячу чалавек. Усё больш прэтэндэнтаў сёння на адно свабоднае месца. Напрыклад, у Гродзенскай вобласці на адну вакансію прэтэндуюць 16, у Гомельскай — 12 беспрацоўных.

Аляксандр МАКАРАЎ.

РЫХТУЕЦЦА АЛЬТЭРНАТЫЎНЫ РЭФЕРЭНДУМ

2 верасня ў Цэнтрвыбаркам паступіла заява аб рэгістрацыі ініцыятыўнай групы па збору подпісаў грамадзян Рэспублікі Беларусь па правядзенні альтэрнатыўнага прэзідэнцкаму рэферэндуму. Старшынёй гэтай ініцыятыўнай групы [illegible] журналістам, што гэты рэферэндум арганізоўваецца як альтэрнатыва, і значыць [illegible]. У ініцыятыўную групу ўваходзіць каля 2000 чалавек, яны маюць намер сабраць каля 550 тысяч подпісаў — на сто тысяч больш, чым патрэбна па закону. На рэферэндум прапануецца вынесці пяць пытанняў: аб выбары кіраўнікоў мясцовых органаў выканаўчай улады насельніцтвам адміністрацыйных раёнаў, аб своечасовай выплаце заработнай платы, пенсій і дапамог, аб без'ядзерным, нейтральным і пазаблокавым статусе нашай дзяржавы, аб неабходнасці правядзення чарговых прэзідэнцкіх выбараў у 1999 годзе і аб тым, ці правільна [illegible].

Ініцыятары звярнуліся да Прэзідэнта з прапановай сумясціць па часе намячаемыя рэферэндумы.

Валер КАЛІНОЎСКІ.

ГРЫЎНА І ДА ГРЫЎНЫ

Як вядома, з 2 верасня на Украіне ўведзена ў абарачэнне нацыянальная валюта — грыўна. У сувязі з гэтым Нацыянальны банк Беларусі з 2 верасня ўстанавіў афіцыйны курс беларускага рубля да ўкраінскай грыўны на ўзроўні 8.233 беларускіх рублёў за адну грыўну. Гэты курс выкарыстоўваецца для ўсіх экспартна-імпартных аперацый, а таксама падатказбіральніцтва і бухгалтарскага ўліку.

Прэс-служба Нацбанка.

СІТУАЦЫЯ

ЧАМУ ЗАМАЎЧАЛА «РАДЫЁ 101,2»?

Першага верасня «раптам» змоўкла радыёстанцыя «FM 101,2», чые перадачы ўжо больш году выходзілі ў эфір.

Адбылося гэта 30 жніўня, напярэдадні выходных, калі калектыў «Радыё 101,2» атрымаў па факсе зарэгістраваны дакумент Міністэрства сувязі Рэспублікі Беларусь, у якім гаварылася: «З мэтаў выключэння перашкод у прыёмных каналах ЦС РТС «Алтай» эксплуатацыю перадатчыка на частаце 101,2 МГц з выпраменьвання АФС з апоры на адрасе: вул. Камуністычная, 6, спыніць з 1.09.96 г.».

Як стала вядома карэспандэнту «Звязды», перадатчык «Радыё 101,2» знаходзіцца на балансе дзяржаўнай арганізацыі РРТ ПЦ, якая брала на сябе абавязацельствы па яго абслугоўванню і захаванню. Частка ж выдадзена ў эфір радыёсігналу не атрымала належнай забяспечанасці і нівадна(?) падрыхтаванне. Паведамленне аб адключэнні прыйшло за суткі да выключэння перадатчыка.

Напрыклад, што «Радыё 101,2» з'яўляецца адзінай недзяржаўнай беларускамоўнай радыёстанцыяй. Калектыў «Радыё 101,2» лічыць, што падставы ж, якія былі выказаны ў гэтым выпадку як «перашкоды», толькі прычына(?) у тым, што выключыла не маюць [illegible] іх фармацыйнай прасторы краіны.

Сяргей КУРКАЧ.

ПА СЛОВАХ НАМЕСНІКА МІНІСТРА СУВЯЗІ, «РАДЫЁ 101,2» ХУТКА ВЫЙДЗЕ Ў ЭФІР

Як удалося высветліць у намесніка міністра сувязі Любові Папкрышкі, частату 101,2 МГц ніхто нікуды не забірае: перадачы «Радыё 101,2» спынены часова з-за тэхнічных перашкод, і хутка радыё зноў выйдзе ў эфір. На неўразумелае пытанне, чаму ўсё ж пра гэта нічога не сказана ў дакуменце 30.08.96 па радыё факсе, Любоў Міхайлаўна сказала, што «недзе адбылася памылка» і «факс гэты прызначаўся толькі тэхнічным службам». Калі верыць гэтаму паведамленню, хутка мы зноў пачуем «Радыё 101,2»...

Яна САВІЦКАЯ.

ЧАКАННЕ ДАЖДЖУ... Фота Валянціны НАЛІМАВА.

ПРЭЗІДЭНТ КРАІНЫ ВЫСТУПІЎ У БЕЛАРУСКІМ ДЗЯРЖАЎНЫМ УНІВЕРСІТЭЦЕ З ПРАГРАМАЙ САЦЫЯЛЬНАЙ ПАДТРЫМКІ СТУДЭНЦТВА

Зваротам да ўсіх першакурснікаў рэспубліканскіх ВНУ краіны стала выступленне Прэзідэнта краіны Аляксандра Лукашэнкі, якое прагучала 2 верасня ў сценах Беларускага дзяржаўнага універсітэта. Кіраўнік дзяржавы не толькі павіншаваў студэнтаў і іх выкладчыкаў з пачаткам навучальнага года, але і падрабязна спыніўся на становішчы ў сферы адукацыі і далейшай перспектыве яе развіцця. Аляксандр Лукашэнка адказаў таксама на многія пытанні, што прагучалі ў выступленнях міністра адукацыі і навукі рэспублікі Васіля Стражава, рэктара Гомельскага дзяржаўнага універсітэта Леаніда Шамяткова, дэкана фізічнага факультэта БДУ Анатоля Грышчанкі, студэнтаў Аляксея Бірукова і [illegible].

Прэзідэнт краіны падкрэсліў, што гэты візіт у БДУ не выпадковы. У лістападзе бягучага года універсітэт адзначыць сваё 75-годдзе. Ён па праву лічыцца буйнейшым у рэспубліцы цэнтрам адукацыі, навукі і культуры, з'яўляючыся асновай вышэйшай школы краіны. [illegible] Падпісаны Прэзідэнтам і Указ «Аб святкаванні 75-годдзя БДУ». [illegible]

[illegible] дзяржавы, адзначыў Аляксандр Лукашэнка. Многія нашы беды і праблемы, паводле слоў Прэзідэнта, праяўляюцца ў інтэлектуальнай марнатраўнасці, няўменні, а часам нежаданні разумна распарадзіцца навуковым патэнцыялам і культурнай спадчынай. Па-ранейшаму марудна ўкараняюцца найноўшыя тэхналогіі і распрацоўкі вучоных, марудна ідзе кансалідацыя навуковых сіл на вырашэнне самых вострых сацыяльна-эканамічных і палітычных праблем.

Кіраўніцтва дзяржавы хвалюе праблема навуковай забяспечанасці сучасных пераўтварэнняў, таму ад- [illegible]

[illegible] не. У рамках інтэграцыйнага працэсу з Расійскай Федэрацыяй рэктару БДУ Аляксандру Казуліну даручана стварэнне праграмы супрацоўніцтва з Маскоўскім дзяржаўным універсітэтам у інтарэсах падрыхтоўкі высакакласных спецыялістаў для Расіі і Беларусі. З наступнага года прыём студэнтаў у гэтыя ВНУ будзе ажыццяўляцца на парытэтнай квотнай аснове.

Не абышоў сваёй увагай Аляксандр Лукашэнка і становішча ў недзяржаўнай сферы адукацыі. Паводле яго слоў, права на існаванне сярод камерцыйных ВНУ маюць тыя з [illegible]

[illegible] прысвяціў пытанню аб важнасці стварэння ў нашай краіне дзяржаўнай ідэалогіі. Дапамогу ж у гэтай важнай справе павінны аказаць, на думку Прэзідэнта, і грамадазнаўцы БДУ. «У нас ёсць свае агульнанацыянальныя інтарэсы, значыць, павінна быць свая дзяржаўная ідэалогія, у якой гэтыя інтарэсы знайшлі б сваё адлюстраванне», — падкрэсліў Прэзідэнт.

У гэты ж дзень Аляксандр Лукашэнка сустрэўся ў сваёй рэзідэнцыі з рэктарамі рэспубліканскіх ВНУ.

Вольга ШЧАДРЫНА, БЕЛТА.

ПРАЦАВАЦЬ КАНСТРУКТЫЎНА І ПРАДУКТЫЎНА

Выступленне Старшыні Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С.Г.Шарэцкага на другой сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь 2 верасня 1996 года

Перад тым як пачнём разглядаць пытанні, я хацеў бы, паважаныя калегі, павіншаваць усіх вас з пачаткам работы другой сесіі Вярхоўнага Савета трынаццатага склікання і пажадаць вам моцнага здароўя і плённай працы на карысць нашай Радзімы. Разам з тым я хацеў бы сказаць і некалькі слоў.

Шаноўныя дэпутаты і прысутныя! Я думаю, кожны з нас добра разумее, што другая сесія Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь трынаццатага склікання пачынаецца ў вельмі адказны перыяд для нашай дзяржавы. Па-першае, у гэты перыяд павінен прайсці рэферэндум, які або прыме, або не прыме змяненні ў Канстытуцыю, а фактычна, калі ідзе рэч аб змяненнях, прапанаваных Прэзідэнтам, дык гэта новую рэдакцыю Канстытуцыі.

Чаму я так кажу? Таму што апроч агульных сцвярджэнняў аб характары нашай дзяржавы і правах грамадзян у ёй усё новае: зусім іншая структура і правы Вярхоўнага Савета, зусім іншыя правы надаюцца Прэзідэнту, у іншым становішчы будзе судовая галіна ўлады, пракуратура, прадугледжаны зусім іншы парадак стварэння дзяржаўнага кантролю. І наогул з гэтай высокай трыбуны я хацеў бы звярнуцца і да дэпутатаў (прычым і да тых, хто падпісаў зварот, і да тых, хто не падпісаў яго), і да ўсіх рабочых, сялян, інтэлігенцыі: удумліва прачытайце тэкст Канстытуцыі, прапанаваны Прэзідэнтам, і паспрабуйце ўявіць сабе якое грамадства будзе ў Беларусі, калі гэта Канстытуцыя будзе прынята на рэферэндуме і стане ажыццяўляцца, і што тады чакае наш народ, з якім так хочуць параіцца наконт новай Канстытуцыі.

У свеце ўжо былі прыклады такога грамадства, калі ўлада была ў аднаго чалавека. Дарэчы, такім чалавекам можа быць і чалавек хворы, псіхічна неўраўнаважаны, тым больш што ў Законе аб Прэзідэнце нічога не гаворыцца аб тым, што кандыдат у прэзідэнты павінен даць даведку аб стане свайго здароўя. Невядома колькі будзе дзейнічаць гэта Канстытуцыя, калі яна будзе прынята. Але ж пры ўсім тым згодна з Канстытуцыяй, якая дзейнічае зараз, мы павінны будзем у бліжэйшыя дні прызначыць дату рэферэндуму і ўключыць, калі ў гэтым ёсць патрэба, нейкія і свае пытанні. Напрыклад, чаму б не запытацца ў людзей, які ў іх погляд на тое, каб старшыні мясцовых выканаўчых уладаў выбіраліся самімі людзьмі?

Ці, напрыклад, такое. Калі прымаецца фактычна новая Канстытуцыя, дык чаму нанава не выбраць і Прэзідэнта, і Вярхоўны Савет? І гэта было б больш правільна, чым, не запытаўшыся спачатку як людзі адносяцца да палітыкі, якую праводзіць Прэзідэнт, прапаноўваць ім галасаваць за падаўжэнне тэрміну яго прэзідэнцтва — на гэты раз да сямі гадоў.

Канешне, пытанні Вярхоўнага Савета павінны выносіцца на рэферэндум без парушэння заканадаўства.

Што датычыцца даты правядзення рэферэндуму, то гэта, як вядома, прэрагатыва Вярхоўнага Савета, а не Прэзідэнта. І я не ведаю, чаму ён гэтую функцыю бярэ на сябе, ды яшчэ абвінавачвае дэпутатаў у стварэнні неабгрунтаваных умоў саперніцтва галін улады наконт самой улады ў дзяржаве.

Дарэчы, пры абмеркаванні іншых пытанняў (апроч Канстытуцыі), якія ўносяцца Прэзідэнтам на рэферэндум, некаторымі дэпутатамі ўносілася прапанова, што іх можна было б вырашыць на сесіі без рэферэндуму, бо некаторыя з іх, як кажуць, ясныя як белы дзень. Ну, напрыклад, навошта пытацца ў людзей, ці выступаюць яны за свабодную, без абмежаванняў, куплю і продаж зямлі, калі і так ясна, што кожны разумны чалавек адкажа «не»?

Я думаю, калі мы ўжо сапраўды хочам параіцца з народам наконт Канстытуцыі, дык давайце гэты тыдзень папрацуем, прызначым дату рэферэндуму, вырашым наконт пытанняў, якія будуць выносіцца на рэферэндум, і раз'едземся на два тыдні па сваіх акругах, пагаворым са сваімі выбаршчыкамі, дапаможам ім разабрацца ў сапраўдных мэтах рэферэндуму. Я яшчэ раз паўтару: дапаможам разабрацца з тым, што можа стацца з грамадствам, калі на чале яго стане чалавек з неабмежаванай уладай, ды яшчэ такі, не дай Бог, у якога самога неабмежаваны апетыт да ўлады.

Думаю, што праект новай Канстытуцыі трэба б было абмеркаваць на сесіях мясцовых уладаў, у калектывах, дзе на сходах маглі б выступіць прадстаўнікі не толькі створаных для гэтага прэзідэнцкіх лектарскіх груп, але і лектары з альтэрнатыўнымі думкамі. Магчыма, трэба правесці і парламенцкія слуханні па тых зменах у Канстытуцыю, якія прапануюцца Прэзідэнтам, ці па іншых пытаннях, якія будуць выносіцца на рэферэндум.

Я думаю, што кіраўнікі прэзідэнцкіх сродкаў інфармацыі на гэты раз таксама дадуць магчымасць выказаць свае думкі не толькі тым, хто падтрымлівае ва ўсім Прэзідэнта (напрыклад, тым, хто, нават не чытаўшы новай Канстытуцыі, ужо ставяць свае подпісы пад зваротам да людзей і выступаюць за змяненні ў Канстытуцыю, хоць яшчэ іх і не бачылі). Ну, вось цяпер гэтыя змяненні ўжо надрукаваны. І я думаю, што нават абмежаваныя ў палітыцы людзі, калі пазнаёмяцца з прапануемымі Прэзідэнтам змяненнямі і дапаўненнямі, — і ў тых не будзе ніякага сумнення, што прапануемая Прэзідэнтам Канстытуцыя, калі яна будзе прынята, установіць дыктатуру адной асобы з усімі адсюль вынікамі. Наогул, калі мы не хочам, каб і на гэты раз абалванілі народ, то трэба ісці і растлумачыць яму ўсё ад «а» да «я». І тады хай ён вырашае.

Другое, аб чым я хацеў бы сказаць, гэта тое, што нам і далей трэба працаваць канструктыўна і па магчымасці прадуктыўна.

Таму я прашу старшынь камісій больш уважліва падысці і паскорыць падрыхтоўку праектаў тых законаў, якія запланавана разгледзець на гэтай сесіі.

Вось і ўсё тое, што я вам хацеў сказаць сёння.

УКАЗ ПРЭЗІДЭНТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

№ 346

Аб некаторых мерах па развіццю жыллёвага будаўніцтва ў вёсцы

У мэтах развіцця жыллёвага будаўніцтва на вёсцы **пастанаўляю:**

1. Дазволіць:

аблвыканкомам прадаваць жылыя дамы (кватэры), пабудаваныя за кошт бюджэтных сродкаў, прадугледжаных на ліквідацыю наступстваў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС, доўгі час не заселеныя жыхарамі з раёнаў, забруджаных радыенуклідамі, а таксама не завершаныя будаўніцтвам;

сельскагаспадарчым прадпрыемствам, заснаваным на ўласнасці Рэспублікі Беларусь, прадаваць ці бязвыплатна перадаваць работнікам гэтых прадпрыемстваў, якія стаяць на ўліку і маюць патрэбу ў паляпшэнні жыллёвых умоў, з улікам жыллёвай квоты жылыя дамы (кватэры), не завершаныя будаўніцтвам.

2. Рэкамендаваць калгасам, саўгасам і іншым сельскагаспадарчым прадпрыемствам прадаваць ці бязвыплатна перадаваць работнікам жылыя дамы (кватэры), не завершаныя будаўніцтвам, фінансаванне якога ажыццяўлялася за кошт сродкаў гэтых прадпрыемстваў і крэдытаў банкаў.

3. Кабінету Міністраў Рэспублікі Беларусь:

3.1 у 1996 годзе накіраваць на прадастаўленне субсідый грамадзянам, якія стаяць на ўліку і маюць патрэбу ў паляпшэнні жыллёвых умоў і будуюць жылыя дамы (кватэры) у сельскай мясцовасці, не менш за 150 млрд. рублёў за кошт сродкаў, прадугледжаных у рэспубліканскім бюджэце на гэтыя мэты;

3.2 забяспечыць з 1 верасня 1996 г. пашырэнне дзеяння падпункта 2.2 пункта 2 Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 22 снежня 1995 г. № 516 «Аб некаторых мерах па развіццю жыллёвага будаўніцтва» (Збор указаў Прэзідэнта і пастаноў Кабінета Міністраў Рэспублікі Беларусь, 1995 г., нумар 36, арт. 879) на суб'ектаў гаспадарання, якія ажыццяўляюць будаўніцтва дамоў (кватэр) для калгасаў, саўгасаў і іншых сельскагаспадарчых прадпрыемстваў;

3.3. У двухмесячны тэрмін ва ўстаноўленым парадку прадставіць Прэзідэнту Рэспублікі Беларусь прапановы па замацаванню ў заканадаўчых актах Рэспублікі Беларусь падатковых ільгот, якія вынікаюць з гэтага Указа;

3.4. У месячны тэрмін унесці ў нарматыўныя акты ўрада змяненні, прадугледзеўшы ў іх продаж па льготных цэнах не завершаных будаўніцтвам дамоў (кватэр) у сельскай мясцовасці, а таксама бязвыплатную перадачу іх грамадзянам, якія пастаянна пражываюць у сельскай мясцовасці і маюць патрэбу ў паляпшэнні жыллёвых умоў;

3.5. У двухмесячны тэрмін прывесці рашэнні ўрада і падведамных яму органаў у адпаведнасць з гэтым Указам.

4. Прапанаваць Нацыянальнаму банку:

4.1. заключыць пагадненні:

з Акцыянерным ашчадным банкам «Беларусбанк» аб адкрыцці яму на 1996-1997 гады крэдытнай лініі на суму да 350 млрд. рублёў тэрмінам да 40 гадоў для крэдытавання пачатага да 1 жніўня 1996 г. будаўніцтва дамоў грамадзянамі, якія пастаянна пражываюць у сельскай мясцовасці, з выплатай 2 працэнтаў гадавых за карыстанне крэдытамі;

з Беларускім акцыянерным камерцыйным аграпрамысловым банкам аб адкрыцці яму на 1996-1997 гады крэдытнай лініі на суму да 250 млрд. рублёў тэрмінам да 10 гадоў для крэдытавання калгасаў, саўгасаў і іншых сельскагаспадарчых прадпрыемстваў з мэтай завяршэння імі будаўніцтва жылых дамоў, пачатага да 1 жніўня 1996 г., і з выплатай 2 працэнтаў гадавых за карыстанне крэдытамі;

4.2. У двухмесячны тэрмін прывесці нарматыўныя акты банка ў адпаведнасць з гэтым Указам.

5. Аблвыканкомам:

5.1. у 1996-1997 гадах забяспечыць увод у эксплуатацыю дамоў (кватэр) калгасаў, саўгасаў і іншых сельскагаспадарчых прадпрыемстваў, будаўніцтва якіх пачата да 1 жніўня 1996 г.;

5.2. забяспечыць будаўніцтва пазапляцовачных інжынерных сетак для дамоў калгасаў, саўгасаў і іншых сельскагаспадарчых прадпрыемстваў за кошт сродкаў мясцовых бюджэтаў, сродкаў, выручаных ад продажу аб'ектаў камунальнай уласнасці, і сродкаў спецыяльных фондаў жыллёвага будаўніцтва;

5.3. Прыняць меры для адшукання дадатковых сродкаў мясцовых бюджэтаў, а таксама калгасаў, саўгасаў, іншых сельскагаспадарчых прадпрыемстваў і накіравання іх на будаўніцтва жылых дамоў на выплатнай ці бязвыплатнай аснове;

5.4.У месячны тэрмін зацвердзіць спісы грамадзян, якія пастаянна пражываюць у сельскай мясцовасці, стаяць на ўліку і маюць патрэбу ў паляпшэнні жыллёвых умоў;

5.5. У двухмесячны тэрмін распрацаваць і зацвердзіць праграмы жыллёвага будаўніцтва ў сельскай мясцовасці на 1997-2000 гады, прадугледзеўшы ў іх камбінаваныя сістэмы фінансавання будаўніцтва жылля з выкарыстаннем сродкаў індывідуальных забудоўшчыкаў, калгасаў, саўгасаў, іншых сельскагаспадарчых прадпрыемстваў, мясцовых бюджэтаў. Па пытаннях, што патрабуюць рашэння Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь і ўрада, унесці адпаведныя прапановы ў Кабінет Міністраў Рэспублікі Беларусь;

5.6. Забяспечыць кантроль за мэтавым выкарыстаннем крэдытаў, якія выдзяляюцца на завяршэнне будаўніцтва жылых дамоў у сельскай мясцовасці.

6. Прапанаваць Акцыянернаму ашчаднаму банку «Беларусбанк»:

6.1. Прадастаўляць грамадзянам, якія пастаянна пражываюць у сельскай мясцовасці і пачалі будаўніцтва дамоў да 1 жніўня 1996 г., крэдыты ў аб'ёме адкрытай Нацыянальным банкам крэдытнай лініі ў памеры да 90 працэнтаў кошту гэтага будаўніцтва тэрмінам да 40 гадоў з пагашэннем іх пачынаючы з 1 студзеня 1998 г. і выплатай 5 працэнтаў гадавых за карыстанне крэдытамі;

6.2. Выдаваць крэдыты грамадзянам пры ўмове, калі сярэднямесячны сумесны даход іх сем'яў з улікам маёмаснага становішча не перавышае гранічнага ўзроўню, устаноўленага Міністэрствам працы сумесна з Міністэрствам архітэктуры і будаўніцтва, Міністэрствам фінансаў і Міністэрствам статыстыкі і аналізу. Выдачу гэтых крэдытаў праводзіць пад заклад жылых дамоў, што будуюцца;

6.3. У трохмесячны тэрмін прыняць меры для адшукання дадатковых сродкаў для крэдытавання жыллёвага будаўніцтва ў вёсцы;

6.4. Забяспечыць кантроль за мэтавым выкарыстаннем крэдытаў, што прадастаўляюцца грамадзянам, якія пастаянна пражываюць у сельскай мясцовасці.

7. Прапанаваць Беларускаму акцыянернаму камерцыйнаму аграпрамысловаму банку:

7.1. Прадастаўляць калгасам, саўгасам і іншым сельскагаспадарчым прадпрыемствам, якія пачалі будаўніцтва жылых дамоў да 1 жніўня 1996 г., крэдыты ў памеры да 75 працэнтаў кошту гэтага будаўніцтва тэрмінам да 10 гадоў з пагашэннем іх пачынаючы з 1 студзеня 1998 г. і выплатай 5 працэнтаў гадавых за карыстанне крэдытамі;

7.2. Забяспечыць кантроль за мэтавым выкарыстаннем крэдытаў, што прадастаўляюцца калгасам, саўгасам і іншым сельскагаспадарчым прадпрыемствам.

8. Кантроль за выкананнем гэтага Указа ўскласці на Службу кантролю Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь і Адміністрацыю Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

9. Гэты Указ увесці ў дзеянне з дня яго падпісання.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь А.ЛУКАШЭНКА.
2 верасня 1996 г. г.Мінск.

АФІЦЫЙНА

Аб парадку прымянення Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 28 чэрвеня 1996 г. № 236

У адпаведнасці з Указамі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 25 студзеня 1996 г. № 31 «Аб удасканаленні дзяржаўнай грашова-крэдытнай палітыкі» і ад 28 чэрвеня 1996 г. № 236 «Аб дадатковых мерах па ўпарадкаванню валютнага рэгулявання на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь» Нацыянальным банкам і Міністэрствам фінансаў па ўзгадненню са Службай кантролю Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь зацверджана Інструкцыя аб парадку абавязковага продажу паступленняў у замежнай валюце на рахункі суб'ектаў гаспадарання Рэспублікі Беларусь (зарэгістравана ў Рэестры дзяржаўнай рэгістрацыі 31 ліпеня 1996 г. № 06-6/12660).

Згодна з пунктам 9 гэтай Інструкцыі, не падлягаюць абавязковаму продажу свабодна канверсоўная валюта і расійскія рублі:

што паступілі прадпрыемствам з замежнымі інвестыцыямі, у статутным фондзе якіх доля замежнага ўдзельніка перавышае 30 працэнтаў ад экспарту прадукцыі ўласнай вытворчасці пры выкананні ўмоў, прадугледжаных заканадаўствам Рэспублікі Беларусь;

атрыманыя энерга- і газазабеспячэнскімі арганізацыямі ў лік плацяжоў за газ, электрычную і цеплавую энергію, у памерах сродкаў у замежнай валюце, выкарыстаных гэтымі арганізацыямі на набыццё энергарэсурсаў;

набытыя на ўнутраным валютным рынку Рэспублікі Беларусь ва ўстаноўленым парадку;

якія паступілі ў выглядзе прыцягнутых і пазыковых сродкаў (укладаў, дэпазітаў, пазык, крэдытаў), у тым ліку тых, што паступілі з-за мяжы;

пералічаныя на рахункі Фонду сацыяльнай абароны насельніцтва Міністэрства сацыяльнай абароны для выплаты замежным грамадзянам, якія пражываюць на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, пенсій у замежнай валюце, а таксама што паступілі на рахунак Беларускага рэспубліканскага фонду «Узаемаразуменне і прымірэнне»;

накіраваныя на мэты, вызначаныя Кабінетам Міністраў Рэспублікі Беларусь сумесна з Нацыянальным банкам Рэспублікі Беларусь па ўзгадненню з Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь.

Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 28 чэрвеня 1996 г. № 236 «Аб дадатковых мерах па ўпарадкаванню валютнага рэгулявання на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь» з 1 ліпеня 1996 г. адменены льготы, прадугледжаныя Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 25 студзеня 1996 г. № 31, у адносінах да абавязковага продажу свабодна канверсоўнай валюты і расійскіх рублёў, што выдаткоўваюцца на наступныя мэты:

транспарціроўку, страхаванне, экспедзіраванне экспартуемых за такую валюту тавараў, а таксама на выплату падаткаў і збораў па гэтых таварах;

набыццё сыравіны, матэрыялаў, камплектуючых вырабаў і энерганосьбітаў, што выкарыстоўваюцца для ўласнай вытворчасці.

Таксама падлягае продажу валюта, атрыманая ў выніку пераразмеркавання валютнай выручкі паміж рэзідэнтамі Рэспублікі Беларусь: вытворцамі экспартуемай прадукцыі і асобамі, якія пастаўляюць ім камплектуючыя вырабы для гэтай прадукцыі, а таксама паміж асобамі, якія выконваюць работы (аказваюць паслугі) на экспарт, і асобамі, якія выконваюць для іх работы (аказваюць ім паслугі, пастаўляюць ім прадукцыю) для выканання работ (аказання паслуг) на экспарт.

Пры ажыццяўленні асобных відаў паслуг існуюць наступныя асаблівасці абавязковага продажу валютных паступленняў:

па банкаўскіх аперацыях абавязковы продаж валютных паступленняў не праводзіцца;

па паслугах у галіне страхавання абавязковы продаж праводзіцца з валютных паступленняў за вылікам затрат у замежнай валюце на выплату плацяжоў па страхавому пакрыццю і адлічэнняў ад плацяжоў, што паступілі ў замежнай влаюце ў страхавыя фонды (рэзервы) у памерах, вызначаных Дзяржстрахнаглядам Рэспублікі Беларусь.

З выхадам Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 28 чэрвеня 1996 г. № 236 страчваюць сілу растлумачэнне Міністэрства фінансаў ад 4 мая 1996 г. № 33 і Галоўнай дзяржаўнай падатковай інспекцыі пры Кабінеце Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 2 мая 1996 г. № 04/53 «Аб парадку аднясення затрат у свабодна канверсоўнай валюце на расходы на транспарціроўку, страхаванне, экспедзіраванне экспартуемых тавараў, а таксама на выплату падаткаў і збораў па гэтых таварах» (зарэгістравана ў Рэестры дзяржаўнай рэгістрацыі 13 мая 1996 г. № 413/12), а таксама Інструкцыя аб парадку абавязковага продажу паступленняў у замежнай валюце на рахункі суб'ектаў гаспадарання Рэспублікі Беларусь, зацверджаная Нацыянальным банкам 30 студзеня 1996 г. № 77 і ўзгодненая з Міністэрствам фінансаў 30 студзеня 1996 г. № 7 (зарэгістравана ў Рэестры дзяржаўнай рэгістрацыі 7 лютага 1996 г. № 1291/12).

Цяпер у адпаведнасці з Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 28 чэрвеня 1996 г. № 236 разглядаецца праект пастановы Кабінета Міністраў Рэспублікі Беларусь аб унясенні змяненняў у пастанову Кабінета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 14 сакавіка 1996 г. № 187 «Аб змяненні парадку продажу і куплі замежнай валюты» (Збор указаў Прэзідэнта і пастаноў Кабінета Міністраў Рэспублікі Беларусь, 1996 г., № 8, арт.210; 1996 г., № 15, арт.373).

Прэс-служба Кабінета Міністраў — БЕЛТА.

ПА ЧУТКАХ І КАМПЕТЭНТНА

Як паведаміла БЕЛТА парламенцкая прэс-служба, у армейскіх колах і органах унутраных спраў распаўсюджаны чуткі аб тым, што Вярхоўны Савет нібыта рыхтуе нейкія заканадаўчыя акты, якія змяняюць умовы праходжання дзеючай ваеннай службы ў радах Узброеных Сіл, прадоўжваюць яе тэрмін і адмяняюць асобныя льготы для ваеннаслужачых. Прэс-служба звярнулася за растлумачэннямі па гэтаму пытанню да кампетэнтных дэпутатаў.

Старшыня парламенцкай Камісіі па сацыяльнай палітыцы і працы Кузьма Мельнікаў растлумачыў коратка: ніякія законапраекты такога роду ў камісіі не рыхтуюцца і на разгляд не паступалі.

А вось што адказаў сакратар Камісіі па нацыянальнай бяспецы, абароне і барацьбе са злачыннасцю Валерый Шчукін: «У нашай Камісіі падрыхтаваны законапраект «Аб унясенні змяненняў у Закон Рэспублікі Беларусь «Аб пенсіённым забеспячэнні ваеннаслужачых асоб радавога і начальніцкага саставу органаў унутраных спраў». Але ён не мае ніякіх адносінаў да пытанняў аб праходжанні воінскай службы».

— РОЗГАЛАС —

БУДАЎНІКІ Ў ПТВ ПА-ЗА КОНКУРСАМ

Меркаванне наконт таго, што сістэма прафесіянальна-тэхнічнага навучання ў нашай краіне цяпер скарачаецца, няправільнае. Як памылковая і думка аб тым, што для паступлення ў прафесіянальна-тэхнічнае вучылішча вялікага розуму і багатых ведаў не патрабуецца.

Лепшы таму доказ — высокі конкурс у бягучым годзе ў шэрагу мінскіх вучылішчаў: для таго, каб стаць іх навучэнцамі, абітурыентам патрэбен быў добры атэстат, сярэдні бал якога — 4,6. Асаблівая цікавасць учарашніх выпускнікоў школ да будаўнічых спецыяльнасцей і спецыяльнасцей сферы абслугоўвання, безумоўна, тлумачыцца патрабаваннямі нашага часу і магчымасцю ўладкавацца пасля вучобы на высокааплатную працу. А вось беларускія прадпрыемствы і заводы, якія прастойваюць у бяздзеянні, прывялі да падзення прэстыжнасці спецыяльнасцей машынабудаўнічага профілю.

Усяго ж сёлета ў 32 мінскія прафесіянальна-тэхнічныя вучылішчы было прынята 7 тысяч навучэнцаў (г. зн. паказчык застаўся на ўзроўні мінулага года), якія будуць асвойваць 127 прафесій. Варты ўвагі той факт, што ў будучым навучальным годзе ў сталічных ПТВ будуць дзейнічаць таксама групы для глуханямых і дзяцей з інтэрнатаў, якія цяпер таксама змогуць набыць спецыяльнасць. А вось на пытанне, ці не пагражае беспрацоўе сённяшнім навучэнцам ПТВ пасля заканчэння вучобы, наўрад ці можна даць пэўны адказ. Сёлета працаўладкавацца змаглі 87 працэнтаў учарашніх выпускнікоў.

Надзея НІКАЛАЕВА.

У ДРЫБІНЕ — НОВЫ КІРАЎНІК

На праведзенай 30 жніўня сесіі Дрыбінскага раённага Савета дэпутаты аднагалосна зацвердзілі старшынёй райвыканкома Уладзіміра Конанава, кандыдатуру якога прапанаваў старшыня аблвыканкома Аляксандр Кулічкоў.

Новаму кіраўніку мясцовай «вертыкалі» улады сорак пяць гадоў. Ён скончыў Беларускую сельскагаспадарчую акадэмію, атрымаўшы спецыяльнасць інжынера-механіка. Працаваў механікам у меліярацыйных арганізацыях, галоўным інжынерам і старшынёй калгаса, першым намеснікам старшыні савета раённага аграпрамысловага аб'яднання і старшынёй райвыканкома. У апошнія гады быў кіраўніком сельскагаспадарчага акцыянернага таварыства «Ніва» Шклоўскага раёна.

Напомнім, што ўсё ранейшае кіраўніцтва Дрыбінскага райвыканкома Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка вызваліў ад работы за буйныя недахопы ў будаўніцтве пасёлкаў і разбазарванне жылля для перасяленцаў з чарнобыльскай зоны.

Мікалай НАЗАРОВІЧ, БЕЛТА.

НОВЫ ТЫП СПЕЦЫЯЛЬНАСЦІ АЎТАМЕХАНІКА Ў БАБРУЙСКУ

Напярэдадні 1 верасня ў Бабруйску на базе аўтамеханічнага тэхнікума адкрыўся беларуска-нямецкі мадэльны цэнтр па падрыхтоўцы спецыялістаў-аўтамеханікаў.

Ён быў створаны пры садзейнічанні федэральнага міністэрства адукацыі, навукі, даследванняў і тэхналогій у рамках праграмы ўрада Германіі па аказанню эканамічна-кансультатыўнай дапамогі краінам Усходняй Еўропы «Трансформ». Не апошнюю ролю ў адкрыцці цэнтра адыграла супрацоўніцтва нямецкіх калег з беларускім міністэрствам адукацыі.

З новага навучальнага года ў мадэльным цэнтры, які мае сучаснае абсталяванне, пачнецца трохгадовае навучанне юнакоў па новай для Беларусі спецыяльнасці — аўтамеханік (тэхнік) — менеджэр. Гэты тып спецыяльнасці распрацаваны выкладчыкамі бабруйскага тэхнікума сумесна з супрацоўнікамі інстытута адукацыі Фальксваген ГМбх і ААТ «Фальксваген Трэнінг-цэнтр» пад навуковым кіраўніцтвам Беларускага рэспубліканскага інстытута прафесіянальнай адукацыі і аналагічнага нямецкага федэральнага інстытута.

З нагоды адкрыцця цэнтра Бернд Нойман, парламенцкі дзяржсакратар пры федэральным міністры адукацыі, навукі, даследаванняў і тэхналогій, заявіў, што яго краіна хацела б падтрымаць працэс пабудовы эфектыўнай сістэмы прафесіянальнай адукацыі ў Беларусі.

Леанід ТУГАРЫН.

«САТУРН» НАБІРАЕ ВЫШЫНЮ

Шматлікім выпускнікам знакамітай у рэспубліцы і за яе межамі навучальнай міліцэйскай установы знаёма гэта назва.

На працягу без малога пяцідзесяці гадоў вучэбны цэнтр МУС рэспублікі выпускае міліцэйскія кадры першапачатковага звяна. Са сцен навучальнай установы, якая разбудавалася і ўзмацнела, атрымалі пуцёўку ў жыццё дзесяткі і сотні сяржантаў і афіцэраў. Сёлета, напярэдадні восені, вучэбны цэнтр атрымаў новы статус. Адпаведна з пастановай Кабінета Міністраў ён пераўтвораны ў спецыяльную школу міліцыі, якая будзе выпускаць юрыстаў сярэдняй кваліфікацыі.

Як паведаміў у гутарцы выконваючы абавязкі намеснік начальніка міліцэйскай кузні кадраў капітан Міхаіл Карповіч, школа плануе штогод выпускаць каля 300 афіцэраў, пераважна ўчастковых інспектараў. Акрамя таго, яна захоўвае за сабой функцыі па першачарговай падрыхтоўцы сяржантаў і перавучобе афіцэраў для органаў унутраных спраў і падраздзяленняў рэспублікі.

Аляксандр ДЗЕРАВЯНКА.

СТАРАВОЙТАЎ ПЕРАКАНАНЫ: КАЛІ ВА ЎСІМ СВЕЦЕ РЫНАК, ТО І НАШАЙ КРАІНЕ ТОЛЬКІ ПА ГЭТАМУ ШЛЯХУ І ІСЦІ

Каму і што расказваць пра Васіля Старавойтава і яго «Рассвет»? Расказана ўжо тысячу разоў і дагэтуль. Зняты фільм. Напісаны кнігі. Здымаецца новы фільм. Быў Старавойтаў бальшавіком і камуністам, стаў, на думку некаторых, рэнегатам і здраднікам. Зрэшты, пра Старавойтава — ні слова. Толькі — яго словы пра тое, што здарылася з «Рассветам» у апошнія гады. А даведацца аб гэтым удалося дзякуючы наладжанаму Міністэрствам сельскай гаспадаркі і харчавання і Нацыянальным прэс-цэнтрам журналісцкаму семінару. Месца правядзення — закрытае акцыянернае таварыства «Рассвет» у Кіраўскім раёне. Тэма — рэфарміраванне ў аграпрамысловым комплексе.

Зразумелая справа, міністр Васіль Лявонаў не проста так павёз журналістаў якраз у «Рассвет». Па перакананню міністра, якраз у гаспадарцы Старавойтава рэформа амаль што ажыццявілася. Чаму «амаль што»? Апошняя кропка як адказ на гэтае пытанне — напрыканцы размовы.

Якая ж рэформа ажыццявілася ў славута вядомым калгасе? Не развальваючы магутную сацыялістычную (па колішняму ўзроўню жыцця на фоне астатняй калгаснай Беларусі «Рассвет» можна і камуністычным назваць. Сумленна аддаючы свае сілы полю і ферме, «рассветаўцы» мелі на ўласных падворках аўтамабілі. Адпачывалі на калгаснай базе ў Анапе за 300 метраў ад самага Чорнага мора. Не гадуючы — на вёсцы! — кароў, пілі — і зараз п'юць! — удосталь сырадой) гаспадарку, Старавойтаў, змяніўшы эканамічны характар гаспадарання, прывёў «Рассвет» у капіталізм. Мяркуйце самі. Сёння «Рассвет» — закрытае акцыянернае таварыства. Асноўныя фонды, што складалі сферу сельскагаспадарчай вытворчасці, падзялілі на колькасць акцыянераў — на 2242 чалавекі. У цэнах 1995 года асноўныя фонды ў грашовым вымярэнні былі роўныя 40 мільярдам рублёў. На раздзел паўплывалі стаж, заработная плата кожнага патэнцыяльнага акцыянера. У выніку людзі атрымалі свае акцыі. Забягаючы наперад, заўважу: некалькіх соцень акцыянераў «Рассвет» згубіў. Прычыны? Людзям патрэбны былі грошы. Каму — на будаўніцтва дома. Каму захацелася набыць жаданы тэлевізар і назіраць капіталізм на блакітным экране. Сёй-той паклаў на шалі вагаў акцыі і бутэльку (рэальную!), а дакладней — некалькі скрынак «Сталічнай» ці іншай «белай». Нaўрад ці баль працягваецца і сёння. Калі грошы на цябе не працуюць, то і бутэльку з малым дастаткам купіш радзей. Хто яны зараз — людзі, якія пажадалі не губляць «призрачное» ўчарашняе сацыялістычнае шчасце? Проста работнікі. Без акцый, а значыць — без дывідэндаў. Без перспектывы разбагацець. Апошняга адным уласным гарбом дасягнуць цяжка. Патрэбна яшчэ і галава на плячах.

Асноўныя фонды прамысловасці (а ў «Рассвеце» магутная перапрацоўчая галіна) не дзялілі, а прадалі. 700 (заўважце, ужо 700, а не 2242. Яно і зразумела — трэба было не толькі адолець жаданне не забіраць з калгаса пэўную капейчыну, але ж нешта яшчэ і ўкласці) чалавек выкупілі маёмасці на 30 мільярдаў рублёў. Асабіста Старавойтаў уклаў грошы (зняўшы іх з ашчаднай кніжкі, прадаўшы тэлевізар, «відзік» і два магнітафоны) у розныя прадпрыемствы. Атрымаўшы ва ўласнасць каштоўныя паперы, людзі займелі права падарыць іх, перадаць у спадчыну. Запрацавалі неўпрыкмет новыя, невядомыя дагэтуль на практыцы эканамічныя законы.

«Рассветаўцы» (многія, магчыма, і самі таго не жадаючы) сталі рыначнікамі. Але ж гэта адзін бок справы. Капіталізацыя (ці — рэфарміраванне ў бок змены формы ўласнасці) сама па сабе наўрад ці многае значыць. Падзяліце асноўныя фонды (а перапрацоўчай прамысловасцю ў сотнях гаспадарак і не пахне) сельскагаспадарчай вытворчасці — і што далей? Думаю, не памылюся, калі скажу: не будзе там па-ранейшаму зарплаты, не будзе і дывідэндаў. Адкуль жа ім узяцца?

«Рассвет» — іншая справа. Працуючых тут сёння 1240 чалавек. Сярэднямесячная зарплата роўная 900 тысячам рублёў. Старавойтаў лічыць, што мала. Але ж параўнайце з астатнімі гаспадаркамі раёна у «Рассвеце» у 1,5 раза болей. Да таго ж дывідэнды. Яны складаюць даволі немалы прыбытак кожнага акцыянера. Працуюць жа ў гаспадарцы грошы яшчэ і ў банках. У свой час быў створаны філіял «Прыорбанка». Яго статутны фонд роўны 1 мільярду 200 мільёнам рублёў. Збіралі грошы 1500 чалавек. Яны ж пасля стварылі і самастойны банк (і маюць там 1,5 мільярда рублёў). Ідзе свайго роду працэс фінансавага накаплення капіталу.

І ўсё ж вернемся ці не да галоўнага пытання. Адкуль бяруцца грошы? Які вытворчы працэс дзеецца ў гаспадарцы? Эканоміка павінна быць эканомнай. Тысячу разоў паўтараючы гэты пастулат, мы мала што змянілі ў сапраўднасці. «Рассвет» змяніў. Эканомія энергарэсурсаў, жорсткі гаспадарчы разлік. Як усё гэта дзейнічае ў акцыянерным таварыстве? 58 падраздзяленняў маюць у банку свае рахункі, маюць бухгалтара і сваю пячатку. За ўсё разлічваюцца. І самі таксама за ўсё патрабуюць аплаты. Тут варта заўважыць наступнае. Адны з гэтых 58 зарабляюць грошы. Іншыя — банкруты, знаходзяцца на картатэцы. Як бачыце, «Рассвет» у гэтым не такі ўжо далёкі ад усёй астатняй Беларусі. У акцыянерным таварыстве, як і паўсюдна, скарачаецца продаж жывёлагадоўчай, у прыватнасці, прадукцыі. За гэта — частыя папрокі. Але ж па-ранейшаму «Рассвет» — лідэр, калі мець на ўвазе, напрыклад, малако. У 1995 годзе ў раёне кожны 4-ы літр малака быў з «Рассвета». Сёлета гаспадарка здае 30,2 працэнта ад усёй малочнай прадукцыі раёна. Дойны статак гаспадаркі — 1600 кароў. Старавойтаў перакананы: кароў павінна застацца 1000. А вытворчасць малака будзе на ранейшым узроўні. Скараціць колькасць кароў, павысіць колькасць кармоў — вось эфектыўны механізм змен. Шырыцца раслінаводчая сфера. Збожжа стала вырошчваць выгадна. А рынак жа выгады і патрабуе.

Выжываць, набіраць ход, хуткасць, ісці ўгору, не губляць марку «Рассвета» дапамагае багатая перапрацоўчая сфера. Свая цяпліца і свой пладаагародніны цэх. Свая камбікормавая вытворчасць. Цэх па вытворчасці плёнкі. Дрэваапрацоўчы цэх... «Рассветаўцы» шукаюць на чым зарабіць. Клопат зразумелы і правільны.

А што ж асабіста Старавойтаў Васіль Канстанцінавіч, старшыня праўлення закрытага акцыянернага таварыства «Рассвет»? Як і павінна быць, ён думае пра перспектыву. І планы, праекты свае выбудоўвае ў адпаведнасці з перакананнем: зваротнага шляху няма. Толькі — наперад. Толькі рыначнае рэфарміраванне — такі выбар падказвае багаты жыццёвы, старшынёўскі вопыт.

І апошні штрых. Міністр Васіль Лявонаў, відавочна, задаволены рэфарміраваннем «Рассвета», падзяліўся напрыканцы журналісцкага семінара такім назіраннем. Старавойтаў знаходзіцца на мяжы пазбаўлення таварыства закрытасці. Адважыцца Васіль Канстанцінавіч зрабіць гэты крок альбо не? Ці здолее Старавойтаў працягваць аднойчы выбраны курс? І што, дарэчы, гэта дасць? Інвестыцыі, новы віток вытворчага развіцця?..

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

РАСПАРАДЖЭННЕ ПРЭЗІДЭНТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ № 255РП

АБ ПАДРЫХТОЎЦЫ ДА СВЯТКАВАННЯ 75-ГОДДЗЯ БЕЛАРУСКАГА ДЗЯРЖАЎНАГА УНІВЕРСІТЭТА

1. Прыняць да ведама і адобрыць унесеныя Кабінетам Міністраў Рэспублікі Беларусь у сувязі з падрыхтоўкай да святкавання 75-годдзя Беларускага дзяржаўнага універсітэта прапановы па:

выдзяленню сродкаў на выданне 30 навуковых манаграфій, падручнікаў і навучальных дапаможнікаў, падрыхтаваных работнікамі гэтага універсітэта;

дадатковаму выдзяленню універсітэту 7 млрд. рублёў на фінансаванне капітальнага рамонту ў 1996 годзе;

выдзяленню сродкаў у памеры, не меншым за месячны фонд заработнай платы універсітэта, на матэрыяльнае заахвочванне яго работнікаў;

прадстаўленню работнікаў Беларускага дзяржаўнага універсітэта да прысваення ганаровых званняў, узнагароджання медалём Францыска Скарыны і іншымі дзяржаўнымі ўзнагародамі Рэспублікі Беларусь.

2. Мінфіну выдзеліць Беларускаму дзяржаўнаму універсітэту з рэзервовага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь 14 млрд. рублёў на завяршэнне рэканструкцыі будынка фізічнага факультэта.

3. Даручыць Кабінету Міністраў Рэспублікі Беларусь і Мінадукацыі распрацаваць і зацвердзіць план мерапрыемстваў па святкаванню 75-годдзя Беларускага дзяржаўнага універсітэта.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь А. ЛУКАШЭНКА.

29 жніўня 1996 г., г. Мінск.

Пастанова Прэзідыума Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

АБ ПРАВЯДЗЕННІ РЭСПУБЛІКАНСКАГА РЭФЕРЭНДУМУ Ў РЭСПУБЛІЦЫ БЕЛАРУСЬ

Прэзідыум Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе**:

1. Унесці на разгляд Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь пытанне аб правядзенні рэспубліканскага рэферэндуму.

2. Прапанаваць Вярхоўнаму Савету ўключыць у бюлетэнь для тайнага галасавання на рэспубліканскім рэферэндуме наступныя пытанні, прапанаваныя Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь:

2.1. Перанесці Дзень незалежнасці Рэспублікі Беларусь (Дзень рэспублікі) на 3 ліпеня — дзень вызвалення Беларусі ад гітлераўскіх захопнікаў у Вялікай Айчыннай вайне.

2.2. Ці выступаеце Вы за свабодныя, без абмежаванняў, куплю і продаж зямлі?

2.3. Ці падтрымліваеце Вы адмену смяротнай кары ў Рэспубліцы Беларусь?

У адпаведнасці з артыкуламі 1, 14 і 39 Закона Рэспублікі Беларусь «Аб народным галасаванні (рэферэндуме) у Рэспубліцы Беларусь» пытанне, прадугледжанае пунктам 2.1, вынесці на абавязковы рэферэндум, рашэнне якога з'яўляецца канчатковым і мае абавязковую сілу на ўсёй тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, пытанні, прадугледжаныя пунктамі 2.2 і 2.3, — на кансультатыўны рэферэндум, рашэнне якога мае рэкамендацыйны характар.

3. Пытанне аб уключэнні ў бюлетэнь для галасавання на рэспубліканскім рэферэндуме «Аб прыняцці Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь 1994 года са змяненнямі і дапаўненнямі (новая рэдакцыя Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь)» разгледзець у Вярхоўным Савеце пасля прадстаўлення Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь тэксту Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, які выносіцца на рэферэндум.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С.ШАРЭЦКІ

27 жніўня 1996 г., г. Мінск.
№ 522-XIII

— *АФІЦЫЙНА* —

Пастанова Кабінета Міністраў Рэспублікі Беларусь

№ 572

Аб зацвярджэнні Палажэння аб Рэспубліканскай камісіі садзейнічання перапісу насельніцтва Рэспублікі Беларусь 1999 года

Кабінет Міністраў Рэспублікі Беларусь **п а с т а н а ў л я е:**

Зацвердзіць прыкладаемае Палажэнне аб Рэспубліканскай камісіі садзейнічання перапісу насельніцтва Рэспублікі Беларусь 1999 года.

29 жніўня 1996 г., г. Мінск.

Прэм'ер-міністр Рэспублікі Беларусь М.ЧЫГІР.

ЗАЦВЕРДЖАНА
пастановай Кабінета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 29 жніўня 1996 г. № 572

П А Л А Ж Э Н Н Е

аб Рэспубліканскай камісіі садзейнічання перапісу насельніцтва Рэспублікі Беларусь 1999 года

1. Рэспубліканская камісія садзейнічання перапісу насельніцтва Рэспублікі Беларусь 1999 года (далей — Рэспубліканская камісія садзейнічання перапісу) створана для кантролю за ходам выканання Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 5 лютага 1996 г. № 47 «Аб правядзенні ў 1999 годзе перапісу насельніцтва Рэспублікі Беларусь» і Пастановы Кабінета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 3 мая 1996 г. № 297 «Аб падрыхтоўцы і правядзенні ў 1999 годзе чарговага перапісу насельніцтва Рэспублікі Беларусь».

2. Рэспубліканская камісія садзейнічання перапісу ў сваёй дзейнасці кіруецца дзеючым заканадаўствам Рэспублікі Беларусь, а таксама гэтым Палажэннем.

3. Асноўнымі задачамі Рэспубліканскай камісіі садзейнічання перапісу з'яўляюцца:

каардынацыя дзейнасці міністэрстваў, дзяржаўных камітэтаў, іншых цэнтральных органаў кіравання, а таксама мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў па пытаннях перапісу насельніцтва, выкананню намечаных мерапрыемстваў па падрыхтоўцы і правядзенню неадкладных першачарговых работ, звязаных з арганізацыяй перапісу;

аказанне практычнай дапамогі мясцовым выканаўчым і распарадчым органам рэспублікі, а таксама органам дзяржаўнай статыстыкі ў падрыхтоўцы і арганізаваным правядзенні перапісу.

4. Рэспубліканская камісія садзейнічання перапісу на сваіх пасяджэннях разглядае:

прапановы па зместу перапіснага ліста перапісу насельніцтва Рэспублікі Беларусь 1999 года, а таксама дадатковага пераліку пытанняў бланка выбарачнага (25 працэнтаў) апытання насельніцтва па асноўных паказчыках, якія характарызуюць узровень жыцця насельніцтва;

мерапрыемствы і каляндарны план па падрыхтоўцы і правядзенню ў 1999 годзе перапісу насельніцтва Рэспублікі Беларусь;

асноўныя арганізацыйна-метадалагічныя палажэнні праграмы перапісу насельніцтва 1999 года;

праекты штогадовых каштарысаў расходаў на падрыхтоўку, правядзенне перапісу насельніцтва 1999 года, а таксама на распрацоўку яе матэрыялаў.

5. Рэспубліканская камісія садзейнічання перапісу мае правы:

заслухоўваць паведамленні міністэрстваў, дзяржаўных камітэтаў, іншых цэнтральных органаў кіравання па пытаннях падрыхтоўкі да перапісу насельніцтва;

заслухоўваць справаздачы абласных камісій садзейнічання перапісу насельніцтва;

па пытаннях, якія патрабуюць канчатковага рашэння Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь або ўрада, уносіць ва ўстаноўленым парадку ў Кабінет Міністраў Рэспублікі Беларусь прапановы, звязаныя з падрыхтоўкай і правядзеннем перапісу насельніцтва.

6. Рашэнні Рэспубліканскай камісіі садзейнічання перапісу, якія прымаюцца па пытаннях, што ўваходзяць у яе кампетэнцыю, з'яўляюцца абавязковымі. Яны афармляюцца пратаколамі і паведамляюцца ўсім зацікаўленым.

7. Дзейнасць Рэспубліканскай камісіі садзейнічання перапісу праводзіцца ў адпаведнасці з зацверджанымі ёю планамі работы.

8. Пасяджэнні Рэспубліканскай камісіі садзейнічання перапісу праводзяцца па меры неабходнасці, але не радзей чым адзін раз у квартал.

9. На пасяджэнні могуць быць запрошаны адказныя работнікі міністэрстваў, дзяржаўных камітэтаў, іншых цэнтральных органаў кіравання, навуковых і іншых устаноў, звязаныя з пытаннямі перапісу.

10. Рэспубліканская камісія садзейнічання перапісу ў сваёй рабоце падсправаздачная Кабінету Міністраў Рэспублікі Беларусь.

11. Рэспубліканская камісія садзейнічання перапісу дзейнічае на працягу ўсяго перыяду падрыхтоўкі і правядзення перапісу насельніцтва ў рэспубліцы.

«ЗВЯЗДЗЕ» АДКАЗВАЮЦЬ:

Праўленне Белспажыўсаюза

Праўленне Белспажыўсаюза ўважліва разгледзела надрукаваны 2 ліпеня 1996 г. у газеце «Звязда» адкрыты ліст Савета дырэктараў выдавецтва «Ці можа вёска жыць без кнігі?» і паведамляе, што таксама занепакоена станам спраў у сельскім кніжным гандлі, таму 26 снежня 1995 г. былі зацверджаны «Мерапрыемствы па развіццю кніжнага гандлю ў сістэме спажывецкай кааперацыі рэспублікі на 1996 год».

Дакументам прадугледжаны накірунак на захаванне стацыянарнай гандлёвай сеткі ў райцэнтрах і пасёлках гарадскога тыпу, а там, дзе сельскія кнігарні з-за іх стратнасці закрываюцца, узамен у абавязковым парадку адкрываюцца аддзелы па гандлю друкаванымі выданнямі ва універмагах, культмагах і іншых спецыялізаваных магазінах.

Акрамя таго, літаратура рэгулярна завозіцца на кніжныя паліцы, размешчаныя ў магазінах «Тавары штодзённага попыту» на цэнтральных сядзібах калгасаў і саўгасаў, якіх налічваецца каля тысячы.

Для хутчэйшай дастаўкі кніг сельскім пакупнікам са студзеня б. г. кніжны гандаль спажывецкай кааперацыі пераведзены на прамыя сувязі з дзяржаўнымі выдавецтвамі. Гэта спрыяла таксама спрашчэнню ўзаемаразлікаў і іх тэрмінаў. Каб паскорыць абарачальнасць друкаваных выданняў, яны завозяцца ў раёны па папярэдніх заяўках і асабістых падборках спецыялістаў.

Першы намеснік старшыні праўлення Беларускага Рэспубліканскага Саюза спажывецкіх таварыстваў М. ПЕТРЫШЭНКА.

Упраўленне камунальных прадпрыемстваў Магілёўскага гарвыканкома

Выконваючы абавязкі начальніка В. Цыкуноў на артыкул «Пакупацца ў рэчцы», апублікаваны ў газеце «Звязда» 8.06.96 г. аб гатоўнасці Магілёва да купальнага сезона паведамляе:

— Прадпрыемствам па азеляненню і воднай гаспадарцы прыняты шэраг мераў па добраўпарадкаванню гарадскіх пляжаў да летняга сезона 1996 года. Так, на пляжы Пячорскага вадасховішча ўстаноўлены лаўкі, лежакі, урны для смецця, тэрыторыя ўтрымліваецца ў здавальняючым санітарным стане.

На пляжы Грабянёўскага вадасховішча ўстаноўлены 5 кабін для пераапранання, 5 «грыбкоў», лаўкі, функцыянуюць фантанчыкі з пітной вадой, тут працуе штатны прыбіральшчык.

Для даабсталявання Цэнтральнага пляжа дадзены заказ дарожна-маставому прадпрыемству вырабіць 10 кабін для пераапранання, столькі ж «грыбкоў», 30 лавак.

— *УСЛЕД ЗА ПАДЗЕЯЙ* —

НАРАДЖЭННЕ ГОНАРУ

(Заканчэнне. Пачатак у нумары за 3 верасня).

А ў вёсцы Лаўрышава адбылося ўрачыстае адкрыццё помніка Святому Елісею Лаўрышаўскаму. Помнік асвяцілі жыватворным агнём ад Гроба Гасподня.

І яшчэ адно месца ўрачыстасцей — гарадскі пасёлак Любча, дзе ладзілі «Свята друкара».

Усялякае свята, усялякія ўрачыстасці, безумоўна, задаюць настрой гасцям, самім удзельнікам. Падслуханыя на вуліцах Навагрудка размовы, прызнацца, напачатку задалі мне настрой зусім песімістычны. Па-першае, шмат хто з навагрудчан і ведаць не ведаў, з чаго б гэта тут, на галоўнай плошчы горада, ладзіцца сцэна, з чаго б гэта так шмат наўкола міліцыі. Па-другое, чашу суму напоўніла і рэдкая прысутнасць беларускай кнігі сярод бліскучых вокладак іншай патрэбнай літаратуры. Ды і людзі не надта хутка напаўнялі плошчу. Але свята тым часам, нягледзячы на мой прыватна-суб'ектыўны мінор, ішло, развівалася. Большала людзей. На сцэну пасля адпаведных прамоў (а іх растучаму натоўпу адрасавалі старшыня Навагрудскага гарвыканкома Георгій Бака, старшыня Дзяржкамдруку Рэспублікі Беларусь Уладзімір Бельскі, мітрапаліт Філарэт, Старшыня Вярхоўнага Савета краіны Сямён Шарэцкі) прыйшлі артысты ў абліччы славутых людзей зямлі беларускай. Прыгожыя касцюмы, гісторыяй выпісаныя, выпакутаваныя словы нараджалі ў душы і сэрцы зярняткі гонару. За Беларусь. За краіну.

Пасля ўрачыстых прамоў задаў некалькі пытанняў Старшыні Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь Сямёну Шарэцкаму.

— Што ёсць для вас асабіста Свята беларускага пісьменства і друку?

— Для мяне гэта свята асаблівае. Справа ў тым, што гэта свята не проста пісьменства і друку. Гэта — свята нашай гісторыі, наогул багатай гісторыі беларускага народа. Мне прыемна, што сёлета яно праходзіць у маім родным раёне, у маёй роднай вёсцы, дзе калісьці Войшалк, другі князь Навагрудскі, сын Міндоўга, заснаваў манастыр. Сёння мы адкрываем там помнік Елісею, прападобнаму ігумену Лаўрышаўскаму.

...На свяце, наладжаным Дзяржаўным камітэтам Рэспублікі Беларусь па друку, Навагрудскімі гарвыканкомам і райвыканкомам, — высокія госці. Ёсць і паслы — Украіны і Літвы. А выступленне Мітрапаліта Філарэта — сапраўдны даклад па гісторыі беларускага пісьменства. І яшчэ некаторыя мае сумненні развеялі кароткія гутаркі з беларускімі пісьменнікамі (а на свяце былі Васіль Зуёнак, Вольга Іпатава, Уладзімір Някляеў, Леанід Дранько-Майсюк, Уладзімір Карызна, Міхась Скобла, Лідзія Савік, Уладзімір Конан.

— Я шчаслівая вось чым, — заўважыла Вольга Іпатава, — святы адбываюцца на гістарычных землях. Ідзе вялікая праца па аднаўленню нашай спадчыны. А быў жа час, калі праца па адраджэнню сустракала шалёнае супраціўленне. Менавіта гістарычная памяць, яе аднаўленне — першы крок для набыцця народам сваёй незалежнасці.

Пра галоўнае, першаснае, як мне падаецца, свята ў жыцці пісьменнікаў гутарылі мы і з Леанідам Дранько-Майсюком.

— Ёсць адна асаблівасць, пра якую мы гаворым з іншым адценнем, чым, мусіць, трэба было б. З пісьменствам на Беларусі я не бачу ніякіх праблем, — вынес свой вердыкт паэт.

— І гэта гаворыць інтэлігент, якому лепш чым астатнім, відаць сітуацыя з гібеннем беларускай мовы?..

— Так, з пісьменствам ніякіх праблем. На Беларусі пісалі і будуць пісаць. І ўсё будзе цудоўна. Наша мова не знікне. Праблема з друкам — ці будуць друкаваць...

— Вы сапраўды аптыміст...

— Я працую ў выдавецтве. І кожны дзень да мяне прыходзяць дзесяць юных празаікаў і дзесяць юных паэтаў. І ўсе гэтыя людзі пішуць па-беларуску. І гэта тая трава, якую не выкасіш. Выкасіш — вырасце пасля атава. Трэба спадзявацца, што людзі, ад якіх усё гэта залежыць, зробяць усё, каб паміж пісьменствам і друкам была раўнавага.

Святкаваў і народ. Перакanала нас у гэтым сустрэча ў Любчы. Прафесіянальныя і самадзейныя артысты, дзядок-гарманіст, проста аматары павесяліцца, коннікі і рыцары — усё перамяшалася. Перамяшалася, але не пакацілася кулём з гары над Нёманам. Намеснік старшыні Навагрудскага райвыканкома Фёдар Мікульчык прычыну бачыць у наступным:

— Шчырыя і шчодрыя людзі ў нас. Умеюць працаваць, умеюць весяліцца. І рупяцца, асабліва апошнім часам, пра свае карані. Перагарніце старонкі толькі што выдадзенай кнігі «Памяць. Навагрудскі раён» — і вы зразумееце, на якой дзіўнай зямлі адбываецца свята. А калі гаварыць пра Любчу, то гэтая частка ўрачыстасцей стала магчымай дзякуючы старшыні калгаса «Прынёманскі» Уладзіміру Кулаку, старшыні Любчанскага пасялковага Савета Аляксандру Машчару, намесніку дырэктара Любчанскай сярэдняй школы Марыі Машчар.

Свята прайшло. Што застаецца пасля яго, на будучыню? Вось як адказаў на гэтае пытанне рэжысёр свята ў Любчы Мікола Макарцоў:

— Думаю, што прысутнасць свята ў жыцці навагрудчан застанецца. Прыгожыя душой, гэтыя людзі змогуць разбагацець і на ўсведамленне сваёй гісторыі, на разуменне месца сваёй зямлі ў сучасным і мінулым Беларусі.

Тут можна паверыць не толькі на слова. На Навагрудчыне, як заўважыў старшыня Беларускага фонду культуры Уладзімір Гілеп, пра катэгорыю памяці дбаюць заўжды. Вось зараз рыхтуюцца да 200-годдзя Адама Міцкевіча. Рэстаўрыруецца маёнтак, у якім ён жыў. У планах (рупіцца аб гэтым і старшыня Вярхоўнага Савета Сямён Шарэцкі) — узвядзенне помніка Міндоўгу на гары Міндоўга.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

На здымках: вёска Лаўрышава ў дзень свята.

Фота Яўгена ПЯСЕЦКАГА.

СА СПАДЗЯВАННЕМ НА БУДУЧАЕ ФОТААДКРЫЦЦЁ БЕЛАРУСІ

Жывучы ў асобна ўзятых гарадах і вёсках, мы мала ведаем сваю краіну. Не ў кожнага з нас, не ў кожнай душы праведзены беларускі экватар ці беларускі мерыдыян (справа не ў назве — галоўнае ў тым, ці ёсць стрыжань беларускасці, любові і ведання Айчыны).

Такія думкі напаткалі, калі давялося пабыць сведкам і гледачом, нераўнадушным сузіральнікам адкрыцця выстаўкі фатаграфічных работ «Беларусь мая: гісторыя і сучаснасць» у грамадскім прэс-цэнтры Беларускага Дома прэсы. Сустрэча з творчасцю рэпарцёраў, ды і мастакоў рэчаіснасці адбылася напярэдадні адкрыцця свята беларускага пісьменства і друку. Майстроў Яе Вялікасці Фатаграфіі вітаў першы намеснік старшыні Дзяржкамдруку Рэспублікі Беларусь Зіновій Прыгодзіч. Нам, звяздоўцам, прыемна, што Зіновій Кірылавіч сярод іншых работ хваліў рэпартаж — духоўны па змесце і фатаграфічнай інтанацыі — нашага калегі Яўгена Пясецкага «Дарогі да святыняў».

А ёсць жа на выстаўцы работы і другога «звяздоўца» — старэйшага фотажурналіста Беларусі Мікалая Амельчанкі.

У каментарыі да выставы слушныя думкі прагучалі з вуснаў Зіновія Прыгодзіча:

— А чаму б выстаўку не зрабіць традыцыйнай? Чаму б не наладзіць фотасалон, які б месяц-два прадстаўляў творчасць аднаго фотамастака, пасля — другога...

Мо словы дзяржаўнага чалавека і рэалізуюцца. І ўжо да наступнага свята беларускага пісьменства і друку мы адкрыем Беларусь, яе ўчарашняе і сённяшняе вачыма Юрыя Іванова, Аляксандра Талочкі, Марыі Жылінскай... і шмат яшчэ каго, чые здымкі, раскіданыя па перыёдыцы, не знікаюць з памяці, калі нават губляецца сярод іншых папер тая ці іншая пажоўклая газета.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

ЮРЫДЫЧНАЯ КАНСУЛЬТАЦЫЯ

Работа па сумяшчальніцтву і штогадовы адпачынак

Я працую на заводзе інжынерам. Хацеў паступіць на іншае прадпрыемства на работу па сумяшчальніцтву электрыкам. Там згодны ўзяць мяне, але сказалі, каб я прынёс дазвол з асноўнага месца работы. А на асноўнай рабоце такога дазволу не даюць.

У сувязі з гэтым прашу даць тлумачэнне па наступных пытаннях:

1. Ці патрэбны нейкі дазвол з асноўнага месца работы для работы па сумяшчальніцтву на іншым прадпрыемстве? І наогул, які парадак прыёму на работу па сумяшчальніцтву?

2. Якая працягласць работы па сумяшчальніцтву?

3. Які водпуск прадастаўляецца працуючым па сумяшчальніцтву: аплатны ці неаплатны і якой працягласці?

М. Дрозд.

Баранавічы.

Цяпер усе пытанні работы па сумяшчальніцтву рэгулююцца дзеючымі Пастановай Савета Міністраў СССР ад 22 верасня 1988 г. № 1111 «Аб рабоце па сумяшчальніцтву» і Палажэннем аб умовах работы па сумяшчальніцтву, зацверджаным пастановай Дзяржкампрацы, Міністэрствам юстыцыі і Сакратарыятам ВЦСПС ад 9 сакавіка 1989 года.

Работа па сумяшчальніцтву дазваляецца рабочым і служачым як на адным прадпрыемстве (аб'яднанні), ва ўстанове, арганізацыі — па месцы іх асноўнай работы, так і на іншым прадпрыемстве (аб'яднанні), ва ўстанове, арганізацыі.

Для работы па сумяшчальніцтву згоды наймальніка і прафсаюзнага камітэта па асноўным месцы работы не патрабуецца.

Кіраўнікі прадпрыемстваў (аб'яднанняў), устаноў, арганізацый разам з прафсаюзнымі камітэтамі могуць уводзіць абмежаванні на сумяшчальніцтва толькі ў адносінах да работнікаў асобных прафесій і пасад з асаблівымі ўмовамі і рэжымам працы, дадатковая работа якіх можа пацягнуць за сабой наступствы, што адбіваюцца на стане іх здароўя ці бяспецы вытворчасці. Абмежаванні таксама распаўсюджваюцца на асоб, якія не дасягнулі 18 гадоў, і цяжарных жанчын.

Работнік, які паступіў на работу па сумяшчальніцтву на іншае прадпрыемства, ва ўстанову, арганізацыю, абавязаны прад'явіць наймальніку пашпарт. Пры прыёме на работу, якая патрабуе спецыяльных ведаў, наймальнік мае права патрабаваць, а работнік абавязаны прад'явіць дыплом ці іншы дакумент аб атрыманай адукацыі ці прафесіянальнай падрыхтоўцы.

Працягласць работы па сумяшчальніцтву не можа перавышаць чатырох гадзін у дзень ці поўнага рабочага дня ў выхадны дзень. На асобных відах работ, дзе па ўмовах вытворчасці (работы) не можа быць захавана ўстаноўленая для сумяшчальнікаў штодзённая (4 гадзіны) працягласць рабочага часу, дапускаецца па ўзгадненню з прафсаюзным камітэтам прадпрыемства, установы, арганізацыі ўвядзенне падсумаванага ўліку рабочага часу.

Агульная працягласць работы па сумяшчальніцтву на працягу месяца не павінна перавышаць паловы месячнай нормы рабочага часу, устаноўленай для адпаведных катэгорый работнікаў. Работа па сумяшчальніцтву ў межах месячнай нормы рабочага часу дазваляецца толькі тым, хто на 22 верасня 1988 года быў заняты на рабоце па сумяшчальніцтву з такой працягласцю рабочага часу. Пры пераходзе ўказаных работнікаў на іншую работу па сумяшчальніцтву на іх распаўсюджваецца агульнае правіла.

Водпуск на рабоце па сумяшчальніцтву прадастаўляецца адначасова з водпускам на асноўнай рабоце. Аплата за водпуск ці выплата кампенсацыі за нявыкарыстаны водпуск робіцца сумяшчальнікам, якія выконваюць работу па рабочых прафесіях, а таксама працуючым па спецыяльнасці настаўнікам і выкладчыкам школ, сярэдніх спецыяльных, прафесіянальна-тэхнічных і іншых навучальных устаноў, педагагічным работнікам дашкольных, пазашкольных і іншых дзіцячых устаноў, медыцынскім і фармацэўтычным работнікам ва ўстановах аховы здароўя і сацыяльнага забеспячэння.

Для асобных катэгорый работнікаў (настаўнікаў, выкладчыкаў, выхавальнікаў, канцэртмайстраў і акампаніятараў школ, сярэдніх спецыяльных, прафесіянальна-тэхнічных і іншых навучальных устаноў, педагагічных работнікаў дашкольных, пазашкольных і іншых дзіцячых устаноў, устаноў аховы здароўя і сацыяльнага забеспячэння, устаноў культуры і мастацтваў, медыцынскіх і фармацэўтычных работнікаў, трэнераў і кіраўнікоў гурткоў, выкладчыкаў (урачоў і правізараў), лабарантаў медыцынскіх кафедраў вышэйшых навучальных устаноў, малодшага медыцынскага персаналу і некаторых іншых) захоўваюцца некаторыя асаблівасці рэгулявання іх работы па сумяшчальніцтву.

Віктар ДАМАШЭВІЧ, галоўны спецыяліст юрыдычнага аддзела Савета Федэрацыі прафсаюзаў.

ПРАЕКТ

КАНСТЫТУЦЫЯ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

(са зменненнямі і дапаўненнямі)

Мы, народ Рэспублікі Беларусь (Беларусі), зыходзячы з адказнасці за цяперашні стан і будучыню Беларусі,

усведамляючы сябе паўнапраўным суб'ектам сусветнага супольніцтва і пацвярджаючы сваю прыхільнасць да агульначалавечых каштоўнасцей,

грунтуючыся на сваім неад'емным праве на самавызначэнне,

абапіраючыся на шматвяковую гісторыю развіцця беларускай дзяржаўнасці,

імкнучыся зацвердзіць правы і свабоды кожнага грамадзяніна Рэспублікі Беларусь,

жадаючы забяспечыць грамадзянскую згоду, непахісныя ўстоі народаўладдзя і прававой дзяржавы,

прымаем гэтую Канстытуцыю — Асноўны Закон Рэспублікі Беларусь.

РАЗДЗЕЛ I. АСНОВЫ КАНСТЫТУЦЫЙНАГА ЛАДУ

Артыкул 1. Рэспубліка Беларусь — унітарная дэмакратычная сацыяльная прававая дзяржава.

Рэспубліка Беларусь валодае вяршэнствам і паўнатой улады на сваёй тэрыторыі, самастойна ажыццяўляе ўнутраную і знешнюю палітыку.

Рэспубліка Беларусь абараняе сваю незалежнасць і тэрытарыяльную цэласнасць, канстытуцыйны лад, забяспечвае законнасць і правапарадак.

Артыкул 2. Чалавек, яго правы, свабоды і гарантыі іх рэалізацыі з'яўляюцца найвышэйшай каштоўнасцю і мэтай грамадства і дзяржавы.

Дзяржава адказная перад грамадзянінам за стварэнне ўмоў для свабоднага і годнага развіцця асобы. Грамадзянін адказны перад дзяржавай за няўхільнае выкананне абавязкаў, якія ўскладзены на яго Канстытуцыяй.

Артыкул 3. Адзінай крыніцай дзяржаўнай улады і носьбітам суверэнітэту ў Рэспубліцы Беларусь з'яўляецца народ. Народ ажыццяўляе сваю ўладу непасрэдна і праз прадстаўнічыя органы ў формах і межах, вызначаных Канстытуцыяй.

Любыя дзеянні па дасягненню дзяржаўнай улады гвалтоўнымі метадамі, а таксама шляхам іншага парушэння законаў Рэспублікі Беларусь караюцца згодна з законам.

Артыкул 4. Дэмакратыя ў Рэспубліцы Беларусь ажыццяўляецца на аснове разнастайнасці палітычных інстытутаў, ідэалогій і поглядаў.

Ідэалогія палітычных партый, рэлігійных або іншых грамадскіх аб'яднанняў, сацыяльных груп не можа ўстанаўлівацца ў якасці абавязковай для грамадзян.

Артыкул 5. Палітычныя партыі, іншыя грамадскія аб'яднанні, дзейнічаючы ў рамках Канстытуцыі і законаў Рэспублікі Беларусь, садзейнічаюць выяўленню і выказванню палітычнай волі грамадзян, удзельнічаюць у выбарах.

Палітычныя партыі і іншыя грамадскія аб'яднанні маюць права карыстацца дзяржаўнымі сродкамі масавай інфармацыі ў парадку, вызначаным законам.

Забараняецца стварэнне і дзейнасць палітычных партый, а таксама іншых грамадскіх аб'яднанняў, якія маюць на мэце гвалтоўнае змяненне канстытуцыйнага ладу ці вядуць прапаганду вайны, нацыянальнай, рэлігійнай і расавай варожасці.

Артыкул 6. Дзяржаўная ўлада ў Рэспубліцы Беларусь ажыццяўляецца на аснове падзелу яе на заканадаўчую, выканаўчую і судовую. Дзяржаўныя органы ў межах сваіх паўнамоцтваў самастойныя: яны ўзаемадзейнічаюць паміж сабой, стрымліваюць і ўраўнаважваюць адзін аднаго.

Артыкул 7. У Рэспубліцы Беларусь устанаўліваецца прынцып вяршэнства права.

Дзяржава, усе яе органы і службовыя асобы дзейнічаюць у межах Канстытуцыі і прынятых у адпаведнасці з ёю актаў заканадаўства.

Прававыя акты або іх асобныя палажэнні, прызнаныя ва ўстаноўленым законам парадку супярэчнымі з палажэннямі Канстытуцыі, не маюць юрыдычнай сілы.

Нарматыўныя акты дзяржаўных органаў публікуюцца або даводзяцца да ўсеагульнага ведама іншым прадугледжаным законам спосабам.

Артыкул 8. Рэспубліка Беларусь прызнае прыярытэт агульнапрызнаных прынцыпаў міжнароднага права і забяспечвае адпаведнасць ім заканадаўства.

Рэспубліка Беларусь у адпаведнасці з нормамі міжнароднага права можа на добраахвотнай аснове ўваходзіць у міждзяржаўныя ўтварэнні і выходзіць з іх.

Не дапускаецца заключэнне міжнародных дагавораў, якія супярэчаць Канстытуцыі.

Артыкул 9. Тэрыторыя Рэспублікі Беларусь з'яўляецца натуральнай умовай існавання і прасторавай мяжой самавызначэння народа, асновай яго дабрабыту і суверэнітэту Рэспублікі Беларусь.

Тэрыторыя Беларусі адзіная і неадчужальная.

Тэрыторыя падзяляецца на вобласці, раёны, гарады і іншыя адміністрацыйна-тэрытарыяльныя адзінкі. Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел дзяржавы вызначаецца законам.

Артыкул 10. Грамадзяніну Рэспублікі Беларусь гарантуецца абарона і заступніцтва дзяржавы як на тэрыторыі Беларусі, так і за яе межамі.

Ніхто не можа быць пазбаўлены грамадзянства Рэспублікі Беларусь або права змяніць грамадзянства.

Грамадзянін Рэспублікі Беларусь не можа быць выдадзены замежнай дзяржаве, калі іншае не прадугледжана міжнароднымі дагаворамі Рэспублікі Беларусь.

Набыццё і страта грамадзянства ажыццяўляюцца ў адпаведнасці з законам.

Артыкул 11. Замежныя грамадзяне і асобы без грамадзянства на тэрыторыі Беларусі карыстаюцца правамі і свабодамі і выконваюць абавязкі нароўні з грамадзянамі Рэспублікі Беларусь, калі іншае не вызначана Канстытуцыяй, законамі і міжнароднымі дагаворамі.

Артыкул 12. Рэспубліка Беларусь можа надаваць права прытулку асобам, якія церпяць перaслед у іншых дзяржавах за палітычныя, рэлігійныя перакананні або нацыянальную прыналежнасць.

Артыкул 13. Уласнасць можа быць дзяржаўнай і прыватнай.

Дзяржава надае ўсім роўныя правы для ажыццяўлення гаспадарчай і іншай дзейнасці, акрамя забароненай законам, і гарантуе роўную абарону і роўныя ўмовы для развіцця ўсіх форм уласнасці.

Дзяржава садзейнічае развіццю кааперацыі ва ўсіх яе формах і відах.

Дзяржава гарантуе ўсім роўныя магчымасці свабоднага выкарыстання здольнасцей і маёмасці для прадпрымальніцкай і іншай не забароненай законам эканамічнай дзейнасці.

Дзяржава ажыццяўляе рэгуляванне эканамічнай дзейнасці ў інтарэсах чалавека і грамадства; забяспечвае накіраванне і каардынацыю дзяржаўнай і прыватнай эканамічнай дзейнасці ў сацыяльных мэтах.

Нетры, воды, лясы складаюць выключную ўласнасць дзяржавы.

Законам могуць быць вызначаны і іншыя аб'екты, якія знаходзяцца толькі ва ўласнасці дзяржавы, або ўстаноўлены асобы парадак пераходу іх у прыватную ўласнасць, а таксама замацавана выключнае права дзяржавы на ажыццяўленне асобных відаў дзейнасці.

Дзяржава гарантуе права працоўных прымаць удзел у кіраванні прадпрыемствамі, арганізацыямі і ўстановамі ў мэтах павышэння эфектыўнасці іх работы, удзелу ў размеркаванні прыбытку (даходу) і паляпшэння сацыяльна-эканамічнага ўзроўню жыцця працоўных.

Артыкул 14. Дзяржава рэгулюе адносіны паміж сацыяльнымі, нацыянальнымі і іншымі супольнасцямі на аснове прынцыпаў роўнасці перад законам, павагі іх правоў і інтарэсаў.

Артыкул 15. Дзяржава адказная за захаванне гісторыка-культурнай спадчыны, свабоднае развіццё культур усіх нацыянальных супольнасцей, якія пражываюць у Рэспубліцы Беларусь.

Артыкул 16. Усе рэлігіі і веравызнанні роўныя перад законам. Наданне якіх-небудзь пераваг або абмежаванняў адной рэлігіі або веравызнанню ў адносінах да іншых не дапускаецца.

Забараняецца дзейнасць канфесійных арганізацый, іх органаў і прадстаўнікоў, якая накіравана супраць суверэнітэту Рэспублікі Беларусь, яе канстытуцыйнага ладу і грамадзянскай згоды ці звязана з парушэннем правоў і свабод грамадзян, а таксама прычыняе шкоду іх здароўю і маральнасці.

Адносіны дзяржавы і канфесій рэгулююцца законам.

Артыкул 17. Дзяржаўнай мовай Рэспублікі Беларусь з'яўляецца беларуская мова. Руская мова мае роўны статус з беларускай.

Артыкул 18. Рэспубліка Беларусь у сваёй знешняй палітыцы зыходзіць з прынцыпаў роўнасці дзяржаў, непрымянення сілы або пагрозы сілай, непарушнасці межаў, мірнага ўрэгулявання спрэчак, неўмяшання ва ўнутраныя справы і іншых агульнапрызнаных прынцыпаў і нормаў міжнароднага права.

Рэспубліка Беларусь ставіць за мэту зрабіць сваю тэрыторыю бяз'ядзернай зонай, а дзяржаву — нейтральнай.

Артыкул 19. Сімваламі Рэспублікі Беларусь як суверэннай дзяржавы з'яўляюцца яе Дзяржаўны сцяг, Дзяржаўны герб і Дзяржаўны гімн.

Артыкул 20. Сталіца Рэспублікі Беларусь — горад Мінск.

Статус горада Мінска вызначаецца законам.

РАЗДЗЕЛ II. АСОБА, ГРАМАДСТВА, ДЗЯРЖАВА

Артыкул 21. Забеспячэнне правоў і свабод грамадзян Рэспублікі Беларусь з'яўляецца найвышэйшай мэтай дзяржавы.

Дзяржава гарантуе правы і свабоды грамадзян Беларусі, замацаваныя ў Канстытуцыі, законах і прадугледжаныя міжнароднымі абавязацельствамі дзяржавы.

Кожны мае права на дастойны ўзровень жыцця, уключаючы дастатковае харчаванне, адзенне, жыллё і пастаяннае паляпшэнне неабходных для гэтага ўмоў.

Артыкул 22. Усе роўныя перад законам і маюць права без усякай дыскрымінацыі на роўную абарону правоў і законных інтарэсаў.

Артыкул 23. Абмежаванне правоў і свабод асобы дапускаецца толькі ў выпадках, прадугледжаных законам, у інтарэсах нацыянальнай бяспекі, грамадскага парадку, абароны маралі, здароўя насельніцтва, правоў і свабод іншых асоб.

Ніхто не можа карыстацца перавагамі і прывілеямі, якія супярэчаць закону.

Артыкул 24. Кожны мае права на жыццё.

Дзяржава абараняе жыццё чалавека ад любых супрацьпраўных замахаў.

Смяротная кара да яе адмены можа прымяняцца ў адпаведнасці з законам як выключная мера пакарання за асабліва цяжкія злачынствы і толькі згодна з прыгаворам суда.

Артыкул 25. Дзяржава забяспечвае свабоду, недатыкальнасць і годнасць асобы. Абмежаванне або пазбаўленне асабістай свабоды магчыма ў выпадках і парадку, устаноўленых законам.

Асоба, узятая пад варту, мае права на судовую праверку законнасці яе затрымання або арышту.

Ніхто не павінен падвяргацца катаванням, жорсткаму, бесчалавечнаму або зневажальнаму да яго годнасці абыходжанню ці пакаранню, а таксама без яго згоды падвяргацца медыцынскім або іншым доследам.

Артыкул 26. Ніхто не можа быць прызнаны вінаватым у злачынстве, калі яго віна не будзе ў прадугледжаным законам парадку даказана і ўстаноўлена прыгаворам суда, які ўступіў у законную сілу. Той, каго абвінавачваюць, не павінен даказваць сваю невінаватасць.

Артыкул 27. Ніхто не павінен прымушацца даваць паказанні і тлумачэнні супраць самога сябе, членаў сваёй сям'і, блізкіх родных. Доказы, атрыманыя з парушэннем закона, не маюць юрыдычнай сілы.

Артыкул 28. Кожны мае права на абарону ад незаконнага ўмяшання ў яго асабістае жыццё, у тым ліку ад замаху на тайну яго карэспандэнцыі, тэлефонных і іншых паведамленняў, на яго гонар і годнасць.

Артыкул 29. Недатыкальнасць жылля і іншых законных уладанняў грамадзян гарантуецца. Ніхто не мае права без законнай падставы ўвайсці ў жыллё і іншае законнае ўладанне грамадзяніна супраць яго волі.

Артыкул 30. Грамадзяне Рэспублікі Беларусь маюць права свабодна перамяшчацца і выбіраць месца жыхарства ў межах Рэспублікі Беларусь, пакідаць яе і беспаршкодна вяртацца назад.

Артыкул 31. Кожны мае права самастойна вызначаць свае адносіны да рэлігіі, асабіста або сумесна з іншымі вызнаваць любую рэлігію або не вызнаваць ніякай, выказваць і распаўсюджваць перакананні, звязаныя з адносінамі да рэлігіі, удзельнічаць у адпраўленні рэлігійных культаў, рытуалаў, абрадаў.

Артыкул 32. Шлюб, сям'я, мацярынства, бацькоўства і дзяцінства знаходзяцца пад абаронай дзяржавы.

Жанчына і мужчына па дасягненні шлюбнага ўзросту маюць права на добраахвотнай аснове ўступіць у шлюб і стварыць сям'ю. Муж і жонка раўнапраўныя ў сямейных адносінах.

Бацькі або асобы, якія іх замяняюць, маюць права і абавязаны выхоўваць дзяцей, клапаціцца аб іх здароўі, развіцці і навучанні. Дзіця не павінна падвяргацца жорсткаму абыходжанню або зняважэ, прыцягвацца да работ, якія могуць нанесці шкоду яго фізічнаму, разумоваму або маральнаму развіццю. Дзеці абавязаны клапаціцца пра бацькоў, а таксама пра асоб, якія іх замяняюць, і аказваць ім дапамогу.

Дзеці могуць быць аддзелены ад сваёй сям'і супраць волі бацькоў і іншых асоб, якія іх замяняюць, толькі на падставе рашэння суда, калі бацькі або іншыя асобы, якія іх замяняюць, не выконваюць сваіх абавязкаў.

Моладзі гарантуецца права на яе духоўнае і маральнае развіццё.

Дзяржава стварае неабходныя ўмовы для свабоднага і эфектыўнага ўдзелу моладзі ў палітычным, сацыяльным, эканамічным і культурным развіцці.

Артыкул 33. Кожнаму гарантуецца свабода поглядаў, перакананняў і іх свабоднае выказванне.

Ніхто не можа быць прымушаны да выказвання сваіх перакананняў або адмовы ад іх.

Манапалізацыя сродкаў масавай інфармацыі дзяржавай, грамадскімі аб'яднаннямі або асобнымі грамадзянамі, а таксама цэнзура не дапускаюцца.

Артыкул 34. Грамадзянам Рэспублікі Беларусь гарантуецца права на атрыманне, захоўванне і распаўсюджванне поўнай, дакладнай і своечасовай інфармацыі аб дзейнасці дзяржаўных органаў, грамадскіх аб'яднанняў, аб палітычным, эканамічным і міжнародным жыцці, стане навакольнага асяроддзя.

Дзяржаўныя органы, грамадскія аб'яднанні, службовыя асобы абавязаны даць грамадзяніну Рэспублікі Беларусь магчымасць азнаёміцца з матэрыяламі, якія закранаюць яго правы і законныя інтарэсы.

Карыстанне інфармацыяй можа быць абмежавана заканадаўствам у мэтах абароны гонару, годнасці, асабістага і сямейнага жыцця грамадзян і поўнага ажыццяўлення імі сваіх правоў.

Артыкул 35. Свабода сходаў, мітынгаў, вулічных шэсцяў, дэманстрацый і пікетавання, якія не парушаюць правапарадак і правы іншых грамадзян Рэспублікі Беларусь, гарантуецца дзяржавай. Парадак правядзення ўказаных мерапрыемстваў вызначаецца законам.

Артыкул 36. Кожны мае права на свабоду аб'яднанняў.

Суддзі, пракурорскія работнікі, супрацоўнікі органаў унутраных спраў, Камітэта дзяржаўнага кантролю, органаў бяспекі, ваеннаслужачыя не могуць быць членамі палітычных партый і іншых грамадскіх аб'яднанняў, якія дамагаюцца палітычных мэт.

Артыкул 37. Грамадзяне Рэспублікі Беларусь маюць права ўдзельнічаць у вырашэнні дзяржаўных спраў як непасрэдна, так і праз свабодна выбраных прадстаўнікоў. Непасрэдны ўдзел грамадзян у кіраванні справамі грамадства і дзяржавы забяспечваецца правядзеннем рэферэндумаў, абмеркаваннем праектаў законаў і пытанняў рэспубліканскага і мясцовага значэння, іншымі вызначанымі законам спосабамі.

Артыкул 38. Грамадзяне Рэспублікі Беларусь маюць права свабодна выбіраць і быць выбранымі ў дзяржаўныя органы на аснове ўсеагульнага, роўнага, прамога або ўскоснага выбарчага права пры тайным галасаванні.

Артыкул 39. Грамадзяне Рэспублікі Беларусь у адпаведнасці са сваімі здольнасцямі, прафесійнай падрыхтоўкай маюць права роўнага доступу да любых пасад у дзяржаўных органах.

Артыкул 40. Кожны мае права накіроўваць асабістыя або калектыўныя звароты ў дзяржаўныя органы.

Дзяржаўныя органы, а таксама службовыя асобы абавязаны разгледзець зварот і даць адказ па сутнасці ў вызначаны законам тэрмін. Адмова ад разгляду пададзенай заявы павінна быць пісьмова матываванай.

Артыкул 41. Грамадзянам Рэспублікі Беларусь гарантуецца права на працу як найбольш годны спосаб самасцвярджэння чалавека, гэта значыць права на выбар прафесіі, роду заняткаў і работы ў адпаведнасці з прызваннем, здольнасцямі, адукацыяй, прафесійнай падрыхтоўкай і з улікам грамадскіх патрэбнасцей, а таксама на здаровыя і бяспечныя ўмовы працы.

Дзяржава стварае ўмовы для поўнай занятасці насельніцтва. У выпадку незанятасці асобы па не залежных ад яе прычынах ёй гарантуецца навучанне новым спецыяльнасцям і павышэнне кваліфікацыі з улікам грамадскіх патрэбнасцей, а таксама дапамога па беспрацоўі ў адпаведнасці з законам.

Грамадзяне маюць права на абарону сваіх эканамічных і сацыяльных інтарэсаў, уключаючы права на аб'яднанне ў прафесійныя саюзы, заключэнне калектыўных дагавораў (пагадненняў) і права на забастоўку.

Прымусовая праца забараняецца, акрамя работы або службы, якая вызначаецца прыгаворам суда або ў адпаведнасці з законам аб надзвычайным і ваенным становішчы.

Артыкул 42. Асобам, якія працуюць па найму, гарантуецца справядлівая доля ўзнагароджання ў эканамічных выніках працы ў адпаведнасці з яе колькасцю, якасцю і грамадскім значэннем, але не ніжэй за ўзровень, які забяспечвае ім і іх сем'ям свабоднае і годнае існаванне.

Жанчыны і мужчыны, дарослыя і непаўналетнія маюць права на роўнае ўзнагароджанне за працу роўнай вартасці.

Артыкул 43. Працоўныя маюць права на адпачынак. Для тых, хто працуе па найму, гэта права забяспечваецца ўстанаўленнем рабочага тыдня, які не перавышае 40 гадзін, скарочаным працягласцю работы ў начны час, прадастаўленнем штогадовых аплатных водпускаў, дзён штотыднёвага адпачынку.

Артыкул 44. Дзяржава гарантуе кожнаму права ўласнасці і садзейнічае яе набыццю.

Уласнік мае права валодаць, карыстацца і распараджацца маёмасцю як аднаасобна, так і сумесна з іншымі асобамі. Недатыкальнасць уласнасці, права яе атрымання ў спадчыну ахоўваюцца законам.

Уласнасць, набытая законным спосабам, абараняецца дзяржавай.

Дзяржава заахвочвае і ахоўвае зберажэнні грамадзян.

Прымусовае адчужэнне маёмасці дапускаецца толькі па матывах грамадскай неабходнасці пры захаванні ўмоў і парадку, вызначаных законам, са своечасовым і поўным кампенсаваннем кошту адчужанай маёмасці, а таксама згодна з рашэннем суда.

Ажыццяўленне права ўласнасці не павінна супярэчыць грамадскай карысці і бяспецы, наносіць шкоды навакольнаму асяроддзю, гісторыка-культурным каштоўнасцям, уціскаць правы і абараняемыя законам інтарэсы іншых асоб.

Артыкул 45. Грамадзянам Рэспублікі Беларусь гарантуецца права на ахову здароўя, уключаючы бясплатнае лячэнне ў дзяржаўных установах аховы здароўя.

Дзяржава стварае ўмовы даступнага для ўсіх грамадзян медыцынскага абслугоўвання.

Права грамадзян Рэспублікі Беларусь на ахову здароўя забяспечваецца таксама развіццём фізічнай культуры і спорту, мерамі па аздараўленню навакольнага асяроддзя, магчымасцю карыстання аздараўленчымі ўстановамі, удасканальваннем аховы працы.

Артыкул 46. Кожны мае права на спрыяльнае навакольнае асяроддзе і на пакрыццё шкоды, прычыненай парушэннем гэтага права.

Дзяржава ажыццяўляе кантроль за рацыянальным выкарыстаннем прыродных рэсурсаў у мэтах абароны і паляпшэння ўмоў жыцця, а таксама аховы і аднаўлення навакольнага асяроддзя.

Артыкул 47. Грамадзянам Рэспублікі Беларусь гарантуецца права на сацыяльнае забеспячэнне ў старасці, у выпадку хваробы, інваліднасці, страты працаздольнасці, страты карміцеля і ў іншых выпадках, прадугледжаных законам. Дзяржава праяўляе асаблівы клопат аб асобах, якія страцілі здароўе пры абароне дзяржаўных і грамадскіх інтарэсаў.

Артыкул 48. Грамадзяне Рэспублікі Беларусь маюць права на жыллё. Гэтае права забяспечваецца развіццём дзяржаўнага і прыватнага жыллёвага фонду, садзейнічаннем грамадзянам у набыцці жылля.

Грамадзянам, якія маюць патрэбу ў сацыяльнай абароне, жыллё прадастаўляецца дзяржавай і мясцовым самакіраваннем бясплатна або па даступнай для іх плаце ў адпаведнасці з заканадаўствам.

Ніхто не можа быць адвольна пазбаўлены жылля.

Артыкул 49. Кожны мае права на адукацыю.

Гарантуюцца даступнасць і бясплатнасць агульнай сярэдняй і прафесійна-тэхнічнай адукацыі.

Сярэдняя спецыяльная і вышэйшая адукацыя даступная для ўсіх у адпаведнасці са здольнасцямі кожнага. Кожны можа на конкурснай аснове бясплатна атрымаць адпаведную адукацыю ў дзяржаўных навучальных установах.

Артыкул 50. Кожны мае права захоўваць сваю нацыянальную прыналежнасць, таксама як ніхто не можа быць прымушаны да вызначэння і ўказання нацыянальнай прыналежнасці.

Зняважа нацыянальнай годнасці караецца згодна з законам.

Кожны мае права карыстацца роднай мовай, выбіраць мову зносін. Дзяржава гарантуе ў адпаведнасці з законам свабоду выбару мовы выхавання і навучання.

Артыкул 51. Кожны мае права на ўдзел у культурным жыцці. Гэта права забяспечваецца агульнадаступнасцю каштоўнасцей айчыннай і сусветнай культуры, якія знаходзяцца ў дзяржаўных і грамадскіх фондах, развіццём сеткі культурна-асветных устаноў.

Свабода мастацкай, навуковай, тэхнічнай творчасці і выкладання гарантуецца.

Інтэлектуальная ўласнасць ахоўваецца законам.

Дзяржава садзейнічае развіццю культуры, навуковых і тэхнічных даследаванняў на карысць агульных інтарэсаў.

Артыкул 52. Кожны, хто знаходзіцца на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, абавязаны выконваць яе Канстытуцыю, законы і паважаць нацыянальныя традыцыі.

Артыкул 53. Кожны абавязаны паважаць годнасць, правы, свабоды, законныя інтарэсы іншых асоб.

Артыкул 54. Кожны абавязаны берагчы гісторыка-культурную спадчыну і іншыя культурныя каштоўнасці.

Артыкул 55. Ахова прыроднага асяроддзя — абавязак кожнага.

Артыкул 56. Грамадзяне Рэспублікі Беларусь абавязаны прымаць удзел у фінансаванні дзяржаўных расходаў шляхам выплаты дзяржаўных падаткаў, пошлін і іншых плацяжоў.

Артыкул 57. Абарона Рэспублікі Беларусь — абавязак і свяшчэнны доўг грамадзяніна Рэспублікі Беларусь.

Парадак праходжання вайсковай службы, падставы і ўмовы вызвалення ад вайсковай службы ці замена яе альтэрнатыўнай вызначаюцца законам.

Артыкул 58. Ніхто не можа быць прымушаны да выканання абавязкаў, якія не прадугледжаны Канстытуцыяй Рэспублікі Беларусь і яе законамі, ці да адмаўлення ад сваіх правоў.

Артыкул 59. Дзяржава абавязана прымаць усе даступныя ёй меры дзеля стварэння ўнутранага і міжнароднага парадку, неабходнага для поўнага ажыццяўлення правоў і свабод грамадзян Рэспублікі Беларусь, прадугледжаных Канстытуцыяй.

Артыкул 60. Дзяржаўныя органы, службовыя і іншыя асобы, якім даверана выкананне дзяржаўных функцый, абавязаны ў межах сваёй кампетэнцыі прымаць неабходныя меры для ажыццяўлення і абароны правоў і свабод асобы.

Гэтыя органы і асобы нясуць адказнасць за дзеянні, якія парушаюць правы і свабоды асобы.

Артыкул 61. Кожнаму гарантуецца абарона яго правоў і свабод кампетэнтным, незалежным і непрадузятым судом у вызначаныя законам тэрміны.

З мэтай абароны правоў, свабод, гонару і годнасці грамадзяне маюць права спагнаць у судовым парадку як маёмасную шкоду, так і матэрыяльнае кампенсаванне маральнай шкоды.

Артыкул 62. Кожны мае права на юрыдычную дапамогу для ажыццяўлення і абароны правоў і свабод, у тым ліку права карыстацца ў любы момант дапамогай адвакатаў і іншых сваіх прадстаўнікоў у судзе, іншых дзяржаўных органах, органах мясцовага кіравання, на прадпрыемствах, ва ўстановах, у арганізацыях, грамадскіх аб'яднаннях і ў адносінах са службовымі асобамі і грамадзянамі. У выпадках, прадугледжаных законам, юрыдычная дапамога аказваецца за кошт дзяржаўных сродкаў.

Процідзеянне аказанню прававой дапамогі ў Рэспубліцы Беларусь забараняецца.

Артыкул 63. Ажыццяўленне прадугледжаных гэтай Канстытуцыяй правоў і свабод асобы можа быць прыпынена толькі ва ўмовах надзвычайнага або ваеннага становішча ў парадку і межах, вызначаных Канстытуцыяй і законам.

Пры ажыццяўленні асобых мер у перыяд надзвычайнага становішча не могуць абмяжоўвацца правы, прадугледжаныя ў артыкуле 24, частцы трэцяй артыкула 25, артыкулах 26, 31 Канстытуцыі.

РАЗДЗЕЛ III. ВЫБАРЧАЯ СІСТЭМА. РЭФЕРЭНДУМ

ГЛАВА 1. ВЫБАРЧАЯ СІСТЭМА

Артыкул 64. Выбары дэпутатаў і іншых асоб, якія выбіраюцца на дзяржаўныя пасады народам, з'яўляюцца ўсеагульнымі: права выбіраць маюць грамадзяне Рэспублікі Беларусь, якія дасягнулі 18 гадоў.

У выбарах не ўдзельнічаюць грамадзяне, прызнаныя судом недзеяздольнымі, асобы, якія ўтрымліваюцца па прыгавору суда ў месцах пазбаўлення волі. У галасаванні не прымаюць удзелу асобы, у адносінах да якіх у парадку, устаноўленым крымінальна-працэсуальным заканадаўствам, выбрана мера стрымання — утрыманне пад вартай. Любое прамое або ўскоснае абмежаванне выбарчых правоў грамадзян у іншых выпадках з'яўляецца недапушчальным і караецца згодна з законам.

Артыкул 65. Узроставы цэнз дэпутатаў і іншых асоб, якія выбіраюцца на дзяржаўныя пасады, вызначаецца адпаведнымі законамі, калі іншае не прадугледжана Канстытуцыяй.

Артыкул 66. Выбары з'яўляюцца свабоднымі: выбаршчык асабіста вырашае, ці ўдзельнічаць яму ў выбарах і за каго галасаваць.

Падрыхтоўка і правядзенне выбараў праводзяцца адкрыта і галосна.

Артыкул 67. Выбары з'яўляюцца роўнымі: выбаршчыкі маюць роўную колькасць галасоў.

Кандыдаты, якія выбіраюцца на дзяржаўныя пасады народам, удзельнічаюць у выбарах на роўных падставах.

Артыкул 68. Выбары дэпутатаў з'яўляюцца прамымі: дэпутаты выбіраюцца грамадзянамі непасрэдна.

Артыкул 69. Галасаванне на выбарах з'яўляецца тайным: кантроль за волевыяўленнем выбаршчыкаў у ходзе галасавання забараняецца.

Артыкул 70. Права вылучэння кандыдатаў у дэпутаты належыць грамадскім аб'яднанням, працоўным калектывам і грамадзянам у адпаведнасці з законам.

Артыкул 71. Расходы на падрыхтоўку і правядзенне выбараў ажыццяўляюцца за кошт дзяржавы ў межах выдзеленых на гэтыя мэты сродкаў. У выпадках, прадугледжаных законам, расходы на падрыхтоўку і правядзенне выбараў могуць ажыццяўляцца за кошт сродкаў грамадскіх аб'яднанняў, прадпрыемстваў, устаноў, арганізацый, грамадзян.

Артыкул 72. Правядзенне выбараў забяспечваюць выбарчыя камісіі, калі іншае не прадугледжана Канстытуцыяй.

Парадак правядзення выбараў вызначаецца законамі Рэспублікі Беларусь.

Выбары не праводзяцца ў перыяд надзвычайнага або ваеннага становішча.

ГЛАВА 2. РЭФЕРЭНДУМ (НАРОДНАЕ ГАЛАСАВАННЕ)

Артыкул 73. Для вырашэння важнейшых пытанняў дзяржаўнага і грамадскага жыцця могуць праводзіцца рэспубліканскія і мясцовыя рэферэндумы.

Артыкул 74. Рэспубліканскія рэферэндумы назначаюцца Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь па ўласнай ініцыятыве, а таксама па прапанове Сената і Палаты прадстаўнікоў, якая прымаецца на іх раздзельных пасяджэннях большасцю не менш як тры пятыя ад поўнага складу кожнай з палат, або па прапанове не менш як 450 тысяч грамадзян, якія валодаюць выбарчым правам, у тым ліку не менш як 50 тысяч грамадзян ад кожнай з абласцей і горада Мінска.

Прэзідэнт не пазней як праз 30 дзён пасля ўнясення на яго разгляд у адпаведнасці з законам прапаноў Сената і Палаты прадстаўнікоў або грамадзян аб правядзенні рэферэндуму абавязаны назначыць рэспубліканскі рэферэндум.

Дата правядзення рэферэндуму ўстанаўліваецца не пазней як праз тры месяцы з дня выдання указа Прэзідэнта аб назначэнні рэферэндуму.

Рашэнні, прынятыя рэспубліканскім рэферэндумам, падпісваюцца Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 75. Мясцовыя рэферэндумы назначаюцца адпаведнымі мясцовымі прадстаўнічымі органамі па сваёй ініцыятыве або па прапанове не менш дзесяці працэнтаў грамадзян, якія валодаюць выбарчым правам і пражываюць на адпаведнай тэрыторыі.

Артыкул 76. Рэферэндумы праводзяцца шляхам усеагульнага, свабоднага, роўнага і тайнага галасавання.

У рэферэндумах удзельнічаюць грамадзяне Рэспублікі Беларусь, якія валодаюць выбарчым правам.

Артыкул 77. Рашэнні, прынятыя рэферэндумам, могуць быць адменены або зменены толькі шляхам рэферэндуму, калі іншае не будзе вызначана рэферэндумам.

Артыкул 78. Парадак правядзення рэспубліканскіх і мясцовых рэферэндумаў, а таксама пералік пытанняў, якія не могуць быць вынесены на рэферэндум, вызначаюцца законам Рэспублікі Беларусь.

РАЗДЗЕЛ IV. ПРЭЗІДЭНТ, ПАРЛАМЕНТ, УРАД, СУД

ГЛАВА 3. ПРЭЗІДЭНТ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Артыкул 79. Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь з'яўляецца Кіраўніком дзяржавы, гарантам Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, правоў і свабод чалавека і грамадзяніна.

Прэзідэнт увасабляе адзінства народа, гарантуе рэалізацыю асноўных напрамкаў унутранай і знешняй палітыкі, прадстаўляе Рэспубліку Беларусь у адносінах з іншымі дзяржавамі і міжнароднымі арганізацыямі. Прэзідэнт прымае меры па ахове суверэнітэту Рэспублікі Беларусь, яе нацыянальнай бяспекі і тэрытарыяльнай цэласнасці, забяспечвае палітычную і эканамічную стабільнасць, пераемнасць і ўзаемадзеянне органаў дзяржаўнай улады, ажыццяўляе пасрэдніцтва паміж органамі дзяржаўнай улады, дзяржавай і грамадствам.

Прэзідэнт валодае недатыкальнасцю, яго гонар і годнасць ахоўваюцца законам.

Артыкул 80. Прэзідэнтам можа быць выбраны грамадзянін Рэспублікі Беларусь па нараджэнню, не маладзейшы за 35 гадоў, які валодае выбарчым правам і пастаянна пражывае ў Рэспубліцы Беларусь не менш дзесяці гадоў непасрэдна перад выбарамі.

Артыкул 81. Прэзідэнт выбіраецца на пяць гадоў непасрэдна народам Рэспублікі Беларусь на аснове ўсеагульнага, свабоднага, роўнага і прамога выбарчага права пры тайным галасаванні. Адна і тая ж асоба можа быць Прэзідэнтам не больш двух тэрмінаў.

Кандыдаты на пасаду Прэзідэнта вылучаюцца грамадзянамі Рэспублікі Беларусь пры наяўнасці не менш як 100 тысяч подпісаў выбаршчыкаў.

Выбары Прэзідэнта назначаюцца Палатай прадстаўнікоў не пазней чым за пяць месяцаў і праводзяцца не пазней чым за два месяцы да сканчэння тэрміну паўнамоцтваў папярэдняга Прэзідэнта.

Калі пасада Прэзідэнта аказалася вакантнай, выбары праводзяцца не раней чым праз 30 дзён і не пазней чым праз 70 дзён з дня адкрыцця вакансіі.

Артыкул 82. Лічыцца, што выбары адбыліся, калі ў галасаванні прынялі ўдзел больш паловы грамадзян Рэспублікі Беларусь, уключаных у спіс выбаршчыкаў.

Прэзідэнт лічыцца выбраным, калі за яго прагаласавала больш як палова грамадзян Рэспублікі Беларусь, якія прынялі ўдзел у галасаванні.

Калі ні адзін з кандыдатаў не набраў неабходнай колькасці галасоў, то ў двухтыднёвы тэрмін праводзіцца другі тур галасавання па двух кандыдатах, якія атрымалі найбольшую колькасць галасоў выбаршчыкаў. Выбраным лічыцца кандыдат у Прэзідэнты, які атрымаў пры паўторным галасаванні больш паловы галасоў выбаршчыкаў, якія прынялі ўдзел у галасаванні.

Парадак правядзення выбараў Прэзідэнта вызначаецца законам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 83. Прэзідэнт заступае на пасаду пасля прынясення Прысягі наступнага зместу:

«Заступаючы на пасаду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, урачыста клянуся верна служыць народу Рэспублікі Беларусь, паважаць і ахоўваць правы і свабоды чалавека і грамадзяніна, захоўваць і абараняць Канстытуцыю Рэспублікі Беларусь, свята і добрасумленна выконваць ускладзеныя на мяне высокія абавязкі».

Прысяга прыносіцца ва ўрачыстай абстаноўцы ў прысутнасці дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў і сенатараў, суддзяў Вярхоўнага і Канстытуцыйнага судоў не пазней двух месяцаў з дня выбрання Прэзідэнта. З моманту прынясення Прысягі нававыбраным Прэзідэнтам паўнамоцтвы папярэдняга Прэзідэнта спыняюцца.

Артыкул 84. Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь:

1) назначае рэспубліканскія рэферэндумы;

2) назначае чарговыя і нечарговыя выбары ў Палату прадстаўнікоў, Сенат і мясцовыя прадстаўнічыя органы, склікае першую пасля выбараў і нечарговыя сесіі палат парламента;

3) распускае палаты ў выпадках і ў парадку, прадугледжаных Канстытуцыяй;

4) назначае 6 членаў Цэнтральнай камісіі Рэспублікі Беларусь па выбарах і правядзенню рэспубліканскіх рэферэндумаў;

5) утварае, ліквідуе і рэарганізуе Адміністрацыю Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, іншыя органы дзяржаўнага кіравання, а таксама кансультатыўна-дарадчыя і іншыя органы пры Прэзідэнце;

6) са згоды Палаты прадстаўнікоў назначае на пасаду Прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь; па прапанове Прэм'ер-міністра вызначае структуру Урада Рэспублікі Беларусь, назначае на пасаду і вызваляе ад пасады намеснікаў Прэм'ер-міністра, міністраў і іншых членаў Урада, прымае рашэнне аб адстаўцы Урада або яго членаў;

7) са згоды Сената назначае на пасаду Старшыню і членаў Вярхоўнага Суда, Генеральнага пракурора, Старшыню і членаў Праўлення Нацыянальнага банка;

8) назначае Старшыню і 5 членаў Канстытуцыйнага Суда, іншых суддзяў Рэспублікі Беларусь;

9) вызваляе ад пасады Старшыню Вярхоўнага Суда, Генеральнага пракурора, Старшыню і членаў Праўлення Нацыянальнага банка па падставах, прадугледжаных у законе, з паведамленнем Сенату;

10) назначае на пасаду і вызваляе ад пасады Старшыню Камітэта дзяржаўнага кантролю;

11) звяртаецца з пасланнямі да народа Рэспублікі Беларусь аб становішчы ў дзяржаве і аб асноўных напрамках унутранай і знешняй палітыкі;

12) звяртаецца з пасланнямі да парламента, якія заслухоўваюцца без абмеркавання на пасяджэннях Палаты прадстаўнікоў і Сената; мае права ўдзельнічаць у рабоце парламента і яго органаў, выступаць перад імі ў любы час з прамовай або паведамленнем;

13) мае права старшынстваваць на пасяджэннях Урада Рэспублікі Беларусь;

14) назначае кіраўнікоў органаў дзяржаўнага кіравання і вызначае іх статус; назначае прадстаўнікоў Прэзідэнта ў парламенце і іншых службовых асоб, пасады якіх вызначаны ў адпаведнасці з заканадаўствам, калі іншае не прадугледжана Канстытуцыяй;

15) вырашае пытанні аб прыёме ў грамадзянства Рэспублікі Беларусь, яго спыненні і прадастаўленні прытулку;

16) устанаўлівае дзяржаўныя святы і святочныя дні, узнагароджвае дзяржаўнымі ўзнагародамі, прысвойвае класныя чыны і званні;

17) ажыццяўляе памілаванне асуджаных;

18) вядзе перагаворы і падпісвае міжнародныя дагаворы, назначае і адклікае дыпламатычных прадстаўнікоў Рэспублікі Беларусь у замежных дзяржавах і пры міжнародных арганізацыях;

19) прымае даверчыя і адзыўныя граматы акрэдытаваных пры ім дыпламатычных прадстаўнікоў замежных дзяржаў;

20) у выпадку стыхійнага бедства, катастрофы, а таксама беспарадкаў, што суправаджаюцца гвалтам ці пагрозай гвалту з боку групы асоб і арганізацый, у выніку якіх узнікае небяспека жыццю і здароўю людзей, тэрытарыяльнай цэласнасці і існаванню дзяржавы, уводзіць на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь або ў асобных яе мясцовасцях надзвычайнае становішча з унясеннем у трохдзённы тэрмін прынятага рашэння на зацвярджэнне Сената;

21) у выпадках, прадугледжаных заканадаўствам, мае права адкласці правядзенне забастоўкі або прыпыніць яе;

22) падпісвае законы; мае права ў парадку, устаноўленым Канстытуцыяй, вярнуць закон або асобныя яго палажэнні са сваімі пярэчаннямі ў Палату прадстаўнікоў;

23) мае права адмяняць акты Урада;

24) непасрэдна або праз ствараемыя ім органы ажыццяўляе кантроль за захаваннем заканадаўства мясцовымі органамі кіравання і самакіравання; мае права прыпыняць рашэнні мясцовых Саветаў дэпутатаў і адмяняць рашэнні мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў у выпадку неадпаведнасці іх заканадаўству;

25) фарміруе і ўзначальвае Савет Бяспекі Рэспублікі Беларусь; назначае на пасаду і вызваляе ад пасады Дзяржаўнага сакратара Савета Бяспекі;

26) з'яўляецца Галоўнакамандуючым Узброенымі Сіламі Рэспублікі Беларусь;

27) уводзіць на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь у выпадку ваеннай пагрозы або нападу ваеннае становішча, аб'яўляе поўную або частковую мабілізацыю;

28) ажыццяўляе іншыя паўнамоцтвы, ускладзеныя на яго Канстытуцыяй і законамі.

Прэзідэнт не мае права дэлегаваць якім-небудзь органам або службовым асобам свае паўнамоцтвы.

Артыкул 85. Прэзідэнт на аснове і ў адпаведнасці з Канстытуцыяй выдае ўказы і распараджэнні, якія маюць абавязковую сілу на ўсёй тэрыторыі Рэспублікі Беларусь.

У выпадках, прадугледжаных Канстытуцыяй, Прэзідэнт выдае дэкрэты, што маюць сілу законаў. Прэзідэнт непасрэдна або праз ствараемыя ім органы забяспечвае выкананне дэкрэтаў, указаў і распараджэнняў.

Артыкул 86. Прэзідэнт не можа займаць іншыя пасады, атрымліваць апрача заработнай платы грашовыя ўзнагароджанні, за выключэннем ганарараў за творы навукі, літаратуры і мастацтва.

Прэзідэнт прыпыняе членства ў палітычных партыях і іншых грамадскіх аб'яднаннях, якія дамагаюцца палітычных мэт, на ўвесь тэрмін паўнамоцтваў.

Артыкул 87. Прэзідэнт можа ў любы час падаць у адстаўку. Адстаўка Прэзідэнта прымаецца Палатай прадстаўнікоў.

Артыкул 88. Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь можа быць датэрмінова вызвалены ад пасады пры стойкай няздольнасці па стану здароўя ажыццяўляць абавязкі Прэзідэнта. Рашэнне аб датэрміновым вызваленні Прэзідэнта прымаецца большасцю не менш як дзве трэці ад устаноўленага Канстытуцыяй складу Палаты прадстаўнікоў (поўнага складу) і большасцю не менш як тры чвэрці ад устаноўленага Канстытуцыяй складу Сената (поўнага складу) на падставе заключэння спецыяльна ствараемай палатамі камісіі.

Прэзідэнт нясе адказнасць за дзяржаўную здраду і іншае цяжкае злачынства і можа быць

(Заканчэнне на 4-й стар.).

ПРАЕКТ

КАНСТЫТУЦЫЯ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

(са змяненнямі і дапаўненнямі)

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.).

у сувязі з гэтым зняты з пасады. Рашэнне аб выстаўленні абвінавачання і яго расследаванні ў гэтым выпадку лічыцца прынятым, калі за яго прагаласавала не менш як дзве трэці ад поўнага складу Палаты прадстаўнікоў па прапанове не менш як адной трэці яе дэпутатаў. Расследаванне абвінавачання арганізуецца Сенатам. Прэзідэнт лічыцца зняты з пасады, калі за гэта рашэнне прагаласавала не менш як тры чвэрці ад поўнага складу Сената, а таксама не менш як дзве трэці ад поўнага складу Палаты прадстаўнікоў.

Непрыняцце Сенатам і Палатай прадстаўнікоў рашэння аб зняцці Прэзідэнта з пасады на працягу месяца з дня выстаўлення абвінавачання азначае адхіленне абвінавачання. Прапанова аб зняцці Прэзідэнта з пасады не можа ініцыіравацца ў перыяд разгляду ў адпаведнасці з Канстытуцыяй пытання аб датэрміновым спыненні паўнамоцтваў парламента.

У выпадку зняцця Прэзідэнта ў сувязі з учыненнем злачынства справа па сутнасці абвінавачання разглядаецца Вярхоўным Судом.

Артыкул 89. У выпадку вакансіі пасады Прэзідэнта або немагчымасці выканання ім сваіх абавязкаў яго паўнамоцтвы да прынясення Прысягі нававыбраным Прэзідэнтам пераходзяць да Прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь.

ГЛАВА 4.
ПАРЛАМЕНТ — НАЦЫЯНАЛЬНЫ СХОД

Артыкул 90. Парламент — Нацыянальны сход з'яўляецца прадстаўнічым і заканадаўчым органам Рэспублікі Беларусь.

Парламент складаецца з дзвюх палат — Палаты прадстаўнікоў і Сената.

Артыкул 91. Склад Палаты прадстаўнікоў — 110 дэпутатаў. Выбранне дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў ажыццяўляецца ў адпаведнасці з законам на аснове ўсеагульнага, роўнага, свабоднага, прамога выбарчага права пры тайным галасаванні.

Сенат з'яўляецца палатай тэрытарыяльнага прадстаўніцтва. У Сенат уваходзяць па дзевяць сенатараў ад кожнай вобласці і горада Мінска. Па шэсць сенатараў ад кожнай вобласці і горада Мінска выбіраюцца тайным галасаваннем на пасяджэннях дэпутатаў мясцовых Саветаў дэпутатаў базавага ўзроўню кожнай вобласці і горада Мінска. Адна трэць сенатараў назначаецца Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь. Асобы, якія раней займалі пасаду Прэзідэнта, з'яўляюцца сенатарамі пажыццёва, калі яны не адмовяцца ад гэтага.

Выбары новага складу палат парламента назначаюцца не пазней як за чатыры месяцы і праводзяцца не пазней як за 30 дзён да сканчэння паўнамоцтваў палат дзеючага склікання парламента.

Нечарговыя выбары палат парламента праводзяцца на працягу трох месяцаў з дня датэрміновага спынення паўнамоцтваў палат парламента.

Артыкул 92. Дэпутатам Палаты прадстаўнікоў можа быць грамадзянін Рэспублікі Беларусь, які дасягнуў 21 года.

Сенатарам можа быць грамадзянін Рэспублікі Беларусь, які дасягнуў 30 гадоў і пражыў на тэрыторыі адпаведнай вобласці, горада Мінска не менш як пяць гадоў.

Дэпутаты Палаты прадстаўнікоў ажыццяўляюць свае паўнамоцтвы ў парламенце на прафесійнай аснове, калі іншае не прадугледжана Канстытуцыяй. Дэпутат Палаты прадстаўнікоў можа быць адначасова членам Урада.

Адна і тая ж асоба не можа адначасова з'яўляцца членам дзвюх палат парламента. Дэпутат Палаты прадстаўнікоў не можа быць дэпутатам мясцовага Савета дэпутатаў. Сенатар не можа быць адначасова членам Урада. Не дапускаецца сумяшчэнне абавязкаў дэпутата Палаты прадстаўнікоў, сенатара з адначасовым заняццем пасады Прэзідэнта або суддзі.

Артыкул 93. Тэрмін паўнамоцтваў парламента — чатыры гады. Паўнамоцтвы парламента могуць быць прадоўжаны на падставе закона толькі ў выпадку вайны.

Першая пасля выбараў сесія палат парламента склікаецца Прэзідэнтам і пачынае сваю работу не пазней як праз 30 дзён пасля выбараў. Адлік трыццацідзённага тэрміну для склікання і пачатку работы першай сесіі Палаты прадстаўнікоў ажыццяўляецца з дня другога туру галасавання па выбарах яе новага складу. Калі другі тур галасавання па выбарах у Палату прадстаўнікоў не праводзіцца, адлік трыццацідзённага тэрміну ажыццяўляецца з дня правядзення першага туру агульных выбараў у Рэспубліцы Беларусь. Адлік трыццацідзённага тэрміну для склікання і пачатку работы першай сесіі Сената ажыццяўляецца з дня першага пасяджэння дэпутатаў мясцовых Саветаў дэпутатаў базавага ўзроўню па выбарах сенатараў ад вобласці або горада Мінска.

У выпадку і ў парадку, прадугледжаных Канстытуцыяй, паўнамоцтвы Палаты прадстаўнікоў або Сената могуць быць спынены датэрмінова. Са спыненнем паўнамоцтваў Палаты прадстаўнікоў або Сената па рашэнню Прэзідэнта могуць быць таксама спынены паўнамоцтвы адпаведна Сената або Палаты прадстаўнікоў.

Артыкул 94. Паўнамоцтвы Палаты прадстаўнікоў могуць быць датэрмінова спынены пры адмове ў даверы Ураду, выказванні вотуму недаверу Ураду або двухразовай адмове ў дачы згоды на назначэнне Прэм'ер-міністра.

Паўнамоцтвы Палаты прадстаўнікоў або Сената могуць быць таксама датэрмінова спынены на падставе заключэння Канстытуцыйнага Суда ў выпадку сістэматычнага або грубага парушэння палатамі парламента Канстытуцыі.

Рашэнні па гэтых пытаннях прымае Прэзідэнт пасля афіцыйных кансультацый са старшынямі палат.

Палаты не могуць быць распушчаны ў перыяд надзвычайнага або ваеннага становішча, у апошнія шэсць месяцаў паўнамоцтваў Прэзідэнта, у перыяд вырашэння палатамі пытання аб датэрміновым вызваленні або зняцці Прэзідэнта з пасады.

Не дапускаецца роспуск палат на працягу года з дня іх першых пасяджэнняў.

Артыкул 95. Палаты збіраюцца на дзве чарговыя сесіі ў год.

Першая сесія адкрываецца 2 кастрычніка; яе працягласць не можа быць больш як восемдзесят дзён.

Другая сесія адкрываецца 2 красавіка; яе працягласць не можа быць больш як дзевяноста дзён.

Калі 2 кастрычніка або 2 красавіка прыпадаюць на нерабочы дзень, то сесія адкрываецца ў першы наступны за ім рабочы дзень.

Палата прадстаўнікоў, Сенат у выпадку асаблівай неабходнасці склікаюцца на нечарговую сесію па патрабаванню Прэзідэнта або большасці не менш як дзве трэці ад поўнага складу кожнай з палат па вызначаным парадку дня.

Нечарговыя сесіі адкрываюцца і закрываюцца ўказамі Прэзідэнта.

Артыкул 96. Палата прадстаўнікоў выбірае са свайго складу Старшыню Палаты прадстаўнікоў і яго намесніка.

Сенат выбірае са свайго складу Старшыню Сената і яго намесніка.

Старшыні Палаты прадстаўнікоў і Сената, іх намеснікі вядуць пасяджэнні і кіруюць унутраным распарадкам палат.

Палата прадстаўнікоў і Сенат са свайго складу выбіраюць пастаянныя камісіі і іншыя органы для вядзення заканапраектнай работы, папярэдняга разгляду і падрыхтоўкі пытанняў, якія адносяцца да ведання палат.

Артыкул 97. Палата прадстаўнікоў:

1) разглядае па прапанове Прэзідэнта або па ініцыятыве не менш як 150 тысяч грамадзян Рэспублікі Беларусь, якія валодаюць выбарчым правам, праекты законаў аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Канстытуцыю, аб тлумачэнні Канстытуцыі;

2) разглядае праекты законаў, у тым ліку аб зацвярджэнні асноўных напрамкаў унутранай і знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь; ваеннай дактрыны; ратыфікацыі і дэнансацыі міжнародных дагавораў; аб асноўным змесце і прынцыпах ажыццяўлення правоў, свабод і абавязкаў грамадзян; аб грамадзянстве, статусе іншаземцаў і асоб без грамадзянства; аб правах нацыянальных меншасцей; аб зацвярджэнні рэспубліканскага бюджэту і справаздачы аб яго выкананні; устанаўленні рэспубліканскіх падаткаў і збораў; аб прынцыпах ажыццяўлення адносін уласнасці; аб асновах сацыяльнай абароны; аб прынцыпах рэгулявання працы і занятасці; аб шлюбе, сям'і, дзяцінстве, мацярынстве, бацькоўстве, выхаванні, адукацыі, культуры і ахове здароўя; аб вызначэнні парадку вырашэння пытанняў адміністрацыйна-тэрытарыяльнага ўладкавання дзяржавы; аб мясцовым самакіраванні; аб судаўладкаванні, судаводстве і статусе суддзяў; аб крымінальнай адказнасці; аб амністыі; аб абвяшчэнні вайны і заключэнні міру; аб прававым рэжыме ваеннага і надзвычайнага становішча; аб устанаўленні дзяржаўных узнагарод; аб тлумачэнні законаў;

3) назначае выбары Прэзідэнта;

4) дае згоду Прэзідэнту на назначэнне Прэм'ер-міністра;

5) заслухоўвае даклад Прэм'ер-міністра аб праграме дзейнасці Урада і адабрае або адхіляе праграму; паўторнае адхіленне палатай праграмы азначае выказванне вотуму недаверу Ураду;

6) разглядае па ініцыятыве Прэм'ер-міністра пытанне аб даверы Ураду;

7) па ініцыятыве не менш як адной трэці ад поўнага складу Палаты прадстаўнікоў выказвае вотум недаверу Ураду; пытанне аб адказнасці Урада не можа быць пастаўлена на працягу года пасля адабрэння праграмы яго дзейнасці;

8) выстаўляе большасцю не менш як дзве трэці ад поўнага складу Палаты прадстаўнікоў абвінавачанне Прэзідэнту ва ўчыненні дзяржаўнай здрады або іншага цяжкага злачынства; на падставе адпаведнага рашэння Сената прымае большасцю не менш як дзве трэці ад поўнага складу рашэнне аб зняцці Прэзідэнта з пасады;

9) прымае адстаўку Прэзідэнта;

10) адмяняе распараджэнні Старшыні Палаты прадстаўнікоў.

Палата прадстаўнікоў можа прымаць рашэнні па іншых пытаннях, калі гэта прадугледжана Канстытуцыяй.

Артыкул 98. Сенат:

1) адабрае або адхіляе прынятыя Палатай прадстаўнікоў праекты законаў аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Канстытуцыю; аб тлумачэнні Канстытуцыі; праекты іншых законаў;

2) дае згоду на назначэнне Прэзідэнтам Старшыні і членаў Вярхоўнага Суда, Генеральнага пракурора, Старшыні і членаў Праўлення Нацыянальнага банка;

3) выбірае шэсць суддзяў Канстытуцыйнага Суда;

4) выбірае шэсць членаў Цэнтральнай камісіі Рэспублікі Беларусь па выбарах і правядзенню рэспубліканскіх рэферэндумаў;

5) адмяняе рашэнні мясцовых Саветаў дэпутатаў, якія не адпавядаюць заканадаўству; прымае рашэнне аб роспуску мясцовага Савета дэпутатаў і назначэнні новых выбараў у выпадку сістэматычнага або грубага парушэння ім патрабаванняў заканадаўства і ў іншых выпадках, прадугледжаных законам;

6) разглядае выстаўленае Палатай прадстаўнікоў абвінавачанне супраць Прэзідэнта ва ўчыненні дзяржаўнай здрады або іншага цяжкага злачынства, прымае рашэнне аб яго расследаванні. Пры наяўнасці падстаў не менш як трыма чвэрцямі галасоў ад поўнага складу прымае рашэнне аб зняцці Прэзідэнта з пасады;

7) разглядае ўказы Прэзідэнта аб увядзенні надзвычайнага становішча і не пазней як у трохдзённы тэрмін пасля іх унясення прымае адпаведнае рашэнне.

Сенат можа прымаць рашэнні па іншых пытаннях, калі гэта прадугледжана Канстытуцыяй.

Артыкул 99. Права заканадаўчай ініцыятывы належыць Прэзідэнту, дэпутатам Палаты прадстаўнікоў, Сенату, Ураду, а таксама грамадзянам, якія валодаюць выбарчым правам, у колькасці не менш як 50 тысяч чалавек і рэалізуецца ў Палаце прадстаўнікоў.

Законапраекты, вынікам прыняцця якіх можа быць скарачэнне дзяржаўных сродкаў, стварэнне або павелічэнне расходаў, могуць уносіцца ў Палату прадстаўнікоў толькі са згоды Прэзідэнта або па яго даручэнню — Урада.

Прэзідэнт або па яго даручэнню Урад маюць права ўносіць прапановы ў Палату прадстаўнікоў і Сенат аб абвяшчэнні разгляду праекта закона тэрміновым. Палата прадстаўнікоў і Сенат у гэтым выпадку павінны разглядзець дадзены праект на працягу дзесяці дзён з дня ўнясення на іх разгляд, калі іншае не прадугледжана Канстытуцыяй.

Па патрабаванню Прэзідэнта або, з яго згоды, Урада Палата прадстаўнікоў, Сенат на сваіх пасяджэннях прымаюць рашэнні, галасуючы ў цэлым за ўвесь унесены Прэзідэнтам або Урадам праект або яго частку, захаваўшы толькі тыя папраўкі, якія прапанаваны ці прыняты Прэзідэнтам або Урадам.

Артыкул 100. Любы законапраект, калі іншае не прадугледжана Канстытуцыяй, спачатку разглядаецца ў Палаце прадстаўнікоў, а потым у Сенаце.

Законапраект, за выключэннем выпадкаў, прадугледжаных Канстытуцыяй, становіцца законам пасля прыняцця Палатай прадстаўнікоў і адабрэння Сенатам большасцю ад поўнага складу кожнай палаты.

Прынятыя Палатай прадстаўнікоў законапраекты на працягу пяці дзён перадаюцца на разгляд у Сенат, дзе могуць разглядацца не больш як дваццаць дзён, калі іншае не прадугледжана Канстытуцыяй.

Закон лічыцца адобраным Сенатам, калі за яго прагаласавала большасць ад поўнага складу Сената, або калі на працягу дваццаці дзён, а пры абвяшчэнні законапраекта тэрміновым — дзесяці дзён з дня ўнясення ён не быў разгледжаны Сенатам. У выпадку адхілення законапраекта Сенатам палаты могуць стварыць пагаджальную камісію, якая фарміруецца на парытэтнай аснове, для пераадолення ўзнікшых рознагалоссяў. Тэкст законапраекта, выпрацаваны пагаджальнай камісіяй, прадстаўляецца на адабрэнне абедзвюх палат.

Калі пагаджальнай камісіяй не прыняты ўзгоднены тэкст законапраекта, Прэзідэнт або па яго даручэнню Урад могуць запатрабаваць, каб Палата прадстаўнікоў прыняла канчатковае рашэнне. Закон лічыцца прынятым Палатай прадстаўнікоў пры ўмове, што за яго прагаласавала не менш як тры пятыя ад поўнага складу Палаты прадстаўнікоў, калі іншае не прадугледжана Канстытуцыяй.

Закон, прыняты Палатай прадстаўнікоў і адобраны Сенатам, або прыняты Палатай прадстаўнікоў у парадку, прадугледжаным дадзеным Артыкулам, прадстаўляецца ў дзесяцідзённы тэрмін Прэзідэнту на подпіс. Калі Прэзідэнт згодны з тэкстам закона, ён яго падпісвае. Калі Прэзідэнт не вяртае які-небудзь закон на працягу двух тыдняў пасля таго, як ён быў яму прадстаўлены, ён лічыцца падпісаным. Закон не лічыцца падпісаным і не ўступае ў сілу, калі ён не мог быць вернуты ў парламент у сувязі з заканчэннем сесіі.

Пры нязгодзе з тэкстам закона Прэзідэнт вяртае яго са сваімі пярэчаннямі ў Палату прадстаўнікоў, якая павінна разгледзець закон з пярэчаннямі Прэзідэнта не пазней як праз трыццаць дзён. Калі закон будзе прыняты Палатай прадстаўнікоў большасцю не менш як дзве трэці галасоў ад поўнага складу, ён разам з пярэчаннямі Прэзідэнта ў пяцідзённы тэрмін накіроўваецца ў Сенат, які таксама павінен разгледзець яго паўторна не пазней як праз дваццаць дзён. Закон лічыцца прынятым, калі ён адобраны не менш як дзвюма трацямі галасоў ад поўнага складу Сената. Закон пасля пераадолення Палатай прадстаўнікоў і Сенатам пярэчанняў Прэзідэнта падпісваецца Прэзідэнтам у пяцідзённы тэрмін. Закон уступае ў сілу і ў тым выпадку, калі ён не будзе падпісаны Прэзідэнтам у гэты тэрмін.

У такім жа парадку палатамі разглядаюцца пярэчанні Прэзідэнта на асобныя палажэнні закона, якія вяртаюцца для паўторнага галасавання. У гэтым выпадку да вынясення адпаведнага рашэння Палатай прадстаўнікоў і Сенатам закон падпісваецца Прэзідэнтам і ўступае ў сілу, за выключэннем тых палажэнняў, адносна якіх маюцца пярэчанні Прэзідэнта.

Пярэчанні Прэзідэнта адносна змяненняў і дапаўненняў Канстытуцыі, тлумачэння Канстытуцыі, прыняцця праграмных законаў павінны быць паўторна абмеркаваныя і прагаласаваныя не менш як трыма чвэрцямі галасоў ад поўнага складу палат.

Артыкул 101. Палата прадстаўнікоў і Сенат законам, прынятым большасцю не менш як тры пятыя галасоў ад поўнага складу палат, па прапанове Прэзідэнта могуць дэлегаваць яму заканадаўчыя паўнамоцтвы на выданне дэкрэтаў, якія маюць сілу закона. Гэты закон павінен вызначаць прадмет рэгулявання і тэрмін паўнамоцтваў Прэзідэнта на выданне дэкрэтаў.

Не дапускаецца дэлегаванне паўнамоцтваў Прэзідэнту на выданне дэкрэтаў, якія прадугледжваюць змяненне і дапаўненне Канстытуцыі, яе тлумачэнне; змяненне і дапаўненне праграмных законаў; зацвярджэнне рэспубліканскага бюджэту і справаздачы аб яго выкананні; змяненне парадку выбараў Прэзідэнта. Закон аб дэлегаванні заканадаўчых паўнамоцтваў Прэзідэнту не можа дазваляць яму змяненне гэтага закона, а таксама прадастаўляць права прымаць нормы, якія маюць зваротную сілу.

З прычыны асаблівай неабходнасці і тэрміновасці Прэзідэнт па сваёй ініцыятыве або па прапанове Урада можа выдаваць часовыя дэкрэты, якія маюць сілу закона. Калі такія дэкрэты выдаюцца па прапанове Урада, яны змацоўваюцца подпісам Прэм'ер-міністра. Часовыя дэкрэты павінны быць прадстаўлены для наступнага разгляду Палатай прадстаўнікоў, а потым Сенатам. Гэтыя дэкрэты захоўваюць сілу, калі яны не адменены палатамі. Палаты могуць рэгуляваць законам адносіны, што ўзніклі на аснове дэкрэтаў, якія адменены.

Артыкул 102. Дэпутаты Палаты прадстаўнікоў і сенатары карыстаюцца недатыкальнасцю пры выказванні сваіх меркаванняў і ажыццяўленні сваіх паўнамоцтваў. Гэта не адносіцца да абвінавачання іх у паклёпе і знявазе.

На працягу тэрміну сваіх паўнамоцтваў дэпутаты і сенатары могуць быць арыштаваны, іншым чынам пазбаўлены асабістай свабоды толькі з папярэдняй згоды адпаведнай палаты, за выключэннем учынення дзяржаўнай здрады або іншага цяжкага злачынства, а таксама затрымання на месцы ўчынення злачынства.

Крымінальная справа ў дачыненні да дэпутата або сенатара разглядаецца Вярхоўным Судом.

Артыкул 103. Пасяджэнні палат з'яўляюцца адкрытымі. Палаты, калі гэтага патрабуюць інтарэсы дзяржавы, могуць прыняць рашэнне аб правядзенні закрытага пасяджэння большасцю галасоў ад іх поўнага складу. У час пасяджэнняў, у тым ліку і закрытых, Прэзідэнт, яго прадстаўнікі, Прэм'ер-міністр і члены Урада могуць выступаць без чаргі тых, хто запісаўся для выступлення, столькі разоў, колькі яны гэтага запатрабуюць.

Адно пасяджэнне ў месяц рэзервуецца для пытанняў дэпутатаў і сенатараў і адказаў Урада.

Дэпутат Палаты прадстаўнікоў, сенатар мае права звярнуцца з запытам да Прэм'ер-міністра, членаў Урада, кіраўнікоў дзяржаўных органаў, што ўтвараюцца або выбіраюцца парламентам. Запыт павінен быць уключаны ў парадак дня палаты. Адказ на запыт належыць даць на працягу дваццаці сесійных дзён у парадку, устаноўленым палатай парламента.

Пасяджэнне палаты лічыцца правамоцным пры ўмове, што на ім прысутнічае не менш як дзве трэці дэпутатаў або сенатараў ад поўнага складу палаты.

Галасаванне ў Палаце прадстаўнікоў і Сенаце адкрытае і ажыццяўляецца асабіста дэпутатам, сенатарам шляхам падачы голасу «за» або «супраць». Тайнае галасаванне праводзіцца толькі пры вырашэнні кадравых пытанняў.

Артыкул 104. Рашэнні Палаты прадстаўнікоў прымаюцца ў форме законаў і пастаноў. Пастановы Палаты прадстаўнікоў прымаюцца па пытаннях распарадчага і кантрольнага характару. Рашэнні Сената прымаюцца ў форме пастаноў.

Рашэнні палат лічацца прынятымі пры ўмове, што за іх прагаласавала большасць ад поўнага складу палат, калі іншае не прадугледжана Канстытуцыяй.

Законы аб асноўных напрамках унутранай і знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь, аб ваеннай дактрыне Рэспублікі Беларусь з'яўляюцца праграмнымі і лічацца прынятымі пры ўмове, калі за іх прагаласавала не менш як тры пятыя ад поўнага складу палат.

Законы падлягаюць неадкладнаму апублікаванню пасля іх падпісання і ўступаюць у сілу праз дзесяць дзён пасля апублікавання, калі ў самім законе не ўстаноўлены іншы тэрмін. У такім жа парадку публікуюцца і ўступаюць у сілу дэкрэты Прэзідэнта.

Закон не мае зваротнай сілы, за выключэннем выпадкаў, калі ён змякчае або адмяняе адказнасць грамадзян.

Артыкул 105. Парадак дзейнасці Палаты прадстаўнікоў, Сената, іх органаў, дэпутатаў і сенатараў вызначаецца рэгламентамі палат, якія падпісваюцца старшынямі палат.

ГЛАВА 5.
УРАД — КАБІНЕТ МІНІСТРАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Артыкул 106. Выканаўчую ўладу ў Рэспубліцы Беларусь ажыццяўляе Урад — Кабінет Міністраў — цэнтральны орган дзяржаўнага кіравання.

Урад у сваёй дзейнасці падсправаздачны Прэзідэнту Рэспублікі Беларусь і адказны перад парламентам Рэспублікі Беларусь.

Урад складае свае паўнамоцтвы перад нававыбраным Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь.

Урад Рэспублікі Беларусь складаецца з Прэм'ер-міністра, яго намеснікаў і міністраў. У склад Урада могуць уваходзіць і кіраўнікі іншых цэнтральных органаў дзяржаўнага кіравання.

Прэм'ер-міністр Рэспублікі Беларусь назначаецца Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь са згоды Палаты прадстаўнікоў. Рашэнне па гэтаму пытанню прымаецца Палатай прадстаўнікоў не пазней як у двухтыднёвы тэрмін з дня ўнясення прапановы па кандыдатуры Прэм'ер-міністра. У выпадку двухразовага адхілення прадстаўленых кандыдатур Прэм'ер-міністра Палатай прадстаўнікоў Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь мае права назначыць выконваючага абавязкі Прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь, распусціць Палату прадстаўнікоў і назначыць новыя выбары.

Работай Урада кіруе Прэм'ер-міністр Рэспублікі Беларусь.

Прэм'ер-міністр Рэспублікі Беларусь:

1) ажыццяўляе непасрэднае кіраўніцтва дзейнасцю Урада і нясе персанальную адказнасць за яго работу;

2) падпісвае пастановы Урада;

3) у месячны тэрмін пасля свайго назначэння прадстаўляе парламенту даклад аб праграме Урада, а ў выпадку яе адхілення прадстаўляе паўторны даклад аб праграме Урада на працягу двух месяцаў;

4) інфармуе Прэзідэнта аб асноўных напрамках дзейнасці Урада і аб усіх яго найважнейшых рашэннях;

5) выконвае іншыя функцыі, звязаныя з арганізацыяй і дзейнасцю Урада.

Урад або любы член Урада маюць права заявіць Прэзідэнту аб сваёй адстаўцы, калі лічаць немагчымым далейшае ажыццяўленне ўскладзеных на іх абавязкаў. Урад заяўляе Прэзідэнту аб адстаўцы ў выпадку выказвання Палатай прадстаўнікоў вотуму недаверу Ураду.

Прэм'ер-міністр можа паставіць перад Палатай прадстаўнікоў пытанне аб даверы Ураду па прадстаўленай праграме або з канкрэтнай нагоды. Калі парламент у даверы адмаўляе, Прэзідэнт мае права ў дзесяцідзённы тэрмін прыняць рашэнне аб адстаўцы Урада або аб роспуску палат і назначэнні новых выбараў. Пры адхіленні адстаўкі Урада ён прадаўжае ажыццяўляць свае паўнамоцтвы.

Прэзідэнт мае права па ўласнай ініцыятыве прыняць рашэнне аб адстаўцы Урада і вызваліць ад пасады любога члена Урада.

У выпадку адстаўкі або складання паўнамоцтваў Урад Рэспублікі Беларусь па даручэнню Прэзідэнта прадаўжае ажыццяўляць свае паўнамоцтвы да сфарміравання новага Урада.

Артыкул 107. Урад Рэспублікі Беларусь:

кіруе сістэмай падпарадкаваных яму органаў дзяржаўнага кіравання і іншых органаў выканаўчай улады;

распрацоўвае асноўныя напрамкі ўнутранай і знешняй палітыкі і прымае меры па іх рэалізацыі;

распрацоўвае і прадстаўляе Прэзідэнту для ўнясення ў парламент праект рэспубліканскага бюджэту і справаздачу аб яго выкананні;

забяспечвае правядзенне адзінай эканамічнай, фінансавай, крэдытнай і грашовай палітыкі, дзяржаўнай палітыкі ў галіне навукі, культуры, адукацыі, аховы здароўя, экалогіі, сацыяльнага забеспячэння і аплаты працы;

прымае меры па забеспячэнню правоў і свабод грамадзян, абароне інтарэсаў дзяржавы, дзяржаўнай бяспецы і абараназдольнасці, ахове ўласнасці і грамадскага парадку, барацьбе са злачыннасцю;

выступае ад імя ўласніка ў дачыненні да маёмасці, якая з'яўляецца ўласнасцю Рэспублікі Беларусь, арганізуе кіраванне дзяржаўнай уласнасцю;

забяспечвае выкананне Канстытуцыі, законаў і дэкрэтаў, указаў і распараджэнняў Прэзідэнта;

адмяняе акты міністэрстваў і іншых цэнтральных органаў дзяржаўнага кіравання;

ажыццяўляе іншыя паўнамоцтвы, ускладзеныя на яго Канстытуцыяй, законамі і актамі Прэзідэнта.

Артыкул 108. Урад Рэспублікі Беларусь выдае пастановы, якія маюць абавязковую сілу на ўсёй тэрыторыі Рэспублікі Беларусь.

Прэм'ер-міністр выдае ў межах сваёй кампетэнцыі распараджэнні.

Кампетэнцыя, парадак арганізацыі і дзейнасці Урада вызначаюцца на аснове Канстытуцыі законам аб Кабінеце Міністраў Рэспублікі Беларусь.

ГЛАВА 6. СУД

Артыкул 109. Судовая ўлада ў Рэспубліцы Беларусь належыць судам.

Сістэма судоў будуецца па прынцыпах тэрытарыяльнасці і спецыялізацыі.

Судаўладкаванне ў Рэспубліцы Беларусь вызначаецца законам.

Утварэнне надзвычайных судоў забараняецца.

Артыкул 110. Суддзі пры ажыццяўленні правасуддзя незалежныя і падпарадкоўваюцца толькі закону.

Якое-небудзь умяшанне ў дзейнасць суддзяў па выкананню правасуддзя недапушчальнае і цягне адказнасць па закону.

Артыкул 111. Суддзі не могуць ажыццяўляць прадпрымальніцкую дзейнасць, выконваць іншую аплачваемую работу, акрамя выкладчыцкай і навукова-даследчай.

Падставы для выбрання (назначэння) суддзяў на пасады і іх вызвалення прадугледжваюцца законам.

Артыкул 112. Суды ажыццяўляюць правасуддзе на аснове Канстытуцыі і прынятых у адпаведнасці з ёю іншых нарматыўных актаў.

Калі пры разглядзе канкрэтнай справы суд прыйдзе да вываду аб неадпаведнасці нарматыўнага акта Канстытуцыі, ён прымае рашэнне ў адпаведнасці з Канстытуцыяй і ставіць ва ўстаноўленым парадку пытанне аб прызнанні дадзенага нарматыўнага акта неканстытуцыйным.

Артыкул 113. Справы ў судах разглядаюцца калегіяльна, а ў прадугледжаных законам выпадках — аднаасобна суддзямі.

Артыкул 114. Разбор спраў ва ўсіх судах адкрыты.

Слуханне спраў у закрытым судовым пасяджэнні дапускаецца толькі ў выпадках, вызначаных законам, з выкананнем усіх правілаў судаводства.

Артыкул 115. Правасуддзе ажыццяўляецца на аснове спаборнасці і роўнасці бакоў у працэсе.

Бакі маюць права на абскарджанне рашэнняў, прыгавораў і іншых судовых пастаноў.

Артыкул 116. Кантроль за канстытуцыйнасцю нарматыўных актаў у дзяржаве ажыццяўляецца Канстытуцыйным Судом Рэспублікі Беларусь.

Канстытуцыйны Суд Рэспублікі Беларусь фарміруецца ў колькасці 12 суддзяў з высокакваліфікаваных спецыялістаў у галіне права, якія маюць вучоную ступень.

Старшыня і пяць суддзяў Канстытуцыйнага Суда назначаюцца Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь, шэсць суддзяў выбіраюцца Сенатам. Тэрмін паўнамоцтваў членаў Канстытуцыйнага Суда — 11 гадоў. Гранічны ўзрост членаў Канстытуцыйнага Суда — 75 гадоў.

Канстытуцыйны Суд па прапановах Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, Палаты прадстаўнікоў, Сената, Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь, Кабінета Міністраў Рэспублікі Беларусь дае заключэнні:

аб адпаведнасці законаў, дэкрэтаў, указаў Прэзідэнта, міжнародных дагаворных і іншых абавязацельстваў Рэспублікі Беларусь Канстытуцыі і міжнародна-прававым актам, ратыфікаваным Рэспублікай Беларусь;

аб адпаведнасці актаў міждзяржаўных утварэнняў, у якія ўваходзіць Рэспубліка Беларусь, указаў Прэзідэнта, заснаваных на законе, Канстытуцыі, міжнародна-прававым актам, ратыфікаваным Рэспублікай Беларусь, законам і дэкрэтам; аб адпаведнасці пастаноў Кабінета Міністраў, актаў Вярхоўнага Суда, Генеральнага пракурора Канстытуцыі, міжнародна-прававым актам, ратыфікаваным Рэспублікай Беларусь, законам, дэкрэтам і ўказам;

аб адпаведнасці актаў любога другога дзяржаўнага органа Канстытуцыі, міжнародна-прававым актам, ратыфікаваным Рэспублікай Беларусь, законам, дэкрэтам і ўказам.

Нарматыўныя акты або іх асобныя палажэнні, прызнаныя неканстытуцыйнымі, страчваюць сілу ў парадку, што вызначаецца законам.

У выпадках, прадугледжаных Канстытуцыяй, Канстытуцыйны Суд па прапанове Прэзідэнта дае заключэнне аб наяўнасці фактаў сістэматычнага або грубага парушэння палатамі парламента Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.

Кампетэнцыя, арганізацыя і парадак дзейнасці Канстытуцыйнага Суда вызначаюцца законам.

РАЗДЗЕЛ V.
МЯСЦОВАЕ КІРАВАННЕ І САМАКІРАВАННЕ

Артыкул 117. Мясцовае кіраванне і самакіраванне ажыццяўляецца грамадзянамі праз мясцовыя Саветы дэпутатаў, выканаўчыя і распарадчыя органы, органы тэрытарыяльнага грамадскага самакіравання, мясцовыя рэферэндумы, сходы і іншыя формы прамога ўдзелу ў дзяржаўных і грамадскіх справах.

Артыкул 118. Мясцовыя Саветы дэпутатаў выбіраюцца грамадзянамі адпаведных адміністрацыйна-тэрытарыяльных адзінак тэрмінам на чатыры гады.

Артыкул 119. Мясцовыя Саветы дэпутатаў, выканаўчыя і распарадчыя органы ў межах кампетэнцыі вырашаюць пытанні мясцовага значэння зыходзячы з агульнадзяржаўных інтарэсаў і інтарэсаў насельніцтва, якое пражывае на адпаведнай тэрыторыі, выконваюць рашэнні вышэйстаячых дзяржаўных органаў.

Артыкул 120. Да выключнай кампетэнцыі мясцовых Саветаў дэпутатаў належаць:

зацвярджэнне праграм эканамічнага і сацыяльнага развіцця, мясцовых бюджэтаў і справаздач аб іх выкананні;

устанаўленне ў адпаведнасці з законам мясцовых падаткаў і збораў;

вызначэнне ў межах, устаноўленых законам, парадку кіравання і распараджэння камунальнай уласнасцю;

назначэнне мясцовых рэферэндумаў.

Артыкул 121. Мясцовыя Саветы дэпутатаў, выканаўчыя і распарадчыя органы на падставе дзеючага заканадаўства прымаюць рашэнні, якія маюць абавязковую сілу на адпаведнай тэрыторыі.

Артыкул 122. Рашэнні мясцовых Саветаў дэпутатаў, якія не адпавядаюць заканадаўству, адмяняюцца вышэйстаячымі прадстаўнічымі органамі.

Рашэнні мясцовых выканаўчых і распарадчых органаў, якія не адпавядаюць заканадаўству, адмяняюцца адпаведнымі Саветамі дэпутатаў, вышэйстаячымі выканаўчымі і распарадчымі органамі, а таксама Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь.

Рашэнні мясцовых Саветаў дэпутатаў, выканаўчых і распарадчых органаў, якія абмяжоўваюць ці парушаюць правы, свабоды і законныя інтарэсы грамадзян, а таксама ў іншых прадугледжаных заканадаўствам выпадках могуць быць абскарджаны ў суд.

Артыкул 123. У выпадку сістэматычнага або грубага парушэння мясцовым Саветам дэпутатаў патрабаванняў заканадаўства ён можа быць распушчаны Сенатам. Іншыя падставы датэрміновага спынення паўнамоцтваў мясцовых Саветаў дэпутатаў вызначаюцца законам.

Артыкул 124. Кампетэнцыя, парадак стварэння і дзейнасці органаў мясцовага кіравання і самакіравання вызначаюцца законам.

РАЗДЗЕЛ VI.
ПРАКУРАТУРА.
КАМІТЭТ ДЗЯРЖАЎНАГА КАНТРОЛЮ

ГЛАВА 7. ПРАКУРАТУРА

Артыкул 125. Нагляд за дакладным і аднастайным выкананнем законаў, дэкрэтаў і ўказаў міністэрствамі і іншымі падведамнымі Кабінету Міністраў органамі, мясцовымі прадстаўнічымі і выканаўчымі органамі, прадпрыемствамі, арганізацыямі і ўстановамі, грамадскімі аб'яднаннямі, службовымі асобамі і грамадзянамі ўскладаецца на Генеральнага пракурора Рэспублікі Беларусь і падначаленых яму пракурораў.

Пракуратура ажыццяўляе нагляд за выкананнем законаў пры расследаванні злачынстваў, адпаведнасцю закону судовых рашэнняў па грамадзянскіх, крымінальных справах і справах аб адміністрацыйных правапарушэннях, у выпадках, прадугледжаных законам, праводзіць папярэдняе следства, падтрымлівае дзяржаўнае абвінавачанне ў судах.

Артыкул 126. Адзіную і цэнтралізаваную сістэму органаў пракуратуры ўзначальвае Генеральны пракурор, які назначаецца Прэзідэнтам са згоды Сената.

Ніжэйстаячыя пракуроры назначаюцца Генеральным пракурорам.

Артыкул 127. Генеральны пракурор і ніжэйстаячыя пракуроры незалежныя ў ажыццяўленні сваіх паўнамоцтваў і кіруюцца заканадаўствам. У сваёй дзейнасці Генеральны пракурор падсправаздачны Прэзідэнту.

Артыкул 128. Кампетэнцыя, арганізацыя і парадак дзейнасці органаў пракуратуры вызначаюцца законам.

ГЛАВА 8.
КАМІТЭТ ДЗЯРЖАЎНАГА КАНТРОЛЮ

Артыкул 129. Дзяржаўны кантроль за выкананнем рэспубліканскага бюджэту, выкарыстаннем дзяржаўнай уласнасці, выкананнем актаў Прэзідэнта, парламента, Урада і іншых дзяржаўных органаў, якія рэгулююць адносіны дзяржаўнай уласнасці, гаспадарчыя, фінансавыя і падатковыя адносіны, ажыццяўляе Камітэт дзяржаўнага кантролю.

Артыкул 130. Камітэт дзяржаўнага кантролю ўтвараецца Прэзідэнтам.

Старшыня Камітэта дзяржаўнага кантролю назначаецца Прэзідэнтам.

Артыкул 131. Кампетэнцыя, арганізацыя і парадак дзейнасці Камітэта дзяржаўнага кантролю вызначаюцца законам.

РАЗДЗЕЛ VII.
ФІНАНСАВА-КРЭДЫТНАЯ СІСТЭМА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Артыкул 132. Фінансава-крэдытная сістэма Рэспублікі Беларусь уключае бюджэтную сістэму, банкаўскую сістэму, а таксама фінансавыя сродкі пазабюджэтных фондаў, прадпрыемстваў, устаноў, арганізацый і грамадзян.

На тэрыторыі Рэспублікі Беларусь праводзіцца адзіная бюджэтна-фінансавая, падатковая, грашова-крэдытная, валютная палітыка.

Артыкул 133. Бюджэтная сістэма Рэспублікі Беларусь уключае рэспубліканскі і мясцовыя бюджэты.

Даходы бюджэту фарміруюцца за кошт падаткаў, якія вызначаюцца законам, іншых абавязковых плацяжоў, а таксама іншых паступленняў.

Агульнадзяржаўныя расходы ажыццяўляюцца за кошт рэспубліканскага бюджэту ў адпаведнасці з яго расходнай часткай.

У адпаведнасці з законам у Рэспубліцы Беларусь могуць ствараццa пазабюджэтныя фонды.

Артыкул 134. Парадак складання, зацвярджэння і выкання бюджэтаў і дзяржаўных пазабюджэтных фондаў вызначаецца законам.

Артыкул 135. Справаздача аб выкананні рэспубліканскага бюджэту прадстаўляецца на разгляд парламента не пазней пяці месяцаў з дня заканчэння справаздачнага фінансавага года.

Справаздачы аб выкананні мясцовых бюджэтаў падаюцца на разгляд адпаведных Саветаў дэпутатаў у вызначаны заканадаўствам тэрмін.

Справаздачы аб выкананні рэспубліканскага і мясцовых бюджэтаў публікуюцца.

Артыкул 136. Банкаўская сістэма Рэспублікі Беларусь складаецца з Нацыянальнага банка Рэспублікі Беларусь і іншых банкаў. Нацыянальны банк рэгулюе крэдытныя адносіны, грашовае абарачэнне, вызначае парадак разлікаў і валодае выключным правам эмісіі грошай.

РАЗДЗЕЛ VIII.
ДЗЕЯННЕ КАНСТЫТУЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ І ПАРАДАК ЯЕ ЗМЯНЕННЯ

Артыкул 137. Канстытуцыя валодае найвышэйшай юрыдычнай сілай. Законы, дэкрэты, указы і іншыя акты дзяржаўных органаў выдаюцца на падставе і ў адпаведнасці з Канстытуцыяй Рэспублікі Беларусь.

У выпадку разыходжання закона, дэкрэта або ўказа з Канстытуцыяй дзейнічае Канстытуцыя.

У выпадку разыходжання дэкрэта або ўказа з законам закон мае вяршэнства толькі тады, калі паўнамоцтвы на выданне дэкрэта або ўказа былі прадастаўлены законам.

Артыкул 138. Пытанне аб змяненні і дапаўненні Канстытуцыі разглядаецца палатамі парламента па ініцыятыве Прэзідэнта або не менш як 150 тысяч грамадзян Рэспублікі Беларусь, якія валодаюць выбарчым правам.

Артыкул 139. Закон аб змяненні і дапаўненні Канстытуцыі можа быць прыняты пасля двух абмеркаванняў і адабрэнняў парламентам з прамежкам не менш трох месяцаў.

Змяненні і дапаўненні Канстытуцыі не праводзяцца ў перыяд надзвычайнага становішча, а таксама ў апошнія шэсць месяцаў паўнамоцтваў Палаты прадстаўнікоў.

Артыкул 140. Канстытуцыя, законы аб унясенні ў яе змяненняў і дапаўненняў, аб увядзенні ў дзеянне Канстытуцыі і ўказаных законаў, акты аб тлумачэнні Канстытуцыі лічацца прынятымі, калі за іх прагаласавала не менш як тры чвэрці ад поўнага складу кожнай з палат парламента.

Змяненні і дапаўненні Канстытуцыі могуць быць праведзены праз рэферэндум. Рашэнне аб змяненні і дапаўненні Канстытуцыі шляхам рэферэндуму лічыцца прынятым, калі за яго прагаласавала большасць грамадзян, унесеных у спісы для галасавання.

Раздзелы I, II, IV, VIII Канстытуцыі, калі яны прыняты шляхам рэферэндуму, не могуць быць перагледжаны парламентам.

РАЗДЗЕЛ IX.
ЗАКЛЮЧНЫЯ І ПЕРАХОДНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

Артыкул 141. Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь 1994 года са змяненнямі і дапаўненнямі, прынятымі на рэспубліканскім рэферэндуме (гэтая Канстытуцыя), уступае ў сілу з дня яе апублікавання, за выключэннем яе асобных палажэнняў, якія ўступаюць у сілу ў тэрміны, устаноўленыя гэтай Канстытуцыяй. Адначасова спыняецца дзеянне Закона Рэспублікі Беларусь «Аб парадку ўступлення ў сілу Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь».

Артыкул 142. Законы, указы і іншыя акты, што дзейнічалі на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь да ўвядзення ў дзеянне гэтай Канстытуцыі, прымяняюцца ў частцы, якая не супярэчыць Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 143. У месячны тэрмін з дня ўступлення ў сілу гэтай Канстытуцыі Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь і Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь фарміруюць Палату прадстаўнікоў з ліку дэпутатаў Вярхоўнага Савета, выбраных да дня прызначэння даты правядзення рэспубліканскага рэферэндуму 1996 года. Частка дэпутатаў Вярхоўнага Савета ўваходзіць у склад Сената. Адна трэць складу Сената назначаецца Прэзідэнтам у парадку, прадугледжаным Артыкулам 91 гэтай Канстытуцыі.

У гэтым выпадку дэпутаты Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь захоўваюць свае паўнамоцтвы. Тэрмін іх паўнамоцтваў адпаведна як дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў і сенатараў вылічваецца з дня ўступлення ў сілу гэтай Канстытуцыі.

Калі ў названы тэрмін склад Палаты прадстаўнікоў і Сената не будзе сфарміраваны з прычыны рознагалоссяў паміж Прэзідэнтам і Вярхоўным Саветам, Прэзідэнт у адпаведнасці з пунктамі 2 і 3 Артыкула 84 гэтай Канстытуцыі распускае Вярхоўны Савет і прызначае ў месячны тэрмін выбары ў парламент.

Артыкул 144. Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь, выбраны ў адпаведнасці з Канстытуцыяй Рэспублікі Беларусь 1994 года, з дня ўступлення ў сілу гэтай Канстытуцыі ажыццяўляе прадугледжаныя ёю паўнамоцтвы. Тэрмін паўнамоцтваў Прэзідэнта вылічваецца з дня ўступлення ў сілу гэтай Канстытуцыі.

Артыкул 145. Кабінет Міністраў Рэспублікі Беларусь з дня ўступлення ў сілу гэтай Канстытуцыі набывае ўстаноўленыя ёю правы і абавязкі.

Артыкул 146. Прэзідэнт, парламент, Урад на працягу двух месяцаў з дня ўступлення ў сілу гэтай Канстытуцыі ўтвараюць і фарміруюць названыя ў ёй органы ў парадку, устаноўленым гэтай Канстытуцыяй.

ПАДРАБЯЗНАСЦІ

«ЧАЎНАКІ» ПАКУЛЬ НА ПЛАВУ. Але могуць аказацца ў свабодным плаванні

Прайшло некалькі дзён, і страсці сярод прыватных прадпрымальнікаў, выкліканыя ўвядзеннем фіксаванага падатку, здаецца, канчаткова ўлегліся.

А ўлегліся яны па той прычыне, што Кабінет Міністраў дамяніў першапачатковае рашэнне, сутнасць якога была ў тым, што новы падатак у памеры 3 млн. 900 тысяч рублёў кожны прадпрымальнік абавязаны быў заплаціць да 1 верасня. Гэта і выклікала буры і аднадушны пратэст камерсантаў, які выразіўся ў забастоўцы, што адбылася 27 жніўня.

Новым рашэннем Кабінета Міністраў фіксаваныя стаўкі ўводзяцца з 1 кастрычніка гэтага года. Пакуль няясна, ці будзе зменшана сума штомесячнага падатку, але прыватныя прадпрымальнікі спадзяюцца, што ўрад уліча і гэта іх пажаданне. Бо ў выпадку захавання першапачатковай сумы (1 млн. 300 тысяч рублёў штомесячна) многія прыватныя прадпрымальнікі, якія працуюць на рынках [illegible], наўрад ці будуць у стане справіцца з выплатамі.

Але прадпрымальнікі [illegible] знайсці выйсце з самай складанай сітуацыі. Бо забастоўка, якая імгненна згуртавала звычайна не самыя дружныя шэрагі камерсантаў, таксама, па сутнасці, з'явілася праявай прадпрымальніцкай [illegible]. Вось і цяпер шукаюць выйсце з будучых фінансавых цяжкасцей. Як адзін са спосабаў вырашэння гэтага пытання бачыцца наступны варыянт: [illegible]

Аднак гэта толькі чуткі. Якое ж будзе канчатковае рашэнне Кабінета Міністраў, стане вядома [illegible].

Сяргей КУЛАКОЎ.

НАЗНАЧАНЫ КІРАЎНІКІ АД БЕЛАРУСІ

Указам Прэзідэнта Аляксандра Лукашэнкі віцэ-прэм'ер Сяргей Лінг назначаны кіраўніком ад Рэспублікі Беларусь Міжнароднага валютнага фонду, а яго намеснікам — Мікалай Корбут, першы намеснік старшыні праўлення Нацыянальнага банка.

Тым жа Указам кіраўніка дзяржаўных намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Пётр Пракаповіч назначаны кіраўніком ад нашай рэспублікі Міжнароднага банка рэканструкцыі і развіцця і Шматбаковага агенцтва па гарантыях інвестыцый. Першы намеснік міністра фінансаў Мікалай Румас стаў намеснікам кіраўніка.

Міністр фінансаў Павел Дзік назначаны кіраўніком ад беларускай дзяржавы Еўрапейскага банка рэканструкцыі і развіцця, а яго намеснікам — Мікалай Зайчанка, намеснік міністра эканомікі.

БЕЛТА.

НАСТАЎНІКАМ ПРЫСВОЕНА ГАНАРОВАЕ ЗВАННЕ

Адразу некалькім педагогам напярэдадні новага навучальнага года Указамі Прэзідэнта краіны Аляксандра Лукашэнкі прысвоена ганаровае званне «Заслужаны настаўнік Рэспублікі Беларусь».

За высокае педагагічнае майстэрства, распрацоўку арыгінальнай методыкі выкладання асобных дысцыплін гэтага звання ўдастоены настаўнік мінскай сярэдняй школы № 49 Валеры Гербутаў, настаўнік Драгічынскай сярэдняй школы № 1 Уладзімір Здановіч і настаўнік Баранавіцкай сярэдняй школы № 7 Юры Маслаў.

За шматгадовую плённую працу па навучанню і выхаванню вучняў ганаровае званне «Заслужаны настаўнік Рэспублікі Беларусь» прысвоена дырэктару Магілёўскай школы для дзяцей з затрымкай псіхічнага развіцця Зінаідзе Чумаковай.

БЕЛТА.

ПЕСНЯРА ВІТАЛІ ПЕСНЯЙ

Зноў на плошчу імя Якуба Коласа ў Мінску прыйшло свята паэзіі «Песняй вітаю я вас!». Адбывалася яно, як заўсёды, у Дзень ведаў. Прымеркавана было гэтым разам не толькі да Дня беларускага пісьменства і друку, але і да 90-годдзя пачатку літаратурнай дзейнасці песняра. 1 верасня 1906 года ў першым нумары «Нашай долі» быў змешчаны яго верш «Наш родны край».

Святкоўцаў прывітаў намеснік старшыні адміністрацыі Савецкага раёна сталіцы Міхаіл Ціцянкоў. Затым рэй павяла дырэктар Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа Зінаіда Камароўская. Пра важнасць славянскага пісьменства і ролі ў ім беларускіх асветнікаў гаварыў дырэктар Нацыянальнага навукова-асветнага цэнтра, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі імя Якуба Коласа Адам Мальдзіс. Як да жывых, звярнулася да бронзавых песняра і герояў ягоных твораў, што стаяць на плошчы, дацэнт Белдзяржуніверсітэта, заслужаны работнік вышэйшай школы Вольга Казлова.

З прыемнасцю пабачылі і паслухалі «мітынгоўцы» народнага артыста Беларусі Паўла Дубашынскага. Ён выступаў у ролі галоўнага героя ў спектаклі «Сымон-музыка», які ўпершыню быў пастаўлены нашым тэлебачаннем у 1958 годзе.

Любоў да незабыўнага песняра выказалі прачула і шчыра лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Янкі Купалы Генадзь Бураўкін і паэт Мікола Мятліцкі, прачыталі патрыятычныя вершы.

Юных слухачоў вітала ўнучка Якуба Коласа Марыя Міцкевіч — ад Дзіцячага фонду «Сакавік», прэзідэнтам якога з'яўляецца.

Гучалі вершы ў чытанні аўтараў — вучняў школ Савецкага раёна.

Свята хораша, міла «аздаблялі» песнямі самадзейныя артысты — студэнты Беларускага універсітэта культуры.

Янка КУРБЕКА.

ПРЫЖЫЦЦЁВАЕ ЎШАНАВАННЕ ПАЭТА

Кажуць, што беларуская літаратура далёка стаіць ад народных мас. Маўляў, і тыражы ў кніг невялікія, і пісьменнікі ў рабочага ці селяніна не ў пашане. Дарэмна кажуць. Няпраўду кажуць.

У знак 50-годдзя з дня нараджэння мясцовыя ганцавіцкія ўлады (а гэта ў сённяшняй, блізкай гісторыі не толькі Брэстчыны, але і ўсяе Беларусі выпадак унікальны, першы прыклад такога роду) адну з вуліц у вёсцы Малыя Круговічы назвалі імем Віктара Гардзея. Значыць: паважаюць, шануюць і творцу, і яго кнігі.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

ДЭЛЕГАЦЫЯ БЕЛАРУСІ ПРЫМЕ ЎДЗЕЛ У ВУЧЭННЯХ НАЦЫЯНАЛЬНАЙ ГВАРДЫІ ЗША

Як паведамілі у прэс-службе ваеннага ведамства рэспублікі, дэлегацыя спецыялістаў міністэрстваў абароны, унутраных спраў і па надзвычайных сітуацыях і абароне насельніцтва ад наступстваў аварыі на ЧАЭС — усяго 16 чалавек - - прыме ўдзел у якасці экспертаў у вучэннях падраздзяленняў Нацыянальнай гвардыі Злучаных Штатаў Амерыкі.

Вучэнні пройдуць з 8 па 14 верасня ў штаце Юта. Падчас іх будуць адпрацоўвацца дзеянні асабістага саставу падраздзяленняў Нацыянальнай гвардыі і іх штабоў у выпадку ўзнікнення аварыі на буйным хімічным аб'екце. Прыняць удзел у вучэннях беларускую дэлегацыю запрасіла камандаванне Нацыянальнай гвардыі. Расходы на паездку ў ЗША ўзяў на сябе амерыканскі бок.

Алег САКАЛОЎ, БелаПАН.

МІНІ-РЭФЕРЭНДУМ У ПОЕЗДЗЕ МІНСК — ВАРОНЕЖ

Пасажырская служба Беларускай чыгункі правяла апытанне пасажыраў у поездзе Мінск — Варонеж, які курсіруе па гэтаму маршруту ўжо каля двух месяцаў з перыядычнасцю руху адзін раз у тыдзень.

Як паведамілі карэспандэнту БЕЛТА ў прэс-службе чыгункі, такая форма зносінаў з пасажырамі, а ім было раздадзена 500 анкет з пытаннямі, выбрана ўпершыню. Чыгуначнікаў цікавіла, як часта пасажыры ездзяць па гэтаму новаму маршруту, ці задавальняе іх яго перыядычнасць, час адпраўлення і прыбыцця ў канцавы пункт, вагонам якіх класаў аддаюць большую перавагу, прасілі выказаць і іншыя пажаданні, прапановы.

Як паказаў аналіз сабраных анкет, абыякавых да апытання не было. На ўсе пытанні пасажыры адказвалі шчыра і добразычліва. Высветлілася, што ў асноўным людзі ездзяць да сваякоў, яны жадаюць мець у сваім распараджэнні вагоны плацкартныя і купэйныя, а вось так званыя агульныя былі цалкам праігнараваны. Час адпраўлення і прыбыцця, узровень абслугоўвання іх таксама ў асноўным задавальнялі. А наконт самога новага маршруту арганізатары анкетавання даведаліся шмат цікавага. Пасажыры ледзь не на ўра ўспрынялі тое, што можна ехаць поездам у паўднёвую частку Расіі напрасткі, не заязджаючы ў Маскву. Але яшчэ больш радавала людзей, што поезд не ідзе праз Украіну, і гэта дае магчымасць пазбегнуць дакучлівых і часта бестактоўных кантактаў з яе мытнікамі. Больш таго, у сваіх пажаданнях у сувязі з гэтым пасажыры прапаноўвалі і ўсе астатнія марштуры паяздоў з Беларусі на поўдзень Расіі арганізаваць аналагічна, мінаючы Украіну.

Таццяна СМІРНОВА, БЕЛТА.

ПЕЛЕНГ-НАВІНЫ

ДЗЕНЬ НЕЗАЛЕЖНАСЦІ З АХВЯРАПРЫНАШЭННЕМ

Прэзідэнт Чачэнскай Рэспублікі Ічкерыя Яндарбіеў выдаў загад аб святкаванні 6 верасня Дня незалежнасці рэспублікі. Згодна з гэтым дакументам, 6 верасня ў гарадах і раённых цэнтрах Чачні пройдуць святочныя дэманстрацыі і мітынгі, а таксама іншыя мерапрыемствы на выбар рэгіянальных органаў улады. Указ прадпісвае правядзенне паўсюль абрадаў ахвярапрынашэння. На гэтыя мерапрыемствы Кабінет Міністраў апазіцыі выдаткаваў спецыяльныя сродкі.

КАНЦЛЕР ГЕРМАНІІ КОЛЬ ПРЫБЫЎ НА УКРАІНУ

Канцлер Германіі Гельмут Коль пачаў афіцыйны візіт на Украіну. Крыніцы ў Боне паведамілі, што канцлер хоча падкрэсліць падтрымку Германіяй незалежнай дэмакратычнай Украіны ў цяперашні перыяд эканамічных і палітычных цяжкасцей. У прыватнасці, Коль збіраецца падштурхнуць Украіну да ўмацавання сувязей з Захадам, а таксама да ўстанаўлення нармальных адносінаў з Расіяй. Германія таксама хацела б, каб Украіна супрацоўнічала з Міжнародным валютным фондам. Коль збіраецца абмеркаваць з прэзідэнтам Кучмам таксама пытанне пра будучыню Чарнобыльскай АЭС. Бакі падпішуць дамову аб абароне правоў 40 тысяч украінскіх немцаў. Нагадаем, што 7 верасня Гельмут Коль мае намер сустрэцца з прэзідэнтам Расіі Барысам Ельцыным.

УРАД АФГАНІСТАНА ВЯДЗЕ НАСТУПЛЕННЕ НА ТАЛІБАЎ

Урадавыя войскі Афганістана пачалі буйное наступленне на паўстанцаў апазіцыйнага руху «Талібан». Наступленне вядзецца на паўднёвым захадзе ад Кабула. Міжнародныя назіральнікі паведамляюць, што талібы з дапамогай цяжкай артылерыі паспяхова адбілі першыя атакі ўрадавых войскаў і апошнім пакуль прасунуцца наперад не ўдалося.

АДПРАЎКА НА РАДЗІМУ ЦЕЛАЎ АХВЯР АВІЯКАТАСТРОФЫ ЗАТРЫМЛІВАЕЦЦА

На месцы катастрофы расійскага пасажырскага авіялайнера на Шпіцбергене працягваюцца пошукі трэцяй «чорнай скрынкі». Дзве ўжо знойдзеныя скрынкі ў панядзелак адпраўлены ў Маскву. Выратавальнікі знайшлі целы 120 пасажыраў. Як паведаміў прадстаўнік галоўнага выратавальнага цэнтра, магчыма затрымка з эвакуацыяй астанкаў ахвяр катастрофы і іх адпраўкай на радзіму. Яна звязана з асаблівай дасканаласцю працэдуры апазнання загінуўшых.

ЗША НАНЕСЛІ РАКЕТНЫ ЎДАР ПА ІРАКУ

У першай палове дня ўчора ў раён Персідскага заліва прыбылі амерыканскія стратэгічныя бамбардзіроўшчыкі B-52 з ракетамі на борце. Агенцтва «Франс-прэс» паведамляе, што цэлямі ракетных удараў сталі пункты кіравання і сувязі іракскай арміі. Прадстаўнік Пентагона паведаміў, што канчатковае рашэнне аб нанясенні ўдару было прынята, калі бамбардзіроўшчыкі ўжо знаходзіліся ў паветры. Два члены сенатскага камітэта па ўзбраеннях заявілі, што яны чакаюць правядзення ваеннай аперацыі супраць Ірака нават у тым выпадку, калі саюзнікі не падтрымаюць ЗША. Ваенную акцыю падтрымалі сенатары партый-саперніц — рэспубліканскай і дэмакратычнай. Дзярждэпартамент Злучаных Штатаў загадзя рэкамендаваў усім амерыканскім грамадзянам пакінуць Ірак. З аналагічнай рэкамендацыяй выступіў прадстаўнік брытанскага МЗС. Нагадаем, што B-52 былі першымі амерыканскімі бамбардзіроўшчыкамі, якія скінулі бомбы на Ірак у 1991 годзе падчас вайны ў Персідскім заліве.

ЛІДЭР ЛЕВАЙ ПАРТЫІ ШВЕЦЫІ АЛКАГОЛІК?

Лідэр левай партыі Швецыі, былой камуністычнай, таварыш Шыман пацвердзіла чуткі пра сваё злоўжываннем алкаголем і патлумачыла гэта вялікай нагрузкай. Па яе словах, адказнасць жанчыны — палітычнага лідэра парламенцкай партыі, а таксама праблемы ў асабістым жыцці сталі прычынамі злоўжывання алкаголем. Аднак Шыман запэўніла, што ніколі не прымала ніякіх палітычных рашэнняў у нецвярозым стане. Зараз Шыман пайшла на два тыдні на бальнічны, каб вырашыць праблемы з алкаголем.

Радыё «Свабода», «Голас Амерыкі», «Радыё Расіі» і «Радыё-РОКС» слухаў Сяргей ПРОТАС.

ІНФАРМ-КАКТЭЙЛЬ

Адзінокі ўдавец з амерыканскага штата Мэн Норман Тэрнер выкліканы ў суд з нагоды няўплаты па рахунках за электрычнасць, газ і тэлефон.

На судзе Тэрнер растлумачыў, што ўсе расходы трэба аднесці на рахунак прывіду, які жыве ў доме. Па яго словах, былы ўладальнік дома скончыў жыццё самагубствам, атруціўшыся газам на глебе няўдачнага кахання. Цяпер жа дух яго ўсяляк «забаўляецца». Так, Тэрнер сцвярджае, што часта ноччу, калі ён ужо ў ложку, у доме само сабой запальваецца святло, сам уключаецца тэлевізар. Амаль кожную ноч сама запальваецца газавая пліта. Тэрнер патрабуе, каб у яго ў доме хоць бы 2-3 разы на тыдзень дзяжурыў паліцэйскі. Калі яго паказанні не пацвердзяцца, ён гатовы аплаціць рахункі.

«Чыкага сан»

У Індыі змеі лічацца свяшчэннымі істотамі. Жыхары ж вёскі Утаркул (штат Арыса) забілі палкамі самца кобры ў момант спарвання змей непадалёк ад мясцовага храма Шывы. Кара не прымусіла сябе доўга чакаць. Самка пачала помсціць людзям. На працягу некалькіх дзён яна ўкусіла 16 чалавек. Чацвярых з іх выратаваць не ўдалося.

Перапужаныя вяскоўцы адправіліся ў храм, адслужылі малебен і, стаўшы на калені перад статуямі багоў, папрасілі ў змяі прабачэння. Ці то падзейнічала малітва, ці то змяя вычарпала запас яду, але з таго дня нападкі яе на людзей скончыліся.

ІТАР-ТАСС

Каб зрабіць рамонт у дзіцячым садку, загадчыца дашкольнай установы пасёлка Чырвонаармейскі Свярдлоўскай вобласці прадала сваю карову.

Даведаўшыся пра гэты патрыятычны ўчынак, кіраўнік пасялковай адміністрацыі паабяцаў Зыкавай купіць другую карову.

ЕАН.

РОСТ ПЛАЦЯЖОЎ БЕЛАРУСІ ЗА ЗАМЕЖНЫЯ КРЭДЫТЫ АПЯРЭДЖВАЕ РОСТ ІХ ПАСТУПЛЕННЯЎ У ЭКАНОМІКУ КРАІНЫ

Беларусь прыцягнула да 1 ліпеня гэтага года крэдытаў замежных дзяржаў і міжнародных фінансавых арганізацый на суму 1033,7 млрд. руб. (88 млн. долараў), а аплаціла даўгоў па раней адкрытых крэдытных лініях на суму 313,9 млрд. руб. (26,5 млн. долараў). Паступленні крэдытаў прыпалі на крэдытныя лініі Швейцарыі, ЕБРР, МБРР і Германіі. У суме аплачаных даўгоў 20,1 млн. долараў склалі разлікі па асноўнаму доўгу і 6,4 млн. долараў — пратэрмінаваныя плацяжы па гэтаму доўгу.

Як адзначаецца ў каментарыі спецыялістаў Нацыянальнага банка Беларусі да плацежнага балансу краіны за студзень—май 1996 года, у параўнанні з пяццю месяцамі мінулага года назіраецца толькі нязначнае павелічэнне паступленняў у рэспубліку замежных крэдытаў (на 2,5 млн. долараў) пры павелічэнні плацяжоў крэдыторам на 25 млн. долараў

ІНТЭРФАКС.

СТАЎКА ЗНІЖАНА

Праўленне Нацбанка ў сувязі са зніжэннем узроўню інфляцыі прыняло рашэнне аб памяншэнні з 2 верасня базавай стаўкі рэфінансавання з 55 да 35 працэнтаў гадавых. Папярэдні памер дысконтнай стаўкі дзейнічаў амаль паўгода і быў устаноўлены 21 сакавіка.

Прэс-служба Нацбанка.

КРЫХУ ПРА ШКОЛЬНУЮ ФОРМУ

Ці ведаеце вы, чаму не носяць зараз форму ў школах? Таму што яна нязручная, скажаце вы, і наводзіць сум. І будзеце мець рацыю. Але толькі ў тым, што школьная форма, да якой прызвычаіліся ўсе мы з дзяцінства, сапраўды ўсім ужо абрыдла. Мала хто ведае, што ўжо сёння распрацавана дастаткова мадэляў формы — розных колераў, фасонаў, з розных тканін. Пра гэта расказала дырэктар Брэсцкай швейнай фірмы «Надзея» Святлана Гіль на прэс-канферэнцыі, што адбылася ўчора.

Прычыны, па якіх у 1996 годзе абвастрылася праблема вопраткі для школьнікаў, Святлана Гіль выдзеліла дзве: па-першае, сама канцэпцыя школьнай формы — якой яна павінна быць? Па-другое, фінансы (як і ўсюды): былі б грошы, у крамах даўно б з'явіўся шырокі выбар школьнай формы — рознай, прыгожай, цікавай. І не толькі формы — наогул дзіцячай вопраткі. У 1995 годзе было распрацавана 470 мадэляў, з іх 250 — для ўнутранага рынку. Дэвіз «Надзеі» — «З любоўю да дзяцей». Пытанне, ці адчуюць тую любоў нашы, беларускія дзеці? Людзі, як сказала Святлана Гіль, гатовы купляць іх прадукцыю, хоць гэта трохі, можа, і дарагавата, але з-за праблем з грашыма вопратка выпускаецца партыямі па 100 — 200 адзінак. Можа, варта было б звярнуць увагу на стан сённяшняй швейнай і тэкстыльнай прамысловасці, а не купляць потым прадукцыю нашых жа фірмаў, прывезеную з-за мяжы?..

Яна САВІЦКАЯ.

АДНЫМ СКАЗАМ

- За сем месяцаў у Беларусі **зарэгістравана 72.418 злачынстваў,** што на 5,4 працэнта менш, чым у мінулым годзе — 76.557.
- У гродзенскім ВА «Хімвалакно» распрацавана тэхналогія вытворчасці **дывановага пакрыцця для падлогі,** якое валодае павышанай устойлівасцю да агню.
- Паступленні ў бюджэт ад прамысловых прадпрыемстваў за сем месяцаў склалі **толькі каля 25 працэнтаў** ад запланаванай велічыні, адмоўнае сальда знешнегандлёвага балансу дасягнула 871,5 млн. долараў.
- За прайшоўшыя паўгода амаль у 2 разы **скарацілася эмісія банкамі** сваіх, каштоўных папер, асабліва вэксаляў (у 4 разы).
- За кошт другой траншы **крэдыту** Фонду сістэмных трансфармацый, атрыманага ўрадам Беларусі ад МВФ, **вырашана** фінансаваць некаторыя **суб'екты гаспадарання.**
- Усе камерцыйныя **банкі**, якія падалі дакументы на перарэгістрацыю, **прайшлі** гэтую працэдуру.
- Па стану на 1 ліпеня за межамі рэспублікі **адбывалі пакаранне каля 700 беларускіх грамадзян,** затрыманых было — 988, арыштаваных — 966.
- Па стану на пачатак гэтага года **ўклады насельніцтва** ў ААБ «Беларусбанк» склалі 46 працэнтаў агульнай сумы ўкладаў у беларускія банкі.
- У сістэме Мінсельгасхарчу **2241 гаспадарка і прадпрыемства** не выплацілі працаўнікам заробленыя 594 мільярды рублёў, у тым ліку за ліпень запазычанасць склала 318 мільярдаў.

ЦІКАВА

Нам бы такое сабачае жыццё!

На ўтрыманне 235 мільёнаў хатніх жывёл амерыканцы трацяць 17 мільярдаў долараў у год

Вы толькі падумайце: «містэр» Сокс, першы кот Амерыкі, атрымлівае больш пісьмаў ад паклонніц, чым любы іншы жыхар Белага дома, а чорны лабрадор Фарлі выбраны ганаровым мэрам прыгарада Лос-Анжэлеса.

Існуе цэлая сетка спецыяльных універмагаў, якія гандлююць... тампонамі для кошак, рукзакамі для сабак, абагравальнікамі для паўзуноў у выглядзе мудрагелістых скал і многімі іншымі дзівосамі. Так што жывёла — не проста забава, гэта яшчэ і грошы, прычым немалыя. Дзіўна, але становішча хатніх жывёл на сацыяльнай лесвіцы цяпер настолькі высокае, што з людзей, бадай, толькі маці Тэрэза можа зраўнавацца з імі ў папулярнасці.

За паўтара кіламетра на поўнач ад Галівуда і ўсяго ў некалькіх хвілінах язды ад праслаўленых кінастудый размяшчаецца вядомы тут усім і кожнаму кашачы атэль, прызначаны выключна для «мурак», чые ўладальніцы, пераважна са свету шоу-бізнесу, большую частку года праводзяць па-за сценамі свайго дома. Доктар Скот Іверс, ветэрынарны ўрач, які аддаў мільён долараў і пяць гадоў жыцця на будаўніцтва кашачага «Рытца», гаворыць, што яго галоўная мэта — стварыць сваім вушастым і хвастатым пастаяльцам такія камфартабельныя ўмовы, каб яны і не думалі пра якое-небудзь іншае жыллё.

Сюрпрызы падсцерагаюць нас тут літаральна на кожным кроку. Адразу за парогам, у рэгістрацыйнай зале атэля, высіцца гіганцкі акварыум ёмістасцю 5677 літраў, перад якім звіваецца крыты чорнай тканінай подыум. Гэта — кашачы тэлевізар. На думку доктара Іверса, выгляд экзатычных рыбак, што снуюць узадупрерад сярод марскіх каралаў, таіць у сабе дзіўны тэрапеўтычны эфект, супакойваючы будучых пастаяльцаў. Пасля выканання звычайных для ўсіх гасцініц фармальнасцей, пушыстыя «лэдзі» і «джэнтльмены», паплёскаўшыся ў ззяючых беласнежным кафелем ваннах з раствораным у вадзе духмяным проціблышыным шампунем, праводзяцца ў свае апартаменты. Гэта зусім не клеткі і нават не пакоі, а асабістае трох'яруснае жыллё-«конда» амаль двухметровай вышыні. Тут заўсёды удосталь натуральнай свежай ежы на самы патрабавальны кашачы густ і абагачанай вітамінамі вады, якую рэгулярна мяняюць. Усе «конда» мэбляваныя. Канапы ў іх — зручнай вышыні і абцягнуты васкаваным парталем, а ў «люксах» (за 35 долараў у суткі) ёсць нават сапраўдныя каляровыя тэлевізары, не гаворачы ўжо аб трэнажорах і розных мяккіх цацках.

У кашачым атэлі пастаянна пануе паўзмрок. Пакоі і калідоры асветлены роўна настолькі, каб абслуговы персанал не натыкаўся на мэблю і сцены. Дываны ва ўсіх памяшканнях — цёмна-шэрага колеру. Столь чорная. Прыглушанае кваканне лягушак і стракатанне цвыркуноў, што чуецца з замаскіраваных гучнагаварыцеляў, дапаўняюць ідылічную карціну. У кожнай кошкі ёсць сваё ўласнае абструганае кедравае дрэва для драпання, якое дастаўляецца са штата Юта, а ў кацянят — асаблівая пасыпка, што распаўсюджвае пах сасновай хвоі. Жыццё ў атэлі няспешна цячэ па раз і назаўсёды заведзенаму распарадку пад наглядам Клаўдзіі Шэл-Рапоса, якая на працягу дзевяці гадоў сама была «кошкай» у мюзікле «Кэтс» на Брадвеі. «Сабакам сюды ўваход строга забаронены», — напамінае яна. Вы пазбаўляеце бедных малышак іх прывычнага акружэння, і таму мы стараемся стварыць у нашым атэлі абстаноўку, якая выключала б нават нязначны неспакой». Дарэчы, Клаўдзія нічога дзіўнага не бачыць у тым, каб называць сваіх падапечных «дзеткамі». А чаму, уласна, не? Ачалавечванне хатніх любімцаў — у Штатах з'ява паўсюдная.

Амерыканцы прыбіраюць сваіх кошак у скураныя курткі ад «Харлей-Дэвідсан», балетныя пачкі і нават смокінгі. Яны возяць іх абедаць у шыкоўныя рэстараны накшталт «Садовай лаўкі ў Апельсінавым графстве», дзе можна заказаць, напрыклад, пудынг з марожанага пад назвай «Халодныя лапы». Яны даюць ім вітаміны, дыетычныя таблеткі і асвяжальнікі дыхання. Яны возяць іх у лімузінах, што абыходзіцца ў 55 долараў за гадзіну, і бяруць з сабой на вечарынкі.

У чым жа прычыны такой безагляднай і вар'яцкай любові да «меншых братоў»? Відаць, сутыкнуўшыся твар у твар з распадам традыцыйных сямейных сувязей, хутка растучай статыстыкай разводаў і дыстанцыяй паміж пакаленнямі, амерыканцы паспрабавалі знайсці ўсяму гэтаму якую-небудзь простую альтэрнатыву. І яны знайшлі... «мыльныя» оперы, відэагульні і хатніх жывёл.

Па матэрыялах «Таймс Мэгэзін».

Справа сямі ўкраінцаў: «белыя плямы», народжаныя чорнымі кадрамі...

2 верасня ў Мінскім гарадскім судзе быў працягнуты разгляд судовай справы сямі ўкраінскіх грамадзян, арыштаваных у Мінску 26 красавіка.

Перад галоўнай падзеяй дня — дэманстрацыяй адзнятай падчас акцыі «Чарнобыльскі шлях» відэастужкі — па прапанове пракурора Сяргея Целяжэвіча быў выслуханы ў якасці сведкі старшы эксперт экспертна-крыміналістычнага аддзела УУС Мінгарвыканкома Міхаіл Дубавіцкі. Па яго словах, здымкі праводзіліся па загаду кіраўніцтва ЭКА з мэтай фіксацыі магчымых проціпраўных дзеянняў у час шэсця і мітынгу, а пасля, у ноч з 26 на 27 красавіка быў праведзены мантаж, у якім сведка браў непасрэдны ўдзел. На здымках было задзейнічана больш як 10 апаратаў, якія здымалі акцыю з самых розных пазіцый, а пры мантажы быў выкарыстаны матэрыял дванаццаці адзнятых відэакасет.

«Мы не ведалі далейшага лёсу зманціраваных матэрыялаў», — падкрэсліў Дубавіцкі, адзначыўшы, што быў апрануты 26 красавіка ў цывільную вопратку, каб не пачуць у свой адрас шмат нядобрага з боку мітынгуючых, і ўвесь час знаходзіўся наперадзе калоны. Па словах сведкі, ён бачыў, як на праспекце Машэрава «невядомыя людзі адлучалі кантакты тралейбусаў на правадах, каб перакрыць рух, спыніўшы транспарт». На пытанне адвакатаў, ці пазнае каго-небудзь з падсудных, сведка ўказаў на Уладзіміра Салаўя са словамі: «Вось гэтага з вусамі я бачыў» (пры праглядзе адзнятага матэрыялу, як ён дадаў пазней). Як вынікала з паказанняў, Салавей меў на ніжняй частцы твару павязаную хустку, а апазнаў яго сведка «па выразных вачах». Салавей, паводле яго слоў, кіраваў шарэнгай людзей, якія рабілі рухі, нібыта хацелі перарваць ланцуг міліцыянераў.

«Паколькі фільм не з'яўляецца арыгіналам і быў зманціраваны, ён не можа быць прыняты да разгляду па справе», — заявіла адвакат Надзея Дударава. Яе калегі Аркадзь Скаруліс і Уладзімір Калеснікаў нагадалі таксама, што падсудных некалькі разоў здымалі на відэастужку падчас утрымання ў СІЗО, у тым ліку і рэжысёр Юрый Азаронак у пазамінулую суботу. Заявы адвакатаў суддзёй былі адхілены.

Фільм, паказаны затым, замест таго, каб расставіць кропкі над «і», унёс у справу яшчэ больш няясных момантаў. У прыкладна 50-хвіліннай стужцы большую частку складае прамова на мітынгу Зянона Пазняка і твары ўдзельнікаў акцыі ў буйным і сярэднім плане. З 18-й хвіліны некалькі разоў знікае адлюстраванне і гук, пасля цёмных «кавалкаў» праглядваюцца знятыя раней кадры, на якія рабіўся мантаж. У моманты сутыкнення з міліцыяй і перакульвання машын, якія павінны былі, па сутнасці, стаць асноўным дакументальным доказам (ці абвяржэннем) віны падсудных, пры добрай чутнасці крыкаў і ўдараў поўнасцю адсутнічае відэарад. Асноўныя падзеі адбываюцца пры чорным экране.

На просьбу ўказаць на стужцы апазнанага сведкам Дубавіцкім У. Салаўя, быў указаны мужчына ў шэрай вопратцы і чорнай кепцы, што стаіць спінай да камеры. Да таго ж на зробленых са стужкі здымках, якія фігуруюць у матэрыялах следства, прастаўлены дата і час здымкаў, якія на адпаведных кадрах фільма адсутнічаюць, на што звярнуў увагу адвакат А. Скаруліс. Раздрукоўка стужкі, паводле слоў Дубавіцкага, была зроблена па загаду кіраўніцтва і ўяўляе сабой выявы тых, хто падчас акцыі парушаў грамадскі парадак.

Частка падсудных заявіла, што пасля арышту іх здымаў на відэа з розных бакоў і з патрабаваннем называць прозвішчы і анкетныя даныя менавіта чалавек, які выступае ў якасці сведкі. На што той адказаў, што за гэты час зняў каля дзесяці чалавек і не памятае, каб сярод іх былі падсудныя...

Як адзначыла адвакат Надзея Дударава ў адказ на пытанне карэспандэнта «Звязды», для далейшага разбору будуць прыцягнуты эксперты па апазнанню асобы, а таксама не выключаны ўдзел спецыялістаў у галіне сучаснай відэаапаратуры. Працэс працягнецца сёння, 4 верасня.

Таццяна СНІТКО.

Пятрусь МАКАЛЬ

31 жніўня 1996 года на 65-м годзе жыцця памёр вядомы беларускі пісьменнік, заслужаны дзеяч мастацтваў, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР Пятрусь (Пётр Міхайлавіч) Макаль. Беларусь страціла таленавітага майстра слова, шчырага працаўніка на ніве нацыянальнай культуры, яшчэ аднаго свайго таленавітага сына.

Пятрусь Макаль нарадзіўся 25 жніўня 1932 года ў вёсцы Крушыняны на Беласточчыне (цяпер Польшча). Пасля заканчэння сямігодкі вучыўся спачатку ў Гродзенскім будаўнічым тэхнікуме, затым у Гродзенскім педагагічным інстытуце, які закончыў у 1953 годзе. Працаваў у абласной газеце «Гродненская правда», рэдактарам аддзела культуры і навукі часопіса «Маладосць» (1957—1960), вучыўся на Вышэйшых літаратурных курсах у Маскве (1960—1962), загадваў аддзелам літаратуры ў газеце «Літаратура і мастацтва», быў рэдактарам рэпертуарна-рэдакцыйнай калегіі Міністэрства культуры БССР (1965—1966), памочнікам галоўнага рэжысёра па літаратурнай частцы Беларускага тэатра юнага гледача (1966—1975). З 1975 года — літкансультант Саюза пісьменнікаў БССР, з 1978 года — старшы рэдактар выдавецтва «Мастацкая літаратура». У 1980 — 1983 гадах — рэдактар аддзела паэзіі часопіса «Маладосць».

Творчасць Петруся Макаля была адметнай і багатай на плён. Пасля першай публікацыі ў «Гродненской правде» (1949) выходзіла каля двух дзесяткаў зборнікаў паэзіі, кожны з якіх станавіўся прыкметнай з'явай у беларускай літаратуры. Найбольшую вядомасць набылі кнігі «Першы след», «Вятрам насустрач», «Вечны агонь», «Круглы год», «Акно», «Дотык да зямлі», «Поле» (адзначана ў 1980 годзе Літаратурнай прэміяй імя А.Куляшова), «Калыска долі», «Асенняя пошта лістоты», «Азбука любві» і іншыя. У 1984 годзе за зборнік паэзіі «Смак яблыка» быў ушанаваны Дзяржаўнай прэміяй БССР. Выдаў некалькі кніг для дзяцей, неаднаразова выходзілі выбраныя творы. Шмат зроблена ім у галіне дзіцячай драматургіі. У дзіцячых тэатрах Беларусі шырока ставіліся яго п'есы «Адчыніце, казляняткі!», «Дай вады, калодзеж!», «На ўсіх адна бяда», сумесна з А.Вольскім ім напісаны п'есы «За лясамі дрымучымі» і «Марынка-крапіўніца». Ён аўтар лібрэта араторыі «Запрашэнне ў краіну маленства» (музыка Я.Глебава). Пераклаў зборнік сучаснай славацкай паэзіі «Татры пяюць», зборнік вершаў М.Валека «Крылы». Паэзія Петруся Макаля вылучалася надзённасцю тэматыкі, вострым адчуваннем жыцця, шырынёй погляду на свет, філасофскім роздумам.

Пятрусь Макаль быў чалавекам актыўнай грамадзянскай пазіцыі. На працягу многіх гадоў з'яўляўся членам прэзідыума Саюза пісьменнікаў Беларусі, неаднаразова выбіраўся старшынёй секцыі паэзіі, быў членам мастацкага савета Міністэрства культуры Беларусі, актыўна садзейнічаў справе нацыянальнага Адраджэння.

Творчасць Петруся Макаля яркаю зоркай гарэла і будзе доўга гарэць на небасхіле нашай культуры. Ён быў таленавітым пісьменнікам, добрым, сумленным і шчырым чалавекам.

Такім ён захаваецца ў нашых сэрцах, такім ён застанецца жыць у памяці ўдзячных нашчадкаў.

У.Русакевіч, У.Бельскі, А.Сасноўскі, В.Стражаў, А.Слука, М.Падгайны, У.Ярмошын, М.Матусевіч, Р.Барадулін, Я.Брыль, В.Быкаў, Н.Гілевіч, І.Навуменка, І.Шамякін, В.Адамчык, С.Андраюк, М.Аўрамчык, Р.Баравікова, Д.Бічэль-Загнетава, В.Блакіт, Г.Бураўкін, А.Вольскі, А.Вярцінскі, М.Гіль, У.Гніламёдаў, С.Грахоўскі, Г.Далідовіч, А.Дудараў, А.Жалязоўскі, А.Жук, С.Законнікаў, В.Зуёнак, В.Каваленка, А.Кудравец, У.Ліпскі, М.Лужанін, В.Лукша, Г.Марчук, У.Някляеў, У.Паўлаў, А.Пісьмянкоў, І.Пташнікаў, А.Разанаў, А.Русецкі, Я.Сіпакоў, В.Супрунчук, У.Юрэвіч.

ЗДАРЭННІ

ПАСАЖЫРЫ ЗАГІНУЛІ, ВАДЗІЦЕЛЬ РАНЕНЫ

Сутыкненне аўтамабіля «Форд-Эскорт» з прыдарожным дрэвам каштавала жыцця чатыром яго пасажырам. Вадзіцель з цялеснымі пашкоджаннямі дастаўлены ў бальніцу.

Здарылася гэта за кіламетр ад Оршы, на прасёлачнай дарозе, якая вядзе ў вёску Пішчалава. Вадзіцель не справіўся з кіраваннем і з'ехаў у кювет, за якім, на жаль, аказалася дрэва... Удзельнікі гэтай трагедыі — жыхары Оршы, маладыя людзі і жанчына ва ўзросце ад 25 да 30 гадоў.

Вольга СІДАРОВІЧ, БЕЛТА.

СЁННЯ

СОНЦА

	Усход	Захад	Даўжыня дня
Мінск –	6.22	19.55	13.33
Віцебск –	6.10	19.47	13.37
Магілёў –	6.11	19.44	13.33
Гомель –	6.12	19.35	13.23
Гродна –	6.39	20.07	13.28
Брэст –	6.41	20.08	13.27

МЕСЯЦ

Апошняя квадра 4 верасня

ІМЯНІНЫ

Пр. Афанасія, Анфусы, Еўлаліі
К. Разаліі, Ружы

НАДВОР'Е

Сёння ўдзень па рэспубліцы захаваецца пераменная воблачнасць, па Гомельскай, Віцебскай і Брэсцкай абласцях месцамі пройдуць кароткачасовыя дажджы, навальніцы. Тэмпература паветра ў Віцебску і Гродне — 24—26, Брэсце, Магілёве і Мінску — 25—27, Гомелі — 26—28 градусаў цяпла.

У наступныя двое сутак па паўднёва-ўсходняй палавіне рэспублікі пройдуць кароткачасовыя дажджы, месцамі навальніцы. Тэмпература ўначы — 7—12, па паўночнаму захаду — 4—9, удзень — 15—20 градусаў.

Сядзіба

Выпуск № 329 **Рубрыку вядзе Мікалай ЧАХОЎСКІ**

Час садзіць...«алоўкі»

Не здзіўляйцеся, не школьныя. Настала пара размнажэння чорнай парэчкі. З сёлетніх парасткаў — гонкіх, тоўсценькіх, бы школьны аловак, нарыхтоўваем адрэзкі, у якіх не менш як тры пупышкі. Зрэз верхні — над самай пупышкай. Унізе можа быць камялёк. І ніжні зрэз рабіце пад меншым вуглом — каб не зблытаць верх і ніз. «Алоўкі» рэжам толькі з сярэдзіны парастка. Верх і самы ніз адкідваем — яны з «дрэннымі» пупышкамі і да таго ж не выспелі.

Калі на кусце заўважалі налёты мучністай расы, парасткі не наразайце. Бярыце са здаровых кустоў. Для прафілактыкі акуніце іх на 5—10 хвілін у гарачую ваду (да 60 градусаў).

Кавалак глебы сонечны, добры ўгноены пад папярэднюю культуру. Але дадаткова ўнесці на кожны пагонны метр дзве лыжкі суперфасфату і шклянку прасеянага попелу. Ускапаць як найглыбей. А на штык лапаты — абавязкова. У мяккую (вільготную!) зямлю ўтыкаем «алоўкі» пад вуглом у 30—40 градусаў. Адлегласць паміж імі — 15—25 см. Верхняя пупышка (з яе пойдзе парастак) на ўзроўні глебы. Адразу мецім калком і прысыпаем торфам ці зямлёю (можна рачным пяском).

Ранняй вясною мульчу (торф, пясок, зямлю) зняць, па радках пасыпаць салетру (дзве лыжкі на два пагонныя метры) і падрыхліць, не кранаючы самі «алоўкі». Летам паліваць і падкормліваць.

Чырвоную парэчку, агрэст, ружы часцей гадуюць так званымі адводкамі. У час вегетацыі прыгнуць у баразёнку галінку, прымацаваць рагацінкай з лазы, прысыпаць зямлёю. Уверх «глядзіць» толькі кончык галінкі. Звычайна за два гады адбываецца поўнае акараненне.

Справа палепшыцца, калі мы на кары галінкі зробім пілкай з маленькімі зубамі лёгкія падоўжныя палоскі-надрэзы. Утварэнне каранёў будзе больш хуткае і кучнае.

Размнажэнне парэчак: чаранкамі (зверху могуць быць і дзве пупышкі) і адводкамі галінак.

Для ўраджаю 97-га года

Клапатлівы агароднік загадзя рыхтуе глебу для расады. Спадзяванні на тое, што можна набыць у магазіне «дзяржаўную», не заўсёды спраўджваюцца. Вось і сёлетняй вясной спецыяльнай зямлі для расады завозілася мала. А кошт яе быў надзвычай высокі — часам пяцізначная лічба.

Ці можна мець сваю зямлю? Безумоўна! Ніякіх сакрэтаў тут няма. Пры гэтым кожны дачнік у стане зрабіць свой «кактэйль», які яго задаволіць на ўсе сто.

Агульныя патрабаванні да такой зямлі наступныя: высокі працэнтны састаў гумусу; рыхлая; утрымлівае элементы сілкавання (найбольш азот, фосфар, калій, мікраэлементы) у даступнай для раслін форме; мае нейтральную ці блізкую да яе рэакцыю; абавязкова чыстая (без узбуджальнікаў хвароб — асабліва грыбковага і віруснага паходжання).

Чыстая, амаль стэрыльная зямля знаходзіцца на лясных палянах і балотах. Калгасы штогод нарыхтоўваюць тарфакрошку. Бурты, якія праляжалі, скажам, лета і праветрыліся, — вельмі добры субстрат для нашай глебы. Расліны і карані, якія амаль разлажыліся, узбагацілі тую глебу азотам. Яго ў нарыхтоўках найбольш. Да такой зямлі трэба дадаць суперфасфат (на вядро паўшклянкі) і попел — дзве шклянкі на тое ж вядро. З угнаеннямі праблем не будзе. Каб субстрат быў больш рыхлы, яго «паляпшаюць» рачным пяском. Часам дабаўляюць да трэці. Чаму пажадана рачны? А ў ім вымыты ўсе шкодныя прымесі. Ён чысты. Для гэтай мэты (рыхласці глебы) можна выкарыстаць і пілавінне. Вядома, лепш тое, якое праляжала пад дажджом і пачало гніць. Калі ёсць выбар, спыніцеся на адходах распілоўкі дрэў ліставых парод. Цудоўны абагачальны элемент — гной з кароўніка. Асабліва калі падсцілалі дробнай саломай. У ім усяго дастаткова для развіцця раслін. Свежы гной пажадана з тыдзень настояць у чыстай вадзе.

Абясшкодзіць нарыхтаваную «прадукцыю» надзвычай проста. Яе ў жалезнай тары ставім на агонь. Амерыканскі даследчык Мітлайдэр лічыць, што загінуць усе ворагі толькі тады, калі гэту сумесь прагрэць пры тэмпературы 120 градусаў. Але можна і пры меншай — зямля не «булькае», а тэмпература недзе вышэй за 70—80 градусаў. Тэрмін прагравання больш працяглы.

Далей усю зямлю марозіць з месяц, адтаяць і яшчэ раз прамарозіць. Высокая і вельмі нізкая мінусавая тэмпературы знішчаць узбуджальнікаў хвароб і нават нешта з пустазелля.

Вось прапорцыі састаўных для расады:

Субстрат	Нумары сумесяў (у працэнтах)			
	1	2	3	4
Торф	60	50	20	-
Пілавінне	-	10	20	40
Перагной	-	10	—	20
Рачны пясок	30	20	30	10
Каравяк	10	10	30	30

Састаўныя можна мяняць. Добра зарэкамендавала сябе краціная зямля (хаткі) з верхавых чарназёмаў, ліставая зямля з-пад дубоў і бяроз, пясок з ям у 1-2 метры.

Да любой зямлі неабходны дабаўкі тукаў. На вядро гатовай сумесі ўнесці дзве лыжкі (з верхам) салетры, тры лыжкі суперфасфату, шклянку прасеянага попелу.

Попел багаты на мікраэлементы. Але некаторых (напрыклад, серы ці медзі) у ім мала. Недахоп ліквідуецца, калі ў вадзе растворым 10 г меднага купарвасу і столькі ж жалеза, па аднаму граму марганцоўкі і буравсу. А пасля раўнамерна выльем у сваю гатовую сумесь (на тры вядры), перамяшаем як найлепш.

Уласную «Дзвіну» для расады захоўваем на балконе, у хляве ў мяшках з поліэтылену. Грунт праглядаць.

Цыбуля на доўгае захоўванне

Кожны раз, калі выбіраем сваю горкую прадукцыю з грады, звяртаем увагу на шыйкі цыбулін. Калі яны без стрэлак, то гэта месца мяккае, эластычнае, навобмацак быццам пустацелае. І, наадварот, усякая пругкасць, патаўшчэнне, а яшчэ вельмі сакавітыя зрэзы — усё ўказвае на тое, што тут была ці збіралася быць стрэлка.

Такія асобіны адразу адбракаваць, бо абавязкова сапсуюцца. Яшчэ бракаваць цыбуліны вялыя, тыя, дзе заўважылі гнілістыя («мокрыя») мясціны. Такія экземпляры выкарыстаць адразу.

Стрэлкі лёгка аддзяляюцца, калі цыбуліну разрэзаць зверху ўніз (па патаўшчэнню). Верх стрэлкі разам з мякаццю выкарыстаць у мясных булёнах; астатнюю здаровую частку — у салаты ці розныя іншыя нарыхтоўкі на зіму.

Сушка цыбулі доўжыцца недзе месяц-паўтара. Абавязковыя ўмовы: тэмпература вышэй за 30 градусаў і лёгкі ветрык (скразнячок). Ніякай вільгаці. Такія ўмовы бываюць пад паветкай з паўднёвага боку, на гарышчах (дах з шыферу ці з жалеза). Некалькі разоў цыбуліны перамяшаць, каб ніжнія асобіны трапілі наверх, а верхнія, наадварот, уніз. Слой цыбулі, вядома, не перавышае 10—15 см.

На спеласць прадукцыі ўказвае зноў тая ж шыйка. Яна абавязкова вельмі сухая, калі пакратаць, то адчуваецца пустэча. А як быць, калі знайшлі цвёрдую аснову? Вядома, яе выбракаваць і выкарыстаць пры першай жа магчымасці.

Так званую «сялянскую» цыбулю (яна ўтварае ад 5 да 12 цыбулін) можна плесці ў косы і падвешваць ля печы ці нават над печчу. Мноства жоўтага і вельмі сухога шалупіння засцерагае яе ад высыхання. Здараецца, такая прадукцыя захоўваецца нават да верасня наступнага года. Пасадзіце на граду — абавязкова выкіне зялёнае пяро.

Цыбулю з севака — асобіны буйныя — лепш захоўваць у халодным асяроддзі (але не мінусавым). Там, вядома, гуляе лёгкі ветрык. Калі гэтага няма, то такія ўмовы вентыляцыі стварыць штучна. Зноў жа можна плесці ў косы. Але не пашкодзяць і надзвычай рэдкія сетачкі, кошыкі, нават кардонныя каробкі. Такую цыбулю трэба вельмі частка пераглядаць. Калі заўважылі мушак, ці адчулі непрыемны пах, знайдзіце пашкоджаную цыбуліну. Выдаліце яе і тыя, што былі побач.

У першыя два месяцы і «сялянская» цыбуля, і тая, што расла з севака, не даюць зялёных стрэлак. Выключэнні з правіла вельмі рэдкія. Прадукцыя праходзіць абавязковы працэс стратыфікацыі. Значыцць, хворыя экземпляры спажываць адразу. А вось у студзені іх смела можна садзіць у зямлю на падаконнік. Папярэдне, вядома, зняць хворыя лісцікі, вымыць у гарачай (да 50 градусаў) вадзе. Гэта абясшкодзіць цыбуліны і надасць ім дадатковыя стымулы да росту.

Алей з абляпіхі

Пра яго мы гутарылі не адзін раз. Але пісьмы і званкі прымушаюць вяртацца да гэтай далікатнай справы зноў і зноў. Тым больш, што ў многіх садах спее (ці ўжо выспеў цудоўны ўраджай. Ад жоўта-аранжавых ягадак аж мільгаціць у вачах.

Што нам трэба для вытворчасці абляпіхавага алею? Вядома ж, ягады! Яны павінны быць спелымі, налітыя. Абавязкова прамарозіць. Гэта можна зрабіць нават у халадзільніку. Можна і пачакаць, бо ў верасні, нават у першай палове здараюцца замаразкі. Як вучоныя-сіноптыкі кажуць, у паветры і на глебе. Прамарожаная прадукцыя лепш аддае лекі, у самой ягадзе адбываюцца працэсы, якія толькі на карысць справе. З ягад, якія не былі ў мінусавым асяроддзі (ад трох начэй да тыдня), якаснага прадукту не атрымаеце.

Далей неабходны звычайны алей, вада і газавая пліта ці сялянская грубка.

Прамарожаныя ягады ўсыпаць у эмаліраваную каструлю. На трэць заліць алеем. Уставіць у большую каструлю з гатаванай вадою — так званая вадзяная лазня. Паставіць на пліту і паўгадзіны хай кіпіць вада. Ягады павінны разапрэць. Усё крыху астудзіць і «месіва» з малой каструлі адкінуць на дробнае сіта, марлю ў некалькі столак ці анучку з лёну. Пацікху адціснуць у міску ці талерку. Тое, што застанецца (костачкі, скуркі, частка мякаці) зноў перакінуць у меншую каструлю і яшчэ на 30 ці крыху больш хвілін змясціць у тую ж «вадзяную лазню». Зноў заліць тым жа алеем. Пасля яшчэ раз адціснуць. Можна зверху пакласці цяжар — як пры вырабе сялянскага сыру.

Адходы мінімальныя. Усё, што засталося, два разы прапусціць праз мясарубку. Кашку апошні, трэці раз заліць алеем і паставіць на агонь у большай каструлі з вадою. Зноў працадзіць. Мы атрымалі прадукцыю, у якой шмат жаданага для нас абляпіхавага алею.

Усё, што атрымалі, зліць у нейкі шкляны слоік (паўлітровы, адна ці двухлітровы). Не чапаць 6 гадзін — хай адстойваецца. Абляпіхавы алей усплыве — ён лёгкі. Крыху ніжэй будзе слой мутных адходаў. А ў самым нізе, на донцы, акажацца сок абляпіхі — самы цяжкі. Алей як мага больш акуратна зліць ці зняць лыжкай. Можна выкарыстаць нават трубачку з гумы. У шкляной тары закатаць і пастэрызаваць.

Ці многа атрымаем алею? Не, няшмат — усяго недзе сем працэнтаў ад масы. Але гэта будзе цудоўны лекавы сродак, ледзь не ад усіх ўсіх хвароб, да таго ж ён утрымлівае карацін і мноства вітамінаў.

Што рабіць з рэшткамі? Выкарыстайце іх у розных соках, кампотах, салатах і г. д. Як бы мы старанна не «ціснулі» алей, нешта ды застанецца незапатрабаваным.

РЭШТА

НА СВАЕ ВОЧЫ

ЯК НАС УВОДЗІЛІ Ў ЗМАН ЛАТВІЙСКІЯ ЛАТЫ,

або Чаму дэмакратыі ўсім трэба вучыцца. А беларусам — найбольш

1

За савецкім часам Рыжскае ўзбярэжжа практычна без праблем мог наведаць любы грамадзянін Саюза і за даволі сціплыя грошы папесціць сваё цела ў белым пясочку, акунуцца ў халаднаватыя воды Балтыйскага мора, паслухаць рокат марскога прыбою, пачаставацца далікатэсамі ў маленькіх рэстаранчыках.

Для беларусаў асабліва прывабнай была Юрмала, бо тут працаваў санаторый «Беларусь». У гэтым райскім кутку ён і цяпер знаходзіцца. Але беларусаў тут, як мы зразумелі, адпачывае сёлета няшмат. Пуцёўка сюды каштуе вельмі дорага, і таму не кожны можа падлячыцца і адпачыць у Юрмале. Хіба што багатыя людзі, альбо тыя, хто бліжэй да ўлады. Як вядома, з-за гэтага санаторыя: чыёй уласнасцю ён з'яўляецца — беларускай ці латвійскай — узнікла непаразуменне паміж нашымі дзяржавамі. Вырашана яно было на карысць Беларусі. Праўда, цяпер санаторый «Беларусь» у Юрмале прымае на аздараўленне штомесяц па 200 хлопчыкаў і дзяўчынак з чарнобыльскай зоны. Так, ва ўсякім разе, паведаміў галоўурач санаторыя Хведар Бараноўскі ў інтэрв'ю газеце беларусаў Латвіі «Прамень». На жаль, пабываць у санаторыі нам не давялося. Бо прыехалі мы не адпачываць, а на семінар. Але ў Юрмалу, вядома ж, вырваліся — на гадзіну-дзве.

Наш гід, супрацоўніца фонду Яна Райніса і Аспазіі, белавалосая Джына Тэрмінэ патлумачыла:

— Сёлета адпачываючых у нас зусім мала. Бачыце, пляж амаль пусты... Лета халаднаватае... Ды і дорага тут — цэны сусветныя.

Цэны ў Латвіі сапраўды сусветныя. А Рыга, да таго ж, лічыцца вельмі дарагім горадам. Фонд Райніса і Аспазіі, які запрасіў нас на семінар, наладзіў у першы дзень урачыстую вячэру. У маленькім, стылізаваным пад вясковую латвійскую хату памяшканні нас частавалі сялянскім баршчом, бобам, бульбай у лупінах і традыцыйным... півам. Пасля двух вялізных куфляў удзельнікі семінара пачалі спяваць. Але з'яўленне музыканта з вялікім саксафонам перабіла гэтыя планы.

Фонд Райніса і Аспазіі — небагатая арганізацыя. Размясцілі нас у гатэлі з прыгожай назвай «Вікторыя». Нумары хутчэй падобныя на студэнцкія пакоі. Камфартабельна жыў толькі швед, які таксама прыбыў на семінар. Вядомая справа — швед проста не зразумеў бы, чаму ў яго пакоі няма прыбіральні і душа. А мы зразумелі.

На сняданак і вячэру нам выдалі па 2 латы. Пасля беларускіх тысяч падобныя на савецкія капейкі грошы нас уразілі. І гэта моцна збівала пазней з панталыку, калі ў вітрынах значыліся, здавалася б, такія невялікія цэны — 1, 3 ці 5 латаў. А між тым, адзін лат каштуе каля 2,6 долара. Перавядзеш долары ў свае, беларускія, і за галаву схопішся: дарагоўля!

Пра сучаснае жыццё ў Латвіі тое-сёе даведваліся ад знаёмых. Наш шафёр, напрыклад, сказаў, што мае вельмі сціплую зарплату — 60 долараў. І мусіць трымацца за яе, хаця працаваць даводзіцца і ў выхадныя. Алесь Карпавіч, старшыня таварыства беларускай мовы «Прамень» у Рызе, напрыклад, паведаміў:

— Мы жывём з жонкай удваіх у аднапакаёвай кватэры. Яе пенсія ідзе на аплату жылля, а мая — на харчаванне. Калі што здарыцца з адным з нас — хоць памірай.

Мясцовая латышка, артыстка вар'етэ, даволі непатрыятычна заявіла, што марыць хутчэй з'ехаць адсюль у Швецыю ці ў якую іншую заходнееўрапейскую краіну, бо новыя ўлады, на яе думку, клапоцяцца толькі пра сябе, свой дабрабыт, а ніякай справядлівасці як не было, так і няма.

Дарэчы, па статыстыцы службы міграцыі, з краіны з'ехалі ў апошнія гады вядомыя пісьменнікі, спецыялісты электроннай прамысловасці, вучоныя. І гэта тэндэнцыя пачала непакоіць кіраўніцтва краіны. «Прэзідэнт Ульманіс, які ў свой час быў дырэктарам Дома быту ў Рызе, — як з'едліва піша адна мясцовая газета, — прыкладае тытанічныя намаганні, каб кантраляваць сітуацыю ў грамадстве, выпускаючы ў небяспечныя моманты пару з катлоў».

Зразумела, што рэзкае пагаршэнне ўзроўню жыцця пераважнай большасці насельніцтва выклікае і нездаволенасць, і жаданне вярнуцца да тых часоў, калі ўсе даброты размяркоўвала ўлада. Сярод рускамоўных жыхароў Рыгі, а іх тут даволі значная колькасць настальгічныя настроі па быламу даволі распаўсюджаныя.

2

Фонд Райніса і Аспазіі, як паведаміў нам Яніс Магурэвіч, яго старшыня, а таксама старшыня Сацыял-дэмакратычнай партыі Латвіі, вырашыў супрацоўнічаць з беларусамі таму, што Беларусь, як і Латвія, зведвае пэўныя цяжкасці на шляху да дэмакратычнага грамадства.

Цяпер некалькі слоў пра сам фонд. Ён быў створаны пасля смерці Аспазіі, вядомай латвійскай паэтэсы, жонкі Райніса, заснавальніцы жаночага руху ў краіне. Да 1990 года гэты фонд працаваў у эміграцыі, а пасля абвяшчэння Латвіяй незалежнасці вярнуўся ў Рыгу, а таксама пашырыў і паглыбіў накірунак сваёй дзейнасці. Цяпер вельмі актыўна займаецца нефармальнай народнай адукацыяй. У Фонд Райніса і Аспазіі ўваходзяць самыя розныя арганізацыі — маладзёжныя, жаночыя, пенсіянераў, інвалідаў, а таксама Аб'яднаная сацыял-дэмакратычная партыя Латвіі.

У ажыццяўленні праекта, пра які пойдзе далей гаворка, удзельнічаюць тры грамадскія арганізацыі — Фонд Райніса і Аспазіі з Латвіі, Фонд імя Льва Сапегі з Беларусі і грамадская арганізацыя са Швецыі ABF, што азначае Саюз навучання працуючых. З латвійскага боку ў семінары прымаў удзел Яніс Магурэвіч, старшыня Сацыял-дэмакратычнай партыі Латвіі, Улдзіс Берзіньш, вядомы паэт, член Кансультатыўнага савета па нацыянальных пытаннях пры прэзідэнце Латвіі, а з беларускага: ад Беларускай сацыял-дэмакратычнай Грамады — Андрэй Завадскі і Міхась Чарняўскі, ад савета беларускіх Свабодных прафсаюзаў — Генадзь Быкаў, Павел Майсіевіч, Дзмітрый Абразцоў, Яўген Пуськоў і Святлана Уэльская.

3

А цяпер аб прынцыпах і ідэях нефармальнай адукацыі. Што гэта ўвогуле такое? Пан Эверт Андэрсан са шведскай арганізацыі ABF, які з'яўляецца яе актыўным дзеячам, адзначыў, што сістэма навучання ў ABF у корані адрозніваецца ад школьнай. Людзі, якія навучаюцца тут на курсах, у гуртках, у час семінараў, самі вызначаюць, на чым трэба засяродзіцца. Адным, напрыклад, трэба разабрацца, што такое калектыўны дагавор, другім — вывучыць працоўнае заканадаўства, трэцім — заняцца замежнай мовай або камп'ютэрам. Па сутнасці, усе грамадзяне, што ўваходзяць праз свае арганізацыі ў ABF, у працэсе навучання авалодваюць ведамі аб функцыянаванні дэмакратычнага грамадства. З дапамогай такіх арганізацый у Швецыі фарміруецца грамадская думка, якая можа ўплываць і на ўладныя структуры.

Дарэчы, гісторыя Швецыі, якая яшчэ ў пачатку 20-х гадоў не была ўвогуле дэмакратычнай краінай — жанчыны там атрымалі права голасу толькі ў 1921 годзе, — можа быць павучальнай для краін, якія нядаўна сталі на шлях дэмакратыі. Нашто выдумляць веласіпед, калі ён даўно ўжо створаны?

Слова «дэмакратыя», як вядома, у перакладзе азначае літаральна «ўлада народа». У Швецыі, якраз дзякуючы сістэме нефармальнай народнай адукацыі, у якую аказаліся ўцягнутымі практычна ўсе сацыяльныя слаі насельніцтва, быў прыцягнуты рабочы рух, прафсаюзы, спартыўныя арганізацыі, жаночыя, кватэранаймальнікаў, інвалідаў — і была ажыццёўлена максімальная ўлада народа.

Арганізацыя ABF прапагандуе тэзіс, што ўсе грамадзяне краіны пастаянна павінны авалодваць новымі ведамі. Тыя, хто ігнараваў гэту параду, а імі былі ў асноўным людзі ва ўзросце 40—50 гадоў, аказаліся беспрацоўнымі.

Пан Андэрсан, дарэчы, заўважыў, што ён зусім нічога не ведаў пра Беларусь да паездкі на семінар. Але пасля знаёмства з беларусамі, ад якіх ён даведаўся пра сацыяльна-палітычнае і эканамічнае становішча ў гэтай краіне, дазволіў сабе параду: «Ніколі нельга ў такіх сітуацыях, як у вашай краіне, сядзець і разважаць пра тое, што ўсё павінны зрабіць палітыкі. Трэба спадзявацца толькі на сябе — на прафсаюз, на партыю, на сваё аб'яднанне. Самі людзі мусяць зразумець, што яны могуць змяніць сваё жыццё, таму што дэмакратыя — гэта не толькі выбары, парламент, але і актыўная дзейнасць кожнага члена грамадства».

Не сакрэт, што беларускае грамадства сёння ў асноўнай сваёй масе вельмі інертнае. Народнай, нефармальнай адукацыі на Беларусі як сістэмы не існавала і не існуе. Як зазначыў на семінары прадстаўнік Беларускай сацыял-дэмакратычнай Грамады Міхась Чарняўскі, у свой час рабіліся некаторыя намаганні ў гэтым накірунку, але на ўзроўні самадзейнасці.

4

Пісаць пра семінары, усякія нарады — няўдзячная праца для журналіста: няма жывога матэрыялу. Але тэма семінару ў Рызе, як мне здаецца, надзвычай актуальная для сённяшняй Беларусі, для любога яе жыхара. Таму што па нейкай старой завядзёнцы жыве беларус па прымаўцы: «Мая хата з краю», няхай за мяне вырашаюць начальнікі, міністры, дэпутаты, нарэшце — прэзідэнт. А калі жыццё становіцца невыносным, пачынаюць пісаць лісты са скаргамі ў газеты, у розныя інстанцыі.

У прэсе даволі часта з'яўляюцца артыкулы, дзе сцвярджаецца, што Беларусь, маўляў, тыповая еўрапейская краіна. На жаль, толькі па геаграфічнаму становішчу.

Варажба на картах ці на кафейнай гушчы не падказваюць, калі Беларусь увойдзе паўнапраўным членам у Еўрапейскі саюз. Адзін з асноўных прынцыпаў гэтага саюза — прынцып дэцэнтралізацыі, перадачы дзяржаўных функцый на ніжнія ўзроўні кіравання, самакіравання. Такім чынам дзяржава разгружаецца ад неўласцівых ёй функцый, а з другога боку — павышаецца самасвядомасць і актыўнасць грамадзян і яны могуць больш асэнсавана прымаць рашэнні. І ўплываць праз грамадскую думку, праз свае дзеянні на тую ці іншую палітыку, на жыццё ў сваёй краіне. У нас гэты прынцып не вытрымліваецца і назіраецца адваротны працэс — канцэнтрацыя ўлады. Улада дае зразумець сваім грамадзянам, што пра ўсё будзе клапаціцца дзяржава, а грамадзяне павінны падпарадкоўвацца яе волі.

Толькі куды вядзе гэты шлях?

Таццяна АНТОНАВА.

ФІЛЬМАТЭКА

- **«ПАНЕНКА-СЯЛЯНКА»**
- **«МЕЧАНОСЕЦ»**
- **«СТАН СЭРЦА»**
- **«ВАН ДАМ -- ВУЛІЧНЫ БАЕЦ»**

Новую мастацкую кінастужку «Паненка-сялянка», створаную рэжысёрам Аляксеем Сахаравым, перадае на суд гледачоў кінастудыя «Масфільм».

Даўно заўважана, што, калі самі пракатчыкі цалкам запоўнілі залу і не пакінулі яе да самага канца фільма, ён будзе мець поспех і ў гледача. Так было ў час паказу па адным з апошніх кінарынкаў «Паненкі-сялянкі», маляўнічай, поўнай тонкага гумару і іроніі карціны. Пастаўлена яна па аповесці А. С. Пушкіна, вядомай кожнаму з дзяцінства.

Запамінальныя вобразы ствараюць у карціне Алена Корыкава, Дзмітрый Шчарбіна, Леанід Кураўлёў, Васіль Ланавой, Кацярына Рэднікава, Людміла Арцем'ева.

У ЗША знята мастацкая кінастужка «Мечаносец». Аўтар сцэнарыя і рэжысёр — Майкл Кенэдзі.

Легенда, на якой пабудаваны сюжэт гэтага трывіяльнага баевіка, гаворыць аб тым, што 2300 гадоў назад Аляксандр Македонскі атрымаў у спадчыну меч, які быў благаславёны самім Апалонам. З гэтым мячом ён адчуваў сябе непераможным і, паміраючы, завяшчаў пахаваць яго разам з ім, таму што быў перакананы, што ўваскрэсне зноў і скарыстае меч у новым жыцці.

І вось праз шмат стагоддзяў археолагі знайшлі ў раскопках талісман вялікага палкаводца. Знаходка належыць аднаму з самых вядомых археолагаў краіны — гераіні фільма Джуліі. Ёй задумана грандыёзная выстава, на якой галоўным экспанатам і павінен быць легендарны меч. Вядома, што цана гэтага экспаната велізарная. І таму знаходзяцца вопытныя людзі, якім змаглі ўкрасці яго. Джулія звяртаецца ў паліцыю, якая прыступае да справы.

У галоўных ролях выступаюць Ларэнца Ламас, Клер Стэнсфілд, Чайкл Чэмпіён, Ніколас Паско, Рауль Трухільё.

У кінарэпертуары рэспублікі значыцца таксама амерыканская кінакарціна «Стан сэрца». Яе паставіў па свайму сцэнарыю рэжысёр Джэймс Д. Парыёт.

Героі гэтай гісторыі амаль класічныя. Ёсць нейкі містэр Грэм, дзялок ад наркабізнесу, вядома ж, мярзотнік якога пашукаць. Ёсць у фільме і непрымірымы працаўнік Грэма, супрацоўнік паліцыі нораваў Джэк Муні, чалавек суровы, мужны і грубаваты. Ён любіць Крыс, але яна пайшла ад яго да іншага, і пакінуты паліцэйскі ціха сумуе. Пакуты кахання, вядома, не шкодзяць Муні разам з калегамі праследаваць Грэма, не губляючы надзеі, што ўдасца нарэшце злавіць яго.

Змогуць паглядзець гледачы і амерыканскую мастацкую кінастужку «Ван Дам — вулічны баец». Аўтар сцэнарыя і рэжысёр — Стывен дэ Соўз.

Мода паддобрывацца да гледача з першых кадраў, пачынаючы карціну як бы дакументальным рэпартажам з месца крывавых падзей, — нязменная. Прычым усё часцей актыўным і трагічным удзельнікам дзеяння становіцца сам тэлерэпарцёр, у дадзеным выпадку журналістка па імені Чун Лі, у роўнай ступені заклапочаная пошукамі сенсацыйнага матэрыялу і прагай помсты каварнаму Байсну, які забіў яе бацьку — адважнага суддзю. Са сваёй камандай, у якой усе ўмеюць біцца, Чун Лі трапляе ў логава злодзея, а затым — у палон. Але дзявоцкі гераізм — толькі палкі ў колах для мужнага камандуючага саюзнымі войскамі палкоўніка Глайна, які хоча сваімі рукамі пусціць кроў нягодніку Байсну, які захапіў заложнікаў і патрабуе выкуп у 200 млрд. долараў. Па пеленгу, перададзенаму нястомнай журналісткай, Глайн засякае стаўку злодзея і кідаецца ў няроўны бой.

У галоўнай ролі — легендарны Жан-Клод Ван Дам.

ТЭЛЕБАЧАННЕ, 4 верасня

Беларускае тэлебачанне

7.30 Ранішні кактэйль.
7.50 Эканамікст.
8.00 Навіны.
8.15 ШАНС. Інфармацыйна-аналітычная праграма.
8.45 «Буронка з Маслёнкіна». Мультфільм.
9.00 Тэлебачанне — школе. Беларуская літаратура. 6-ы клас. «Песня — душа народа». Беларускія народныя песні ў літаратурным чытанні.
9.30 «Дзяжурная аптэка». Тэлесерыял. 3-я серыя.
10.30 Відзьма-нявідзьма.
15.00 Навіны.
15.15 «Фліпер». Тэлесерыял для дзяцей.
15.40 «Апошнія чараўнікі», «Новы Аладзін», «Дым карамыслам». Мультфільмы.
16.10 «Уніз па Волзе-рацэ». Фільм-канцэрт.
16.40 Творцы. Паэт Алег Атаманаў.
17.15 Госці ў хату. Невядомая Турцыя.
17.50 Музычны антракт.
18.00 «Планета не толькі людзей». Дак. фільм.
18.25 Эканамікст.
18.35 «Тройчы па адным». Музычная перадача MTV.
18.50 Навіны (з сурдаперакладам).
19.00 «Дзяжурная аптэка». Тэлесерыял. 4-я серыя.
20.00 «Хто гэта?» Тэлегульня.
20.05 Супергол.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.55 Аўта-парк.
22.10 Мікалай Яроменка-малодшы ў тэлевізійным чатырохсерыйным маст. фільме «Чырвонае і чорнае». 1-я серыя.
23.30 Каралеўскае паляванне.
0.10 Навіны.

ГРТ

8.00 Навіны.
8.15 «Новая ахвяра».
9.05 Тэма.
9.50 «У свеце жывёл».
10.30 «Адгадай мелодыю».
11.00 Навіны.
11.10 У эфіры тэлерадыёкампанія «Мір».
11.50 «Уладзімір Івашоў. Каб помнілі...»
12.35 «Чатыры танкісты і сабака». Серыял.
13.30 Каханне з першага погляду.
14.00 Навіны.
14.20 «Рыцар Адважнае Сэрца».
14.45 Кактус і К.
14.55 До-мі-соль.
15.10 Покліч джунгляў.
15.40 «Элен і хлопцы».
16.05 Тэт-а-тэт.
16.30 «Вакол свету».
17.00 Навіны.
17.20 «Новая ахвяра».
18.10 Гадзіна пік.
18.35 «Адгадай мелодыю».
19.00 «Каб помнілі...»
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
20.35 Праграма перадач.
20.40 Таццяна Самойлава і Васіль Ланавой у фільме «Ганна Карэніна». 1-я і 2-я серыі.
23.15 Навіны.
23.25 «З рэпертуару Аляксандра Вярцінскага».

«Расія»

6.00 Ранішні экспрэс.
6.30 «Мак і Матлі».
7.00, 10.00, 16.00, 19.00, 23.00 Весткі.
7.20 Ранішні экспрэс-2.
7.50 Час дзелавых людзей.
8.00 Раз на тыдзень.
8.30 «Дарагая рэдакцыя...»
9.00 «Санта-Барбара».
9.50 Тавары — поштай.
10.20 «Новыя прыгоды няўлоўных». Маст. фільм.
16.20 «Хто на што здатны».
16.35 «Чэленджэрс». Серыял для падлеткаў.
17.00 Залежыць ад цябе.
17.15 Тэлечасопіс «Здароўе».
17.25 Даміно Міхаіла Баярскага.
17.55 Суайчыннікі.
18.25 Ваша права.
19.30 «Санта-Барбара».
20.25 «Аншлаг» прадстаўляе» : А. Панкратаў-Чорны ў праграме «Бочка мёду».
20.55 Надвор'е на заўтра.
21.00 «Мяшчэрскія». Маст. фільм.
22.30 «Сем пісьмаў з Ніжняга». Праграма Н. Зверавай.
22.45 Музыка ўсіх пакаленняў.
23.20 Тэлемагазін.
23.30 Адамаў яблык.
0.15 «Не спі і глядзі». Начная музычна-забаўляльная праграма.

Санкт-Пецярбург

11.55, 13.55, 15.55, 18.55, 22.10, 24.00 Інфарм ТБ.
12.10 «Першае каханне». Серыял.
13.00 Тэрмін адказу — сёння.
13.30 Парады садаводам.
13.40, 20.40 Тэлеслужба бяспекі.
14.10 «Жыццё Кліма Самгіна». Шматсерыйны маст. фільм. 1-я серыя.
15.15 Фарух Рузіматаў: «Жыву, пакуль лятаю».
16.05 «Падарожжа па Японіі». Тэлефільм (Японія).
16.35 «Філасофія па Філу». Серыял для падлеткаў.
17.00 Стыль жыцця.
17.05 «Солці». Маст. фільм для дзяцей. 2-я серыя.
17.35 Паказвае Ленінградская абласная тэлекампанія.
18.40 Вялікі фестываль.
19.15 Спорт.
19.20 «Першае каханне». Серыял.
20.10 «Экалогія Пецярбурга сёння». «Круглы стол».
20.55 Спартыўны агляд.
21.05 «Жыццё Кліма Самгіна». Шматсерыйны маст. фільм. 1-я серыя.
22.25 «Салодкая жанчына». Маст. фільм.

НТБ

6.00, 13.00 Сёння.
6.20 Маст. фільм «Цудоўныя гады».
6.45 «Вялікі чалавек». Серыял. 5-я серыя.
7.35 Маст. фільм «Сведка».
9.05 Дак. фільм «Успомнім тыя гады. 1957».
9.50 Мультфільм «Формула-1».
10.00 Маст. фільм «Далёка ад дома» (ЗША).
11.45 «Каралеўства». 2-я серыя.
12.35 Доктар Вугал.

Расійскія універсітэты

14.40 «Узрост кахання. Юнак». Дак. фільм аб палавым выхаванні.
14.50 На «Славянскім базары» з Надзеяй Бабкінай. «Я люблю вас, Людміла Зыкіна».
15.05 «Тайны Маскоўскага Крамля». Дак. фільм. 3-я серыя.
16.00 Музычныя навіны.
16.10 Цішыня № 9. «Метраполіс».
16.40 Навіны.

НТБ

17.00 Адкрыты чэмпіянат ЗША па тэнісу.
18.00,
21.00,
23.00 Сёння.
18.35 Герой дня.
19.00 Анук Эме і Майкл Йорк у фільме Ежы Скалімоўскага «Поспех як лепшая помста» (Вялікабрытанія).
20.40 Доктар Вугал.
21.35 «Каралеўства». 3-я серыя.
22.30 Часінка.
23.20 Адкрыты чэмпіянат ЗША па тэнісу.

ШАХМАТЫ

Пад рэдакцыяй майстра спорту Уладзіміра СЫЧОВА

ГАДАВЫ КОНКУРС СКЛАДАННЯ

Заданне № 15
Віктар Ваўнейка (Мінск) (прысвячаецца Вацлаву Гебельту)

Белыя: Кра7, Фс3, Cd3, Cg7, Kd4, п. f6 (6)
Чорныя: Крg8, Лh3, Ка4; пп. с5, е6 (5)
Мат за 3 хады.

Заданне № 16
Вадзім Іваноў (Мінск)

Белыя: Крg8, Ла5, Лh7, Kg5, Kh3, Ca8; пп. а2, d6, е3, f2, f5, g3 (12)
Чорныя: Крh1, Лg2, Се7; пп: а6, с4, е6, h2 (7)
Мат за 3 хады

РЭХА «ПАН ВЯЛІКІ НОЎГАРАД-96»

У Ноўгарадзе закончыўся вельмі прадстаўнічы турнір, які па саставу яго ўдзельнікаў атрымаў 19-ю і пакуль што найвышэйшую катэгорыю ФІДЕ.

Пераможцам стаў В. Тапалаў (Балгарыя), які набраў 6 ачкоў. Другое месца — В. Іванчук (Украіна) — 5,5, трэцяе — Н. Шорт (Англія) — 5, 4—6 месцы — Ю. Полгар (Венгрыя), Б. Гельфанд (Беларусь) і У. Крамнік (Расія) — па 4,5 ачка.

Турнір праходзіў у два кругі. У ім было згуляна шмат цікавых партый.

Прыводзім тры партыі з турніра «Пан Вялікі Ноўгарад-96».

Ю. Полгар — У. Крамнік
Сіцыліянская абарона

1. е4 с5 2. Kf3 Kc6 3. d4 cd 4. K:d4 Kf6 5. Kc3 d6 6. Cc4 Фb6 7. Kb3 e6 8. Cf4 Ke5 9. Ce2 Cd7 10. Ce3 Фс7 11. Фd4 Ce7 12. f4 Kg6 13. 0-0-0 0-0 14. g4 e5 15. Фd2 ef 16. C:f4 Лfc8 17. Kd4 Фa5 18. Kb3 Фс7 19. Kd4 Фa5 20. Kb3 і згадзіліся на нічыю.

Б. Гельфанд — В. Іванчук
Абарона Грунфельда

1. d4 Kf6 2. Kf3 g6 3. c4 Cg7 4. Kc3 d5 5. cd K:d5 6. e4 K:c3 7.bc c5 8. Лb1 0-0 9. Ce2 cd 10. cd Фа5+ 11. Cd2 Ф:а2 12. 0-0 b6 13. Cg5 Cb7 14. Лс1 C:e4 15. C:e7 Ле8 16. Cc4 Фа5 17. Cc5 bc 18. Kg5 Ле7 19. K:e4 Kd7 20. dc Лd8 21. Cd5 Kf6 22. K:f6 C:f6 23. Фf3 Cg5 24. Лс2 Лс7 25. Cb3 Фb5 26. Cc4 Фа4 27. Cb3 Фb5 28. Cc4 Фа4 29. Фе4 Крf8 30. Cd5 Ф:е4 31. C:e4 а5 32. Лс4 і згадзіліся на нічыю.

Н. Шорт — В. Тапалаў
Сіцыліянская абарона

1. e4 c5 2. Kf3 d6 3. d4 cd 4. K:d4 Kf6 5. Kc3 g6 6. Ce3 Cg7 7. f3 0-0 8. Фd2 Kc6 9. Cc4 Cd7 10. 0-0-0 Лс8 11. Cb3 K:d4 12. C:d4 b5 13. Kd5 K:d5 14. C:d5 C:d4 15. Ф:d4 Фс7 16. c3 a5 17. Крb1 Фс5 18. Лhe1 Лfd8 19. a3 Ф:d4 20. Л:d4 Крf8 21. Ле3 Лс7 22. g3 Лb8 23. f4 Cc6 24. C:c6 Л:c6 25. e5 de 26. Л:e5 e6 27. a4 ba 28. Кра2 Лсb6 29. Лd2 Ла6 30. Ле4 Лb5 31. Л:а4 Лb6 32. c4 Лb4 33. Л:b4 Л:b4 34. b3 a4 35. Кра3 Л:b3+ 36. Кр:а4 Лс3 37. Крb4 Лс1 38. c5 Кре7 39. Крb5 f6 40. c6 e5 41. fe fe 42. Крb6 e4 43. Лd7+ Крf6 44. Лd8 e3 45. Ле8 Лb1+ 46. Кра7 Ла1+ 47. Крb7 Лb1+, і згадзіліся на нічыю.

ВІНШАВАННІ

Сардэчна віншуем з днём нараджэння дарагога сыночка Васіля Уладзіміравіча Лугінца. Жадаем усяго самага найлепшага.

Мама, тата, *г. Светлагорск.*

Сардэчна віншуем з днём нараджэння дарагога мужа і тату Міхаіла Алфёрава. Жадаем моцнага здароўя, заўсёды быць такім жа жаданым і любімым.

Жонка і дзеці, *в. Масцішча, Навагрудскі раён.*

Сардэчна віншуем з днём нараджэння Серафіму Аляксееўну Ляўкевіч з в. Нянькава. Жадаем моцнага здароўя і шчасця.

Муж, брат, пляменніцы. *Навагрудскі раён.*

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, Кабінет Міністраў Рэспублікі Беларусь, калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».
Рэгістрацыйны нумар 1.

Галоўны рэдактар У. НАРКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: У. АНДРЫЕВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), І. БАРАНОЎСКІ, У. ГОЙТАН, В. ЖДАНКО, Л. ЛАХМАНЕНКА, М. МІХАЕВІЧ (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. МЯСНІКОЎ, Л. РЫЖАНКОВА (намеснік галоўнага рэдактара), С. ШАЎЦОЎ.

НАШ АДРАС: 220013, гор. Мінск, вуліца Б. Хмяльніцкага, 10-а, рэдакцыя газеты «Звязда».
ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 68-29-19; намеснікаў галоўнага рэдактара — 32-44-12, 32-14-25, 32-35-05; аддзелаў: інфармацыйна-аналітычнага — 32-38-02, 68-28-14, 68-29-68, эканомікі — 32-31-21, 68-29-68, палітыкі — 68-27-57, 68-28-64, культуры — 68-29-42, 68-28-27, сацыяльных праблем — 68-28-69, пісьмаў — 68-27-47, маралі і права — 68-28-51, міжнацыянальных адносінаў — 68-27-40, 68-28-69, журналісцкіх расследаванняў — 68-28-38, 68-28-72, беларускай дыяспары — 68-28-27, знешнеэканамічнай дзейнасці — 68-29-44; аглядальнікаў па праблемах: навукі і адукацыі — 68-28-31, экалогіі і ліквідацыі вынікаў Чарнобыля — 68-28-36; уласных карэспандэнтаў: у Гродне — 33-25-29, Гомелі — 53-13-92, Баранавічах — 7-26-02, Паставах — 22-400; бухгалтэрыі — 32-22-03; даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-31-98. ФАКС: 32-04-52, 68-28-77.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку». Мінск, праспект Ф. Скарыны, 79.
Тыраж 91852. Індэкс 63850.
Зак. № 4982.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 20.15.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12